

**BİNGÖL İLİNDE YAŞAYAN SURİYELİ SIĞINMACILARIN
UYUM SÜRECİNDE KAMU POLİTİKALARININ ETKİSİ**

**Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Kamu Yönetimi ve Kent Çalışmaları Programı**

NEBİ ÇANGA

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Mısra CİĞEROĞLU ÖZTEPE

**Ağustos 2019
DENİZLİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Kamu Yönetimi ve Kent Çalışmaları Bilim Dalı öğrencisi Nebi ÇANGA tarafından Dr. Öğr. Üyesi Mısra CİĞEROĞLU ÖZTEPE yönetiminde hazırlanan “**Bingöl İlinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sürecinde Kamu Politikalarının Etkisi**” başlıklı tez aşağıdaki jüri üyeleri tarafından 07/08/2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Öğr. Üyesi Zuhall ÖNEZ ÇETİN

Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Mısra CİĞEROĞLU ÖZTEPE

Jüri Üyesi (Danışman)

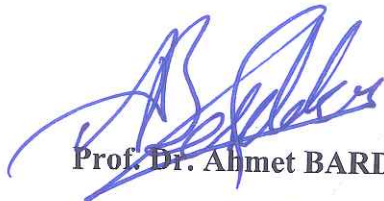

Dr. Öğr. Üyesi Onur KULAÇ

Jüri Üyesi

Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 04/09/2019 tarih ve 35/01 sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ahmet BARDAKCI

Müdür

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Nebi ÇANGA

ÖNSÖZ

Türkiye'nin 81 vilayetinde de varlıkları bulunan Suriyeli sığınmacılar meselesi, ülkemizin tamamını ilgilendiren çok önemli bir husus olarak karşımızda durmaktadır. Güncel olan ve uzun yıllar boyunca da güncelliğini yitirmeyecek gibi görünen Suriyeli sığınmacılar meselesinde ortaya konulan kamu politikalarını ve bu politikaların uyum sürecine etkilerini incelediğim bu tez çalışmasının faydalı olmasını temenni ederim.

Benim açımdan uzun ve zorlu olan bu süreçte yılgınlığa düşüp bırakma noktasına geldiğim anlarda çalışmanın biteceğine dair inancımı güçlendiren, önerileriyle çalışmaya önemli katkılar sunan çok değerli danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Mısra CİĞEROĞLU ÖZTEPE'ye hassaten teşekkür ederim. Alan araştırması boyunca sunmuş oldukları katkılardan dolayı Bingöl İl Göç Müdürü Akif ESEN başta olmak üzere Bingöl İl Göç Müdürlüğü personellerine teşekkür ederim. Bu yoğun süreçte ihmal ettiğim ve çalışma boyunca desteğini her daim hissettiğim çok kıymetli eşim Serap ÇANGA'ya sabrı için ayrıca müteşekkirim.

Nebi ÇANGA

ÖZET

BİNGÖL İLİNDE YAŞAYAN SURIYELİ SİĞINMACILARIN UYUM SÜRECİNDE KAMU POLİTİKALARININ ETKİSİ

Çanga, Nebi

Yüksek Lisans Tezi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Kamu Yönetimi ve Kent Çalışmaları Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Mısra Cigeroğlu Öztepe

Ağustos 2019, VII+99 Sayfa

2011 yılında Suriye’de yaşanan iç savaş ve çatışmalara küresel aktörlerin taraf olmasıyla birlikte bu savaş, insanlığın gördüğü en büyük krizlerden birine dönüşmüş ve Suriye topraklarından farklı ülkelere zorunlu göçler gerçekleşmiştir. Geline nokta, Suriye’de yaşanan bu dramatik durumdan en fazla etkilenen ülke ise Türkiye olmuştur. Türkiye’nin izlediği “açık kapı” politikası sebebiyle göç edenlerin sayısı 2019 yılı Temmuz ayı itibarıyla 3.6 milyonun üzerine çıkmıştır. Savaşın bitmek bilmemesi, bitse dahi güven ortamının tesis edilmesinin uzun süreceği endişesi ve geçen bu süre içerisinde Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de belirli bir düzen kurmasından dolayı kolay kolay geri dönmeyecekleri değerlendirilmektedir. Bu nedenle Suriyeli sığınmacıların kalma süreleri uzadıkça temel haklar anlamında bazı düzenlemelerin yapılması zorunluluğu oluşmuş ve bu kapsamda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır.

Bu çalışmanın amacı; Suriyeli sığınmacılar için uygulanan kamu politikalarına değinmek, bu politikaların uyum sürecine ne kadar etki ettiğini, yeterli olup olmadığını Bingöl örneği üzerinden değerlendirmektir. Çalışmada, öncelikle kavramsal ve kuramsal çerçeve açıklanmış, sonrasında Türkiye’nin Cumhuriyet döneminden bu yana izlemiş olduğu göç politikalarına temas edilerek, 2011 yılından sonra Suriyeliler bağlamında gerçekleştirilen kamu politikaları mevzuat, eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve yardımlar başlıklarında ele alınmıştır. Son olarak Bingöl ilinde yaşayan 40 Suriyeli sığınmacıyla yapılan derinlemesine mülakatlarla, uygulanan kamu politikalarının etkisi Bingöl ili örneği üzerinden ölçülmeye çalışılmış ve Bingöl ilinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların, uygulanan kamu politikalarına dair memnuniyetleri, karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri anlaşılmaya çalışılmıştır. Çalışma sonucunda, halen uygulanan kamu politikalarının kısa vadeli hak kayıplarını ve mağduriyetleri önleme amacıyla yapıldığı, uyum sürecine önemli katkılar sunduğu ancak kalıcı hale gelen sığınmacılarla ilgili, daha kapsamlı kamu politikalarının uygulanmasına ihtiyaç duyulduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Sığınmacı, Suriye, Kamu Politikaları, Uyum Süreci

ABSTRACT

THE EFFECT OF PUBLIC POLICIES IN THE COHESION PROCESS OF SYRIAN REFUGEES LIVING IN BINGOL PROVINCE

Çanga, Nebi

Master Thesis

Department of Political Science and Public Administration

Public Administration and Urban Studies Programme

Adviser of Thesis: Asst. Prof. Dr. Mısra Cığeroğlu Öztepe

August 2019, VII+99 Pages

With the global actors being involved in the civil wars and conflicts in Syria in 2011, this war has turned into one of the biggest crises the humanity has ever witnessed and forced many people to migrate from Syria to different countries. Turkey has become the most affected country from this dramatic situation in Syria. The number of people migrating because of Turkey's "open door" policy exceeded 3.6 million as of July 2019. It is noted that it will not be easy for Syrian refugees to return their homelands because of the endless war, the concerns regarding it will take a long time to establish an environment of confidence in Syria even if the war comes to an end, and refugees having established a regular life in Turkey now. Therefore, as the time the Syrian refugees stay in Turkey elongated, some regulations have had to be made in terms of fundamental rights and various regulations have been made within this scope.

The aim of the study is to address the public policies implemented for Syrian refugees and to evaluate the effect of these policies on cohesion process and whether they are sufficient through the example of Bingöl Province. In the study, first of all the conceptual and theoretical framework has been explained, and then the public policies regarding Syrian refugees implemented after 2011 have been discussed under the titles of legislation, education, healthcare, social services and social aids with references to the immigration policies that Turkey has pursued since the foundation of Republic. Finally, the effect of the public policies implemented has been tried to be measured through the example of the Bingöl province with the in-depth interviews made with 40 Syrian refugees. It has been tried to understand whether Syrian refugees living in Bingöl are pleased with the public policies implemented, what kind of problems they encounter, and what their expectations are. As a conclusion, it is considered that the public policies currently implemented aim to prevent short-term loss of rights and unjust treatments and have a significant contribution in the adaptation process. On the other hand, there is a need for more comprehensive public policies regarding refugees who have become permanent.

Keywords: Migration, Refugee, Syria, Public Policies, Cohesion Process

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
TABLOLAR DİZİNİ	vi
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	vii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç Kavramı	7
1.2. Mülteci, Göçmen, Sığınmacı, Geçici Koruma, Uyum Süreci ve Kamu Politikası Kavramlarına İlişkin Tanımlar	11
1.3. Göç Kategorileri	15
1.4. Göç Kuramları	18

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKALARI VE SURİYELİ SİĞİNMACILAR BAĞLAMINDA UYGULANAN KAMU POLİTİKALARI

2.1. Türkiye’nin Göç Politikaları	26
2.2. Suriyeli Sığınmacılar Bağlamında Uygulanan Kamu Politikaları	29
2.2.1. Kamu Politikalarının Yasal Kurumsal Çerçevesi	29
2.2.2. Eğitim Alanında Kamu Politikaları	34
2.2.3. Sağlık Alanında Kamu Politikaları	37
2.2.4. Çalışma Alanında Kamu Politikaları	39
2.2.5. Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Alanında Kamu Politikaları	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİNGÖL İLİNDE YAŞAYAN SURİYELİ SİĞİNMACILARA İLİŞKİN ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Konusu	46
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	47
3.3. Araştırmanın Yöntemi	48
3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	50
3.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	50
3.6. Araştırmanın Bulguları ve Yorum	51

3.6.1. Demografik Özellikler.....	51
3.6.2. Suriyeli Sığınmacıların Geri Dönme Düşüncesi	54
3.6.3. Suriyeli Sığınmacıların Bingöl İlindeki Durumları	57
3.6.4. Yasal Mevzuatın Uyum Sürecine Etkileri.....	61
3.6.5. Eğitim Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri.....	64
3.6.6. Sağlık Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri	68
3.6.7. Çalışma Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri	72
3.6.8. Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri.....	75
SONUÇ VE ÖNERİLER	82
KAYNAKÇA.....	87
EK	95
ÖZ GEÇMİŞ	99

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1. Göç Kategorileri	15
Tablo 2. Yıllara Göre Türkiye’de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı ve 2017-2018 Örgün Eğitime Erişim.....	35
Tablo 3. Suriyeli Katılımcıların Demografik Özellikleri	52

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

AB	Avrupa Birliği
AB-MADAD	Avrupa Birliği Bölgesel Güven Fonu
AÇSHB	Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GBM	Geçici Barınma Merkezleri
GEM	Geçici Eğitim Merkezleri
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
FRIT	Mülteciler için Mali Yardım Programı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
PICTES	Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
SIHHAT	Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi Projesi
SUY	Sosyal Uyum Yardımı
SUT	Sağlık Uygulama Tebliği
SYDV	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı
SYDTF	Sosyal Yardımlaşma Ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UNCHR	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
YİMER	Yabancılar İletişim Merkezi
YUKK	Yabancılar ve Ulusal Koruma Kanunu

GİRİŞ

Göç, insanlığın başlangıcından günümüze deneyimlenen bir olgudur. Bu açıdan insanlık tarihinin büyük ölçüde göçler üzerinden şekillendiğini söylemek abartılı olmayacaktır. Başta temel ihtiyaçları karşılama arzusu olmak üzere, yeni yurtlar edinme, daha güvenilir yerlerde ikamet etme, daha çok olanaklara sahip olma gibi birçok gerekçe ile insanlar göç etmektedir. Bu eylem kimi zaman bireysel, kimi zaman ise kitlesel olarak gerçekleşebilmektedir.

Göç, irade bakımından değerlendirildiğinde ise, gönüllü ya da zorunlu bir şekilde gerçekleşen bir olgu olarak tanımlanabilir. Bireyler daha iyi yaşam koşullarını elde edebilme adına, hali hazırda yerleşik halde bulundukları yerleri terk ederek görece daha fazla olanakların olduğu yerlere göç edebilmektedir. Görünürde iradi olarak gerçekleşen bir eylem olsa dahi bu süreci asıl tetikleyen unsurların imkânsızlıklar olduğu gerçeği, iradi olan birçok göçün de altında zorunlu nedenlerin yattığını göstermektedir. Bu anlamda göç etme eğiliminin açığa çıkmasında büyük oranda zorunlu hallerin etkili olduğu söylenebilir. 2011 yılından bu yana Suriye’den Türkiye’ye yönelen göçlerin en temel belirleyici unsuru da, savaşın yarattığı güvensiz ortamdır. Göç ister gönüllü, ister zorunlu nedenlerden dolayı gerçekleşsin, nihayetinde çok farklı dinamiklerin etkisiyle gerçekleşen bir hareketliliklerdir.

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaş, o günden beri tüm dünyanın nazarı dikkatini celp etmiş, etkileri itibariyle sınırları aşan bir vakaya dönüşmüştür. Suriye’de cereyan eden bu gelişmelerden en başta Türkiye etkilenmiştir. Türkiye, Suriye’de savaşın başladığı tarihten itibaren hiçbir ülkenin kolay kolay yapamayacağı bir alicenaplık örneği göstererek “açık kapı” politikası izlemiş, hali hazırda da dünyada en fazla Suriyeliye ev sahipliği yapan ülke konumunda bulunmaktadır.

Suriye’den Türkiye sınırlarına yönelen ilk nüfus hareketi 29 Nisan 2011’de 252 kişilik bir grupla gerçekleşmiştir. Bu “kaçış” sonraki yıllarda da artış göstermiştir. Türkiye’nin savaş ve zulümden kaçanlara yönelik sınırlarının açık olduğu ve öyle kalmaya devam edeceği, Türkiye’ye gelenlerin temel ihtiyaçlarını karşılayacağı ve kimseyi zorla göndermeyeceği yönündeki uluslararası hukuk ve evrensel ilkelerle uyum gösteren tavrı, günümüze kadar uygulanmaya devam etmiştir. Türkiye’nin “sığınmacı dostu” politikası, sığınmacı sayısının çarpıcı bir şekilde artmasına yol açmıştır.

Türkiye’de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı 2012’de 14.237, 2013’de 224.665, 2014’de 1.519.286, 2015’de 2.503.549, 2016’da 2.834.441 (Erdoğan, 2017: 2), 2017’de 3.426.786 ve 2018’de de 3.623.192 olmuştur (www.goc.gov.tr).

Göçün başladığı 2011 yılından bu yana geçen sürede Türkiye’de doğan Suriyeli bebek sayısının ülkelerine dönen Suriyeli sayısından çok daha fazla olduğu göz önüne alındığında, Suriyeli sığınmacılara dair göç politikaların geçicilik üzerinden sürdürülemeyeceği açıktır (Erdoğan, 2017: 7). Suriye’deki savaşın bir türlü son bulmaması, son bulsa bile güven ortamının sağlanmasının uzun süreceği düşüncesi ve Türkiye’deki kalma sürelerinin gittikçe uzaması, Suriyeli sığınmacıların bundan sonra kalıcı olacaklarını göstermektedir. Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların kalma eğilimlerinin artması, soruna kısa vadeli değil, uzun vadeli bakma zorunluluğunu ortaya koymuştur. Bu nedenle Türkiye’nin önünde iki seçenek bulunmaktadır. Ya Suriyeli sığınmacılara ve özellikle onların çocuklarına doğru düzgün barınma, eğitim ve sağlık hizmeti vermek ya da ülkenin parklarından otoyollarına her alanında sürekli ortaya çıkacak ve gittikçe daha fazla şiddete ve suça başvuracak yeni bir alt sınıfın ortaya çıkışını beklemektir (Şirin, 2015: 118).

Suriyeli sığınmacıların kalma süreleri uzadıkça temel haklar anlamında bazı düzenlemelerin yapılması zorunluluğu oluşmuştur. “1951 Cenevre Sözleşmesi”ne “coğrafi sınırlama” çekincesi ile taraf olan Türkiye’nin, iltica taleplerinin önüne geçmek ve ülke üzerinde mülteci yükünü azaltma amacıyla yalnızca Avrupa’dan gelen sığınmacılara mülteci statüsü tanıyacağını beyan etmesi, Suriyelilerin hangi statü altında değerlendirileceği sorununu doğurmuştur. Türkiye, ilk zamanlar çoğu düzensiz gerçekleşen bu kitlesel göçlerle gelenlere geçici koruma statüsü vermiştir. Geçici koruma statüsü verilmiş 3.5 milyonu aşkın Suriyeli için başta “Yabancılar ve Ulusal Koruma Kanunu” (YUKK) ve bu kanun kapsamında çıkarılan “Geçici Koruma Yönetmeliği” olmak üzere çeşitli mevzuatsal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle Suriyeli sığınmacıların eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar ile hukuki alanlarda yaşadıkları sorunlar çözüme kavuşturulmaya çalışılmış, ortaya konulan bu kamu politikaları, uyum süreci için de çok önemli bir eşik olmuştur.

Bu çerçevede çalışmada; Suriyeli sığınmacılar için uygulanan kamu politikalarına değinilmiş, bu politikaların uyum sürecine ne kadar etki ettiği, yeterli olup olmadığı ve nasıl geliştirilmesi gerektiği Bingöl ili örneği üzerinden anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu

kapsamda öncelikle literatürde, Suriyeli sığınmacılar ve uygulanan kamu politikaları ile ilgili benzer olan çalışmalara bakılmıştır. Buna göre çalışmanın asıl odaklandığı konulardan biri olan kamu politikalarına dair Akgül ve arkadaşları (2015) tarafından yapılan “*Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz*” adlı çalışmada, Suriye’deki savaş ve sonrası, kamu politikaları açısından analiz edilmektedir. Büyük çoğunluğu Suriye sınırındaki kentlerde gerçekleştirilen bu çalışmada, savaşın kamu politikalarının belirlenmesi ve uygulanmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Suriyeli sığınmacılara dair üzerinde en çok durulan konulardan biri ise, hiç şüphesiz ekonomik yük olarak görülme hususudur. Eroğlu (2015) “*Ulusal Güvenlik Kaygılarından Mali Külfet Söylemine: Türkiye’nin Yeni Sığınma Politikaları*” adlı çalışmasında, Türkiye’nin sığınma ve göç politikalarının oluşturulmasında rol almış olan aktörlerle yaptığı mülakatlarda maliyet değerlendirmelerine yönelik söylemlerin göç politikalarında belirleyici hale geldiği; Avrupa Birliği (AB) ile müzakereler, Avrupalılaşıma gibi tezler üzerinden sığınma ve göç politikalarının açıklanmasının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Çalışma süresince üzerinde durulan bir diğer husus ise sığınmacıların uyumunun çok aktörlü bir süreci içerdiğidir. Bu perspektifle benzer bir çalışma olan Kara ve Kara’nın (2016) “*Türkiye’de Göç Yönetişimi: Kurumsal Yapı ve İşbirliği*” adlı yayını, doküman incelemeleri üzerinden, Türkiye’nin AB uyum sürecinde bir kurumsal yapılanma sürecinde olduğu, ancak yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının bu sürece resmi olarak dâhil edilmediği sonucuna ulaşılmakta ve uyum sürecinde işbirliklerine vurgu yapılmaktadır.

Son olarak Sığınmacı akınının başladığı yıllarda Erdoğan’ın (2014) yürütücülüğünü üstlendiği “*Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*” ile Çetin’in (2015) yürütücüsü olduğu “*Türkiye’de Şehirlerde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci: Adana-Mersin Örneği*” adlı araştırmaların, Suriyelilerin uyum sürecine dair derinlemesine sonuçlar içerdiği ve bu çalışmayla benzerlikler gösterdiği görülmüştür. Tüm bu çalışmalar, Suriyeli sığınmacıların uyum sürecine, kamu politikalarının bu süreçte nasıl şekillendiğine ve bu politikaların uyum sürecine etkilerine odaklanmaktadır. Bu nedenle yukarıda kısaca değerlendirilen çalışmalar gibi daha birçok çalışma uyum sürecine ve bu süreçteki kamu politikalarına odaklanmakta ve literatüre katkı sağlamaktadır. Bu çalışmanın da asıl gayelerinden biri

benzer çalışmaları da göz önünde bulundurarak Bingöl ili özelinde Suriyeli sığınmacıların uyum sürecinde kamu politikalarının etkisine değinmek ve bu anlamda literatüre katkı sağlamaktır.

Bu bilgiler çerçevesinde çalışmanın amacı, Suriye orjinli göçlerin yönetimine ilişkin ortaya konulan kamu politikalarını ve bu politikaların uyum sürecine etkilerini, Suriyeli sığınmacıların kamu kurumlarından aldıkları hizmetlere ilişkin sıkıntılarını, beklentilerini ve memnuniyetlerini ortaya koymaktır. Çalışma, Bingöl iline gelen sığınmacıların yaşadıkları koşulları ortaya koyması, uygulanan kamu politikalarının etkisinin belirlenmesi ve Bingöl ilinde daha önceden bu kapsamda bir çalışmanın yürütülmemiş olması açısından önem taşımaktadır.

“Bingöl İlinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sürecinde Kamu Politikalarının Etkisi” başlıklı tez çalışması, nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Nitel araştırmalarda insanların yaşamlarını nasıl anlamlandırdığına, olay ve olgulara bakış açılarının nasıl geliştiğine ilişkin verilere ulaşmak için sorulacak sorular büyük önem arz etmektedir. Bingöl ilinde ikamet eden Suriyeli sığınmacıların mevcut durumlarını, temel ihtiyaçlarını, Bingöl ilini tercih etme nedenlerini, bir takım alanlarda (eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar gibi) yaşadıkları sorunları ve uyum sürecinde belirlenen kamu politikalarının taşrada karşılık bulup bulamadığı ile sığınmacıların karşılaştıkları muhtemel sorunların neler olduğunun betimlenmesinde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca çalışma kapsamında veri toplama sürecinde “derinlemesine mülakat” tekniği kullanılmıştır. Mülakatlara geçmeden önce, çalışma kapsamında ilk olarak literatür taraması yapılmış ve araştırma konusu, amacı ile bu konuda yürütülen kamu politikaları dikkate alınarak yarı yapılandırılmış soru formu oluşturulmuştur. Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması adına sahaya ilişkin gözlem notları ve kurumlardan alınan dokümanlar, resmi istatistikler vb. verilerden yararlanılmıştır. Örneklem grubunun oluşturulması noktasında yaş, eğitim gibi değişkenler hususunda çeşitliliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir.

Bu çalışmanın evrenini; Bingöl ilinde hayatlarını idame ettiren Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Bingöl ilinin çalışmanın evreni olarak seçilmesi tesadüfi değildir. Literatür taraması sonrası Bingöl ilinde Suriyeli sığınmacılarla ilgili bu kapsamda bir çalışmanın yürütülmemiş olduğu gerçeği, bu çalışmanın Bingöl ilinde gerçekleştirilmesinin en temel gerekçesidir.

Amaçlı örnekleme dayalı, kartopu tekniği kullanılarak istenilen düzeyde Suriyeli sığınmacıya ulaşılabilceği ön görülmüştür. Bu yöntemle 2019 yılının Ocak, Şubat ve Mart ayları süresince Bingöl il merkezi ve ilçelerinde ikamet eden ve Bingöl İl Göç Müdürlüğü'nden alınan adres bilgileri doğrultusunda 30 erkek 10 kadın olmak üzere toplamda 40 Suriyeli sığınmacıya ulaşarak görüşme yapılmıştır. Sığınmacılarla yapılan görüşmeler, tercüman eşliğinde gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler 5 kategori (mevzuat, eğitim, sağlık, çalışma, sosyal yardımlar ve hizmetler) altında değerlendirmeye alınmıştır. Ayrıca, bu araştırma halen Bingöl ilinde ikamet eden ve kendileriyle görüşülen Suriyeli sığınmacılarla sınırlandırılmıştır.

Bu çalışma çerçevesinde üzerinde durulan temel varsayım, Türkiye'nin uluslararası göç akınları karşısında uygulamaya koyduğu kamu politikalarının, Suriyeli sığınmacıların uyum sürecine önemli katkılar sunduğudur. Bu varsayım doğrultusunda kalıcı hale gelen sığınmacılarla ilgili, daha kapsamlı kamu politikalarına ihtiyaç duyulduğu ise temel bir sorundur.

Çalışmanın birinci bölümünde kavramsal ve kuramsal çerçeve çizilerek göç kavramı, göç kategorileri ve göç kuramları açıklanmaya çalışılmış, mülteci, göçmen, sığınmacı, geçici koruma, uyum süreci ve kamu politikası kavramlarına ilişkin tanımlar yapılmıştır. Türkiye'nin uluslararası göçlerden kaynaklı mülteci, göçmen, sığınmacı gibi statülerde hangi kriterleri dikkate aldığı ayrıntılarıyla paylaşılmıştır. Göç olgusunun farklı düşünürlerce nasıl ele alındığı ve göç kararını almada etkili olan unsurlar değerlendirilmiştir. Bunun yanında bu çalışmanın asıl odaklandığı konu olan zorunlu uluslararası göç gerekçeleri, bu göç süreci sonrasında sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal yapının nasıl etkilendiği hususları üzerinde durulmuştur.

İkinci bölümde Cumhuriyetten itibaren Türkiye'ye yönelik göç hareketleri tarihsel perspektiften incelenmiş ve göç politikalarının şekillenmesindeki faktörler ele alınmıştır. Bununla birlikte 2011 yılından bu yana Türkiye'ye kitlesel olarak göç eden Suriyeli sığınmacı sayısının artmasıyla Suriyeli sığınmacılar bağlamında çeşitli kamu politikalarının hayata geçirildiğine değinilmiştir. Bu çerçevede kamu politikalarının yasal kurumsal çerçevesi ortaya konulmuş, Türkiye'nin eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar başlıklarında uygulamaya koyduğu kamu politikaları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise, araştırmanın metodolojisi ve araştırmanın bulguları ortaya konulmuştur. Bu bölümde öncelikle araştırmanın konusu, amacı ve önemi, yöntemi, evren ve örnekleme, kapsam ve sınırlılıkları ile ilgili bilgiler verilmiş, daha sonra yapılan alan araştırmasından elde edilmiş olan bulgular, nitel tekniklerle değerlendirmelere tabi tutularak çeşitli sınıflandırmalar doğrultusunda yorumlanmaya çalışılmıştır. Uygulanan kamu politikalarının Suriyeli sığınmacıların uyum sürecine etkisi Bingöl ili örneği üzerinden ölçülmeye çalışılmış, Bingöl ilinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların uygulanan kamu politikalarına dair memnuniyetleri, karşılaştıkları sorunlar ve beklentileri anlaşılmaya çalışılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Göç Kavramı

Göç, insanlığın var olduğu günden bu tarafa devam eden, sebep ve sonuçları itibariyle karmaşık bir sürecin adıdır. Göç, tarihin her döneminde farklı hızlarda gerçekleşen bir olgudur. Türk Dil Kurumu'na göre göç; toplumsal, siyasi, iktisadi nedenlerle kişi ya da kitlelerin bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim biriminden başka bir yerleşim birimine gitme işi veya taşınması anlamlarına gelmektedir. Keleş (1998: 58) ise iç ve dış göçü “yerleşmek amacıyla, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine, bir ülkeden bir başka ülkeye gitme eylemi” şeklinde tanımlamaktadır. Göç coğrafik, toplumsal ve kültürel yerleşim hareketidir (Bal, 2011: 92).

Göç, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsanlar; tek tek ya da gruplar halinde, zorunlu veya gönüllü olarak, çeşitli sosyo-ekonomik, kültürel, siyasal sonuçlar doğuracak biçimde göç etmektedir (Adıgüzel, 2016: 1). Akkayan'a (1979: 21) göre göç, coğrafi yer değiştirme olayıdır. Göç, bireylerin ömürlerinin geri kalan kısmının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere, bir yerleşim yerinden (köy, kasaba, kent gibi) diğerine yerleşmek kaydıyla yaptıkları coğrafik bir yer değiştirme veya nüfus alışverişidir. Tekeli'ye (1998: 9-10) göre ise göç, kişileri yeni bir topluluğa götüren dolayısıyla yeniden uyum sağlama sorunlarıyla karşı karşıya bırakan bir yer değiştirme olmaktadır.

Göç bazen tek bir sebebe bazen de birden fazla sebebe bağlı olarak gerçekleşmekte; statik olmaktan ziyade, sebepleri ve sonuçları itibariyle dinamik bir süreci ifade etmektedir. Göç, kendisine özgü özellikleri olan bir süreç olup en önemli öğeleri ise, göçün kaynağı olan yerleşim, göç eden bireyler, göçün hedefi olan yerleşim yeridir (İçduygu ve Ünal, 1998: 38-39).

Başta ekonomik nedenler olmak üzere, sosyal, kültürel, siyasal ve güvenlik kaygısı gibi nedenler insanların bulundukları mekânı terk etmelerinin temel gerekçelerini oluşturmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 10). Toplumsal yapının kurucu öğelerinden sayılan nüfus ve bu nüfusun hareketliliği toplumsal yapıyı ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel boyutlarıyla değiştiren bir harekettir. Göç, durağan bir olgu olmaktan ziyade neden ve sonuçlarıyla dinamik bir sürecin adıdır (Özer, 2004: 13, Şen, 2014: 233). Birey

ve/veya kitleler bu hareketlilik sonucunda ulaştıkları yerde birçok değişime neden olabilmektedir. Göç eden bireyler göç ettikleri yere sadece vücutlarını değil, inanışlarını, düşüncelerini, yaşam tarzlarını taşımakta, göç eden bireyler hem kendilerini hem göç ettikleri yeri hem de göç ettikleri yerdeki insanları bir değişim ve dönüşüme uğratmaktadır. Yani bir olgu olmanın yanında dinamik bir süreci de ifade etmektedir.

Özer (2004: 11-12) ise, insanın yaşam sürecinde zorunlu nedenler olmadıkça vermekten kaçındığı göç kararını üç kökene bağlar. Ona göre göç kararı, ekonomik, toplumsal ya da siyasal kökenlidir. Bunlardan birinin bile etkisi ile başlayan göç; nüfusun bireyler, gruplar ve bazı durumlarda büyük topluluklar şeklinde, bir yerleşim yerinden bir başka yerleşim yerine, ulusal sınırlar dışına, ulusal sınırlar dışından ulusal sınır içine doğru yer değiştirme hareketidir. Göç üzerine yapılan tanımlarda üzerinde durulan temel nokta, göçün bir mekâna ve zamana bağlı olarak, coğrafik yer değişikliği olduğu hususudur.

İnsanlar zorunlu veya gönüllü olarak doğmuş oldukları topraklardan ayrılmakta, ülke içerisinde ya da başka bir ülkede hayatını devam ettirebilmektedir. Bu hareketlilik neticesinde birey ve topluluklar sadece fiziksel olarak yer değiştirmekle kalmamakta, bununla birlikte bireysel ve sosyal yaşamlarını çevreleyen bütün ilişkileri de yeniden kurmaktadır. Çünkü göç edenler, bir fiziksel mekândan bir başkasına giderken yalnızca maddi bir takım eşyalarını değil, aynı zamanda hayat tecrübelerini, kültürlerini ve hayallerini de götürürler (Adıgüzel, 2016: 3).

Göç etmek esasında, bireyler veya aileler için oldukça zor karar verilen, bilinmezliğe yelken açmak ve riskleri barındıran bir yolculuğa çıkmak demektir. İster gönüllü veya zorunlu olsun, ister ülke içinde veya uluslararası boyutta olsun; bireyin doğup büyüdüğü, aşına olduğu yerleri terk etmesini ve yabancısı olduğu yerlere yerleşmek üzere gitmesini gerektirdiği için, kendi içerisinde birçok riski barındırmaktadır. Bu riskin göze alınabilmesi için de, bireyler veya toplulukları harekete geçirecek önemli bir motivasyonun, itme ve çekme faktörlerinin mevcut olması gerekmektedir (Adıgüzel, 2016: 3).

Bireylerin bu hareketliliğinin bir ya da birden fazla nedeni olabilmektedir. Ancak her dönemde ekonomik faktör, göç etme eğiliminde daha baskın olmuştur. İnsanların daha iyi iş imkanları, ailelerin maddi imkanlarını iyileştirme arzusu göç etmelerinde en temel belirleyici olmaktadır. Bunun yanı sıra ekonomik olmayan sebepler de göçe neden

olabilmektedir. Bunlar; savaş, siyasal işkencelerden veya ırk ayrımından kaçma isteği, dinini rahat bir şekilde yaşayabileceği yerleri arama, çocukların daha iyi eğitim almalarını sağlama gibi birçok etmen göç nedeni olabilmektedir (Fichter, 2012: 181-182). Göç, iktisadi hayatta hem göçle gelenler ve hem de ev sahibi konumunda olanlar için yeni koşulları ortaya çıkarmaktadır. Bir yönüyle bu yeni koşullar ekonomiye dinamizm kazandırabilirken bir yandan da yeni bir sömürü ilişkisini var edebilmektedir. Ayrıca yeni fırsatlarla beraber sınıfsal geçişkenliği hızlandırmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 11).

Dünya üzerinde yaşamış olan ilk insan/insanlardan beri göçler meydana gelmiştir. Dünya tarihi, göç eden ve yerleşen insanın tarihidir (Liang, 2007: 487). Sosyal bir varlık olan insan, hayatı boyunca sürekli bir hareketlilik içindedir. Bu nedenle göç, mekân değiştirmekle başlayıp bir değişim ve dönüşüm süreciyle devam eden dinamik bir süreçtir. Çok yönlü bir karaktere sahip olan göç olgusunun en önemli aşamalarından biri de yerleşimdir. Yerleşme sürecinde yerleşilen yerde bulunan ev sahibi toplulukla kurulan ilk temas kültürlerarası etkileşimi doğurmanın yanında olumsuz bir takım gelişmelerin de habercisi olabilmektedir.

Göç yalnızca yaşanan fiziksel mekânın değiştirilmesi değil, sosyal yapının bütün bileşenlerinde değişime neden olabilen bir olgudur. Göç süreci yeni bir sosyalleşme yaşatarak, bireylerin hayatlarında yeni ilişki ağlarını zorunlu kılmaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle artan uluslararası göçler, bu ilişkileri ve sorunları daha da karmaşıktırmakta, yerel dinamiklerden uluslararası örgütlere kadar tüm bileşenlerin çözüm üretmek üzere çabaladığı, çok boyutlu bir mesele haline gelmektedir (Adıgüzel, 2016: 1-2).

Göçlerin nedenleri ve muhtemel sonuçlarına değinilecek olursa; göç ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik gibi nedenlerden kaynaklı bir olgudur. Göçü ortaya çıkaran faktörler, hem bu süreci hem de sonrasında meydana gelen gelişmeleri önemli ölçüde etkilemektedir. Ekonomik nedenli göçler, siyasi nedenli göçlerden farklı bir sürecin işlenmesine neden olabileceği gibi farklı ekonomik, sosyal ve siyasi sonuçların ortaya çıkmasına da neden olabilir (Ekici ve Tuncel, 2015: 14). Bu bağlamda iş olanaklarının yetersizliğinden kaynaklı göçler, ekonomik nedenli göçler olarak değerlendirilmektedir. Fabrika ve endüstri üretiminin olmadığı yerlerde yaşayanların istihdam edilme umuduyla hareketliliği söz konusu olabilmekte, kırsal kesimlerde tarımda makineleşmenin etkisiyle

kırsalda yaşayan insanların işgücü istihdamına dair sıkıntılar bu yerlerdeki kişileri göçe zorlayabilmektedir.

Ulaşım ve ticaret açısından coğrafi engeller de göçün bir diğer nedenini oluşturabilmektedir. Üretilen malların ve hizmetlerin bir yerden başka bir yere taşınması sürecinde ulaşım ağlarının yeterli olmaması da bu hareketliliği doğurabilmektedir. Ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler göçleri kolaylaştırarak insanların göç eğilimini arttırmaktadır. Sağlık alanındaki ilerlemeyle beraber artan nüfus ve üretilen ürünlerin artan nüfusu bulunduğu yerleşim alanında besleyemeyecek düzeyde olması, mevcut yerleşim alanlarındaki eğitim koşullarının iyi olmayışı da göç eğilimini arttırmaktadır.

Yaşanılan yerde ortaya çıkan iç çatışmalar veya savaştan kaynaklanan çatışma ve mübadeleler nedeniyle bireylerin veya kitlelerin kendilerini güvende hissetmemesi nedeniyle de göç eylemi gerçekleşebilmektedir. Başlangıçta da ifade edildiği üzere başta ekonomik olmak üzere, sosyal, kültürel, siyasal, dini bir takım nedenlerden dolayı insanoğlu tarih boyunca bir yerleşim yerinden ayrılıp başka bir yerleşim yerinde yerleşmek üzere sürekli bir hareket halindedir.

Göçün muhtemel sonuçlarına bakılacak olursa; bu hareketliliğin hem olumlu hem de olumsuz sonuçlarının iç içe geçtiği durumlarla karşılaşılabilir. Göçün muhtemel olumlu sonuçları, farklı kültürlerin bir araya gelmesi ve kaynaşması çok kültürlü bir toplumsal yapının doğmasına neden olabilmektedir. Farklı bölgelerden bir araya gelen bireyler kendi aralarında bir kültürel alışveriş gerçekleştirebilmektedirler. Bu durum göçlere dair madalyonun olumlu yönünü göstermekteyken; farklı kültürlerin, dinlerin, ırkların bir araya gelmesi, bazen anlaşmazlığa veya kültürel çatışmalara neden olabilmektedir. Bu da göç ile ilgili madalyonun diğer yüzünü oluşturmaktadır.

Göçler işgücü arzının bu hareketlilik sonrası farklı yerleşim alanlarına kaymasına neden olabilmektedir. İstihdam olanaklarının fazla olduğu kimi yerlerde bu hareketlilik olumlu sonuçlar doğurmaktayken, kimi yerlerde ise iş olanaklarını azaltan birer unsur olarak görülen göçmenler, yeni bir tartışma zemini doğurabilmektedir.

Ayrıca göçler nedeniyle nüfus yoğunluğunun artmasından kaynaklı, konut ihtiyacı, eğitim, sağlık, alt yapı, ulaşım gibi kamu hizmetlerinin aksaması ya da nüfusun ihtiyaçlarını karşılayamayacak duruma gelmesi iç ve dış göçler sonrası ortaya çıkabilen muhtemel sorunlardan sadece bir kaçını oluşturmaktadır. Bugün Türkiye’de artan bir

takım sorunların kaynağı olarak, iç göçlerin etkisi ve dış göçler açısından da hedef ülke konumuna dönüşmesi sıkça dillendirilen bir durumdur.

1.2. Mülteci, Göçmen, Sığınmacı, Geçici Koruma, Uyum Süreci ve Kamu Politikası Kavramlarına İlişkin Tanımlar

Uluslararası göç hareketlerinin 20. yüzyılın başlangıcından itibaren hızlandığı söylenebilir. Küresel düzeyde gerçekleşen bireysel ve kitlesel göçler ile eylemi gerçekleştiren bireylerin hukuki statülerinin ne olacağı ve bu statülerin ne gibi haklar getirdiğine dair düzenlemeler “1951 sayılı Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi”nde yer almaktadır. Ancak bu statülere ilişkin ulus devletlerin uygulamalarında bir takım değişiklikler olduğu görülmektedir.

İlk olarak “1951 sayılı Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi”ne taraf olan tüm ülkeler, geri göndermeme (non-refoulement) ilkesi gereği sığınma talebinde bulunan bireyleri, doğrudan ülkelerine geri göndermemekte; insani gerekçeler göz önüne alınarak, üçüncü bir ülkeye gönderilinceye kadar uluslararası koruma altında bulundurulmaktadır (Akçadağ, 2012: 37-38).

“1951 sayılı Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi”ne göre, mülteci; “ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslardır” (BMMYK ve İçişleri Bakanlığı, 2005: 59). Ancak sözleşmede yer alan “zulüm” ve “haklı nedenlerle korku” sözcüklerinden ne anlaşılması gerektiğinin açıkça belirtilmemesi, kavramın tanımlanmasını güçleştirmekte ve tanımın ucunun açık olmasına yol açmaktadır (Ziya, 2012: 234). 1951 Sözleşmesi uyarınca; Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) dışında bir Birleşmiş Milletler (BM) organ veya kuruluşunun yardım ve korumasından yararlananlar, uluslararası koruma ihtiyacı içinde olmayanlar, barışa veya insanlığa karşı suç işleyenler, savaş suçu ile ağır genel suç işleyenler mülteci statüsü kazanamamaktadır (Akçadağ, 2012: 39).

Göçmen, genellikle ekonomik sebeplerle ya da içerisinde bulunduğu sosyal ortamdan kaynaklı rahatsızlıklardan ötürü ülkesini gönüllü olarak terk edip başka bir ülkeye legal ya da illegal yollarla giden, orada yaşayan yabancısıdır. Bu anlamda, mültecilik ile göçmenlik arasında bir takım farklar bulunmaktadır. Mülteciler, yaşama hakkına zarar geleceği endişesiyle, mal varlıklarını bırakıp güvenli bir ülkeye iltica etmekteyken; göçmenler ise, ekonomik anlamda daha iyi bir yaşama erişme amacıyla göç etmektedirler. Yani birinde zorunluluk birinde ise gönüllülük ön plandadır. Ulaşım olanakları bakımından mülteciler genellikle zorlu koşullarda yolculuk yapmaktayken; göçmenlerinse ulaşım imkânları daha fazla olmaktadır. Mülteciler ile göçmenler arasındaki bu farklar göz önüne alındığında kimlerin mülteci, kimlerin göçmen olduğunun ortaya konulması basit gibi görünse de; uygulamada bu ayrımı yapmak çoğu zaman kolay olmamaktadır. Bunun nedeni insanların yaşam haklarına hâle getirebilecek unsurların ekonomik ve sosyal şartları da içerisinde barındırır hale gelmesidir. Bu nedenle 1951 Sözleşmesinde tanımlanmış olan mülteci kavramının unsurlarının uygulamada daha geniş bir kitleyi kapsayabilecek hale geldiği aşikârdır (Ziya, 2012: 232-233).

Sığınmacı ise; mülteci ile ilişkili bir kavramsallaştırmadır. Buna göre sığınmacı, “ilgili ulusal ve uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişilere” (Çiçekli, 2009: 49) denilmektedir. Yani sığınmacılar bir yönüyle mülteciliğe aday bireyler olarak tanımlanabilir.

Geçici koruma terimi, herhangi bir uluslararası sözleşmede tanımlanmamıştır. Bununla birlikte bu terim günümüz uygulamasında, sıklıkla kitlesel akın durumlarında, acil korunma ihtiyacının karşılanması için sağlanan istisnai ve geçici süreli korumayı nitilemek amacıyla kullanılmaktadır. Genel bir ifadeyle korunma ihtiyacı içerisindeki kitleyi oluşturanların acil korunma arayışındaki yabancı bireyler, koru(n)madan kast edilenin ise bu bireylerin menşe devletlerinden farklı bir devlet tarafından güvenliklerinin sağlanması ile barınma ve temel ihtiyaçlarının, haklarının karşılanması; bu bireylerin uluslararası korumaya ulaştırılması olduğu belirtilebilir. Kitlesel sığınma akınları daha eski bir geçmişe dayanmasına rağmen “geçici koruma” adıyla yürütülen uygulamaların 1951 sözleşmesine taraf ülkeler bakımından 90’lı yıllarda Yugoslavya krizi ve sonrasında Kosova krizi ile şekillendiği bilinmektedir. Bununla birlikte AB üyesi ülkelerin eski Yugoslavya ve Kosova krizlerinden yoğun şekilde etkilenmelerinin de bir sonucu olarak, AB hukukunda geçici korumaya yönelik bir düzenleme oluşturulmuştur (Öztürk, 2017:

207-208). Kitlesele akınlarda kısa bir süre içerisinde bir ülkeye gelen sığınmacı sayısının fazla oluşu, sığınmacıları kabul eden devletlerin iltica kapasitesini zorlamaktadır. Böylece geçici koruma politikalarını uygulayan devletler genellikle bireysel mülteci statüsü ve ya uluslararası koruma statüsü belirleme işlemlerini askıya alıp sığınmacılara toplu olarak geçici bir süre için koruma sağlamaktadır (Ciğer, 2016: 67).

Uyum süreci kavramını tanımlamadan önce uyumun ne olduğunu açıklamak gerekmektedir. G GM uyum kavramını, “Ne asimilasyon ne de entegrasyon; göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan harmonizasyon”, şeklinde tanımlamış, uyum politikalarını da yabancıların “kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmek zorunda kalmadan ev sahibi topluma uyum sağlamalarını desteklemek” üzerine kurmuştur (www.goc.gov.tr). Uyum süreci ise, bireylerin/toplumların birbirleri ve çevreleri ile olan ilişkilerini dengeleyen dinamik bir süreci ifade etmekte, hukuki, ekonomik ve sosyo-kültürel olmak üzere üç kriteri barındırmaktadır. Hukuki kriter; göçmenlerin göç ettikleri ülkenin vatandaşlarıyla aynı yasal haklara sahip olmasını, ekonomik kriter; göçmenlerin yaşamlarını idame ettirebilecek geliri elde etmesini, çalışma imk nına sahip olmasını, sosyo-kültürel kriter ise; göçmenlerin dışlanmadan, ayrımcılığa uğramadan sosyo-kültürel yapıyla ilişki kurmasını ifade etmektedir (Yıldırım p vd., 2017: 112).

Bu  alışma kapsamında Suriyeli sığınmacıların uyum sürecini anlamak adına oluşturulan mülakat soruları, uyum sürecinin hukuki, ekonomik ve sosyo-kültürel kriterleri de g   önünde bulundurularak hazırlanmıştır. Suriyeli sığınmacılara hukuki kriter kapsamında eğitim, sağlık gibi temel haklardan faydalanmalarına dair sorular, ekonomik kriter kapsamında çalışma koşulları, sosyal yardımlardan faydalanma gibi yaşamlarını devam ettirmelerine dair sorular, sosyo-kültürel kriter kapsamında da yerel halkın ve yetkililerin yaklaşımlarına dair sorular sorulmuştur.

Son olarak, kamu politikaları terimi ise, yaşanan toplumsal sorunlarla ilintili olarak hükümet tarafından alınmış olan kararlara rehber niteliğindeki ölçüt, değer ve genel ilkelerdir (Usta, 2013: 78). Kamu politikaları kısaca, yönetimi etkileyen veya yönetimde bir pozisyonu olan kimseler tarafından alınmış olan kararlar, yükümlülükler ve yapılmış olan aktivitelerin bir bütünü (Gerston, 2002: 3), geniş anlamda ise idari yapının ve onun çevresinin ilişki ve eylemlerinin toplamına denir (Anderson, 2003: 2).

Kamu politikaları çok farklı alanlarla ilgili olmaktadır. Savunma, enerji, çevre, dış işleri, eğitim, sağlık, göç, güvenlik, vergiler, iskân, sosyal güvenlik, ekonomik fırsatlar, kentsel gelişim gibi konular bu alanlar arasında yer almaktadır. İşte, kamu politikaları toplumsal olarak bu alanlarda nihai amaçlara ulaşmak için kamu gücünün bir uygulama aracıdır. Ayrıca, geniş alanda birçok müdahaleyi içerir: Örneğin ekonomi politikaları, kent politikaları, güvenlik politikaları, *göç politikaları* gibi. Bu anlamda kamu politikaları bazı problemlerin tanımlanması ve düşünülen çözüm yolları olarak algılanabilir (Usta, 2013: 81).

Demokratik ülkelerde kamu politikalarını oluşturma süreçleri anayasada ve kanunlarda tanımlanmaktadır. Bu süreçte yasama ve yürütme organları birincil faktörler iken, kamu görevlileri de bu politikaların uygulanmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca başta seçmenler olmak üzere, sivil toplum kuruluşları, medya ve bir takım uluslararası örgütler de bu politikaların farklı aşamalarında rol oynayabilmektedir (Biçer ve Yılmaz, 2010: 51).

Bir sorunun kamusal bir sorun olarak kabul edilmesi ve buna ilişkin kamu politikalarının belirlenmesinde, sorunun doğrudan ya da dolaylı olarak toplum üzerinde geniş etkilerinin olup olmadığına dayanır. Bireysel tercihlerden kaynaklı olarak gerçekleşen göç sadece o bireyi ilgilendirmekteyken, göçün devamlı veya kitlesel hale dönüşmesiyle ortaya çıkan sorunlar toplumun genelini ilgilendirir. Dolayısıyla artık göç kamusal bir sorun haline dönüşür. Bu sorunun çözümü için hükümetler iç ve dış göçlere dair bir takım kamu politikalarını uygulamaya koyarak, sorun haline dönüşen bu yer değişikliklerine çözüm yolları üretmeye çabalar. Devlet tarafından benimsenen bu eylem tarzı, rastlantılardan ziyade amaç yüklüdür. Amaçlar bazen açık bazen de gizli bırakılabilir. Bazen uygulanan kamu politikalarının sonuçları önceden tahmin edilebilirken bazen de bu politikaların sonuçları tahmin edilemeyecek kadar muğlaktır.

Uluslararası göç akınlarına ilişkin kamu politikaları da ülkelerin yasama ve yürütme organlarınca düzenlenen ve uygulamaya konulan politikalardır. Bu politikaların belirlenmesinde hükümetler birincil aktörler iken, ülkenin vatandaşlarının söylemleri, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşların talepleri de bu politikaların belirlenmesi ve uygulanması sürecinde diğer aktörler olarak sıralanabilir. Çalışma kapsamında odaklanılan Suriyeli sığınmacılarla alakalı göç ve uyum sürecinin ahenk içerisinde

yürütülebilmesi sürecinde de tüm bu bileşenlerle bir kamu politikasının belirlendiği ve uygulamaya konulduğu görülmektedir.

1.3. Göç Kategorileri

Göçler amacına, süresine, yasal statüsüne, boyutuna ve daha birçok faktöre göre sınıflandırılmaktadır. Göç, göçmen ve göç edilen mekân gibi göçün tüm boyutları göz önüne alınarak şöyle bir göç kategorileştirmesine gidilebilir:

Tablo 1. Göç Kategorileri

Göç Kriterleri		
Amaç	<i>Ekonomik</i>	<i>Ekonomik değil</i>
Alanı	<i>İç göç</i>	<i>Dış göç</i>
Göçü tetikleyen unsur	<i>Zorunlu</i>	<i>Gönüllü</i>
Süre	<i>Geçici</i>	<i>Sürekli</i>
Son yerleşim yeri	<i>Transit</i>	<i>Yerleşik</i>
Yasal statü	<i>Yasal</i>	<i>Yasadışı</i>
Göçmen Özelliği	<i>Vasıflı</i>	<i>Vasıfsız</i>
Boyutu	<i>Bireysel</i>	<i>Kitlesel</i>

Kaynak: Adıgüzel, 2016: 20

Göç, İrade bakımından veya tetikleyen unsur bakımından iki genel tipte gerçekleşmektedir. Bunlar gönüllü ve zorla gerçekleşen göçlerdir. Gönüllü göç, bireylerin kendi isteğiyle bir zorlama olmaksızın göç etmesidir. Zorunlu göç ise; bireylerin kendi isteğinden çok bir zorlama, baskı, işkence, tehdit, ölüm tehlikesi gibi nedenlerden dolayı göç kararı almasıdır. Gönüllü ve zorla gerçekleşen göçleri belirleyen birçok faktörün olduğu ve gönüllü göçün kişiler üzerindeki etkilerinin zorla yaptırılan göçlerin etkilerinden daha farklı olduğu savunulmaktadır (Fichter, 2012: 181). Bu göç tiplerinden gönüllü olanında bireyler daha iyi yaşam koşulları ve çeşitli sosyal imkânlar elde edebilmek arzusu ile yer değiştirmekteyken; zorla gerçekleşen göçlerde ise bireylerin özgür iradeleri büyük oranda devre dışı kalmaktadır. Son yıllarda dünyada yaşanan siyasal istikrarsızlıklar, birçok bölgede yaşanan karışıklıklar ve silahlı çatışmaların yarattığı güvenlik sorunları nedeniyle kitlesel zorunlu göçlerle karşı karşıya kalınabilmektedir. Bunlardan biri de Suriye'den Türkiye'ye yönelen göçlerdir. Bireylerin

özgür iradesinden ziyade savaşın yarattığı güvensiz ortamdan dolayı ülkelerinden ayrılmak zorunda bırakılan Suriyelilerin Türkiye'ye yönelmesi ulus ötesi zorunlu göçlerdendir. Yani savaş ve çatışmalar bir itici faktör olarak devreye girmekte ve bireyler ülkelerini terk etmek zorunda kalmaktadır.

Süre bakımından göçler ise iki genel tipte gerçekleşmektedir. Bunlardan ilki göç edenlerin göç ettiği yere kalıcı olarak yerleşmesi, geldiği yere bir daha geri dönmemesi şeklinde gerçekleşen hareketliliklerdir. İkinci tip olarak geçici göçler ise; göç edilen yerde belli bir süre dâhilinde kalınıp daha sonra aynı yerleşim yerine tekrar geri dönülmesidir.

Sınır veya alanı bakımından göçler ise, iç göç ve dış göç şeklinde tanımlanabilir. Uluslararası bir sınırı geçerek ya da vatandaşı olduğu devlet içinde gerçekleşen hareketliliğe denilmektedir. İç göç, belli bir zaman diliminde belli bir yerleşme alanında yaşayanların, kendi iradeleriyle ya da zorunlu bir takım nedenlerden dolayı yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanının dışına taşıyanların miktarı olarak tanımlanmaktadır (Tekeli, 1998: 9). Bir başka deyişle, ulus devlet sınırları içinde gerçekleşen yer değiştirme hareketidir. Ülke nüfusunda bir artış veya azalışa sebep olmaz. Sadece, iller ve bölgeler arası nüfusta artma ya da azalmaya yol açar. Bir başka deyişle, kent ve kırsal nüfusunda değişime neden olur.

İç göçler, kırsal kesimlerde başta ekonomik olmak üzere bir takım sıkıntılardan dolayı kırsalın itici gücü ve kentlerin birçok alanda yarattığı çekici gücü ile ulaşım olanaklarının ve teknolojinin iletici gücüyle hızlanmaktadır. İçgöçler genellikle kırsal kesimlerden kentlere doğru gerçekleşmektedir. Sanayi ve hizmet sektörlerindeki gelişmeler, tarımsal alandaki reformlar ülke içi iç göçü artırmaktadır. Bu göçler genellikle bir kentten diğer bir kente, bir köyden bir diğer köye olduğu gibi, bir köyden bir kente veya azda olsa bir kentten bir köye doğru gerçekleşen nüfus hareketleridir. Türkiye özelinde bakıldığında 1950'li yıllardan itibaren artmaya başlayan iç göçler, bölgeler arası nüfusun dengesiz dağılımına neden olmaktadır. Türkiye de iç göç hareketi genel olarak, doğudan batıya doğru gerçekleşmektedir. Türkiye de iç göçlere bağlı olarak kent nüfusları artarken kırsal alanın nüfusu azalmaktadır. İç göçler kültürel ve ekonomik değişimi hızlandırmaktadır.

Dış göç ise, ulus devlet sınırları dışına yapılan veya ulus devlet sınırları dışından sınırlar içine gerçekleşen göçlerdir. Bu göçler bazen yasal bazen de yasal olmayan yollarla gerçekleşmektedir. Dış göçlerin büyük bir çoğunluğu ekonomik sıkıntılar ve ülke

içinde yaşanan kaos ve savaşlardan dolayı yaşanmaktadır. Dış göçler küreselleşmenin de etkisiyle artmaktadır.

Göç, yasal statü ve son yerleşim yeri bağlamında da farklı kategoriler altında değerlendirilir. Göçmen kendi ülkesinden ayrılırken ve/veya yolu üzerinde bulunan ülkeden geçerken ve/veya göç etmeyi tasarladığı ülkeye girişinde ve/veya bu ülke(ler)de bulunduğu süre içinde o ülkenin yasalarına uyup uymama durumuna göre, yasal ya da yasa dışı olarak da tanımlanabilmektedir. Diğer yandan günümüzde oldukça yaygın olmakla birlikte, ne zaman hangi yönde olacağı kestirilemeyen, göç eden kitlenin sosyal, demografik ve ekonomik özelliklerinin çok çabuk değişebildiği transit, mekik ve sığınmacı göçlerini kapsayan göçe “düzensiz/düzenlenmemiş göç (irregular/not regulated migration)” adı verilmektedir. Düzensiz göç türlerinden biri olan transit göç, esas ulaşılmak istenen ülkeye giderken başka bir ülkede geçici bir süre için kalınmasına (Afgan veya Suriyeli bir göçmenin Türkiye üzerinden Avrupa’ya göç etmesi gibi); mekik göç ise belirli bir süre için bir ülkeye gidip bir süre sonra geri dönülmesi döngüsüne (Ukrayna-Türkiye arasında bavul ticareti gibi) vurgu yapmaktadır (Yılmaz, 2014: 1687).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin hazırladığı Küresel Eğilimler Raporu’nda (2015); Yaklaşık 60 milyon kişinin göçe zorlandığı; yerinden edilmeye yönelik tehlikeli yeni bir çağa girildiği konusunda uyarılarda bulunmaktadır. Ayrıca savaşlar, çatışma ve zulümden kaynaklı yerinden edilmenin, şimdiye kadar kaydedilen en yüksek seviyelere ulaştığı bildirilmektedir. Rapor, 2013 yılında yerinden edilen 51.2 milyon ve on yıl önce yerinden edilen 37.5 milyon kişiye kıyasla, 2014 yılı sonunda 59.5 milyon kişinin zorla yerlerinden edildiğini göstermektedir. 2013 yılından bu yana gözlemlenen artış, tek bir yılda görülen en yüksek artıştır. Dramatik artışta en büyük sebep olarak Suriye’de süren savaş gösterilmektedir.

Göçün kategorileştirilmesinde yukarıdaki kriterlerden bazıları bu şekilde tanımlanabilir. Araştırma çerçevesinde bu kriterlere değinilecek olursa; Türkiye’ye yönelen Suriyelilerin göçünü tetikleyen unsur zorunlu hallerdir. Ayrıca, Türkiye’de bulunan bazı Suriyeli sığınmacıların asıl ulaşmak istedikleri Avrupa ülkelerine geçiş için Türkiye topraklarını transit olarak kullandıkları durumlar da söz konusudur. Aradan geçen zaman dilimi de dikkate alındığında, Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu Türkiye’yi, yaşadıkları göç sürecinde yerleşmeyi düşündükleri hedef ülke konumunda görmektedirler. Türkiye’nin, göçün dinamik yapısı itibarıyla hedef ülke konumu ve

transit ülke konumunu bir arada deneyimlediği görülmektedir. Nihayetinde Türkiye, kriterler bağlamında, topraklarına yönelen vasıflı ya da vasıfsız, bireysel ya da kitlesel, zorunlu ya da gönüllü, transit ya da yerleşik, yasal ya da yasal olmayan 3 milyon 600 bini aşkın Suriyeli göçü gerçeğiyle karşı karşıyadır (www.goc.gov.tr).

1.4. Göç Kuramları

Günümüzde ulaşım ve iletişim teknolojilerinde yaşanan devasa yenilikler, insanların daha kolay ve hızlı bir şekilde yer değiştirmelerinin önünü açmıştır. Küresel ölçekte meydana gelen bu yoğun hareketlilik sebebiyle, Castles ve Miller, içinde bulunulan çağı göçler çağı olarak adlandırmaktayken, Nikos Papastergoadis günümüzde yaşanan yer değiştirmeleri göç türbülansı olarak tanımlayarak küreselleşme ve göçmenlik koşullarının kalıcı olacağını ifade etmektedir (Güllüpnar, 2012: 55). Günümüzde küresel göç eğilimleri güneyden kuzeye, doğudan batıya, çevreden merkeze, yoksulluğun hakim olduğu yerlerden zenginliğin hakim olduğu yerlere bir akımın olduğu görülmektedir. Nüfus, gelir düzeyi, refah ve güvenlik, insan hakları gibi birçok dengesizlikten kaynaklı olarak göç hızlanmış ve küreselleşmiştir.

Castles ve Miller (2008: 14), ekonomik değişmelere, siyasal mücadelelere ve çatışmalara paralel olarak dünyada uzun zamandır var olan göçlerin yeni şekillerde varlık göstereceğini öne sürerek, günümüzde beş temel eğilimin çağdaş göçlerin karakteristiğini oluşturmada gittikçe önem kazandığını vurgulamaktadır. Bunlar:

1. Göçün küreselleşmesi,
2. Göçün hızlanması,
3. Göçün farklılaşması,
4. Göçün kadınsılaşması,
5. Göçün giderek siyasallaşması şeklinde sıralanabilir.

Toplumsal yaşamın sürekli bir değişim ve dönüşüm içinde olması göç hareketlerini de etkilemiştir. Dolayısıyla içinde bulunulan 21. yüzyıldaki göç hareketleri iyi irdelenmelidir. Geçmişte yaşanan göç hareketlerinin nedenleri ve göçlerin ortaya çıkardığı sonuçlarla günümüzde yaşanan bu hareketliliklerin sebepleri ve sonuçları bu

noktada önem taşımaktadır. Tarihten beri insanoğlunun sürekli hareket halinde olması ve çeşitli sebeplerle de göçebe yaşam sürdürmesi pek çok bilim insanı tarafından ele alınmaktadır. Dolayısıyla geçmişten günümüze birçok bilim insanı göç olgusu ve göç hareketleri üzerine çeşitli kuramlar geliştirmiştir. Burada önemli olan geçmişte göç olgusu üzerine geliştirilen kuramların günümüzdeki göç hareketlerini ne ölçüde yansıttığı veya günümüzde yeni bir kuramsal yaklaşıma ihtiyaç duyulup duyulmadığıdır.

Ekonomik, politik, sosyal, kültürel gibi birtakım nedenlerle insanların doğup büyüdüğü topraklardan ayrılmak zorunda kalması ya da bununla birlikte macera tutkusu, daha iyi bir yaşam arzusu gibi keyfi istekler bireysel ya da kitlesel hareketlere neden olmuştur. İşte bu hareketliliği ifade etmek için kullanılan göç olgusunu açıklamaya yönelik, 19. ve 20. yüzyıllarda birçok kuram geliştirilmiştir (Develi, 2017: 1344). Geliştirilen bu kuramlar aynı olguyu açıklamasına rağmen birbirinden oldukça farklı hipotez, kavram ve önermelere sahiptir. Bir başka ifade ile tutarlı, tek bir uluslararası göç kuramından söz etmek mümkün değildir. Göç kuramlarının sahip olduğu parçalı yapının varlığı esasen çağdaş göç süreçlerinin tek bir kuram ya da disiplinle açıklanamayacağını göstermektedir (Abadan-Unat, 2002: 4; Massey vd., 1993: 432-433, Tekeli, 2010: 23, İnce, 2019: 2581). Bu çalışmanın odaklandığı konuyla alakalı literatürde ön plana çıkan göç kuramları aşağıda paylaşılmaktadır.

Erken dönem göç kuramcılarından biri olan Ravenstein, göç olgusunun genel geçer kanunlarını bulmayı amaçlamıştır. Bu sebeple Ravenstein çalışmasını 1871 ve 1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistik verilerinin üzerine kurmuştur. Bu verilerden de yola çıkarak yedi göç kanununu ortaya koymuştur (Çağlayan, 2006: 68-69). Genel anlamda Ravenstein bu yedi göç kanununu ele alırken bir nevi göç ve göç hareketlerinin profilini çizmiştir. Çıkış noktası ise; 19. yüzyıldaki gelişmeler, endüstrileşme ve kentleşme süreci olmuştur.

Ravenstein'ın göç çalışmalarında önemli bir yer teşkil etmesinin sebebi, çalışmasının göç ile ilgili ilk çalışma niteliği taşımasıdır. Dolayısıyla çalışma göçle ilgili ilk olma özelliğini taşıdığı için daha sonra yazılacak olan göç kuramlarına öncülük etmiştir (Adıgüzel, 2016: 23). Göç yasaları (The Laws of Migration) isimli iki makalesini 1985-1989 yılları arasında yayımlayan Ravenstein, bu makalelerde yedi maddelik göç yasası önermiştir. Bunlara kısaca değinilecek olursa;

1. Farklı gerekçelerden dolayı göç etme eğiliminde bulunan göçmenler genellikle kısa mesafeli alanlara doğru göç ederler. Bu alanlar genellikle iş imkân ve olanaklarının bulunduğu ticari ve sanayi merkezlerine doğrudur. Yani göçün boyutunu iş imkânları belirlemektedir.
2. Göçün bir diğer özelliği de göç etme eyleminin kademeler/basamaklar halinde gelişmesidir. Özellikle insanlar kırsal alanlardan sanayileşmiş kent alanlarına doğru göç yaşarken ilk göç dalgası kentsel alanların çevresindeki yakın alanlardaki kırsal alanlardan başlamaktadır.
3. Daha iyi bir yaşam sürdürebilmek için kırsal alanlardan sanayinin gelişmiş olduğu kentsel alanlara göç, bir yandan yayılma sürecini gerçekleştirirken diğer yandan da sanayi kentleri göçmenleri kentsel alanlara çekmektedir. Bu sebeptir ki Ravenstein'a göre göç sürecinde, yayılma ve çekme veya sanayi merkezlerinin göçmenleri kendi içine çekme süreci beraber işlemektedir. Burada bir amaç birlikteliği ortaya çıkmaktadır.
4. Göç alan bölgeler aynı zamanda göç verme özelliğine de sahiptir. Bu özellik bir yandan da göç sürecinin kontrol altında tutulmasını sağlamaktadır.
5. Ravenstein'a göre göçler kısa mesafelere olduğu gibi uzun mesafelere doğru da olmaktadır. Fakat bu iki göç hareketinin temel yönelimi sanayileşmiş ticari merkezlerine doğrudur.
6. Göçler genellikle kırsal alanlardan kentsel alanlara doğru gerçekleştiğinden, kentsel alanlara göç etme eğilimi kırsal alandan daha fazladır.
7. Göç eğiliminde cinsiyetler arasında farklılıklar vardır. Kadınların göç etme eğiliminde genellikle kısa mesafelere, erkekler ise genellikle uzun mesafelere doğru göç etme eğiliminde bulunur (Yalçın, 2004: 20-25) şeklinde göçün karakteristik özelliklerini sıralamaktadır.

Göç hareketlerini ekonomik, sosyal ve siyasi koşullar içinde değerlendiren Ravenstein, analitik ve ampirik bir göç modeli kurgulamıştır. Ravenstein, ekonomik nedenlerin yanında çevresel faktörlere, eğitim imkânlarına ve göç edenlerin varış noktasındaki yaşam maliyetlerine de önem atfetmiştir. Göç yönünün ekonomik ve sosyal açıdan daha iyi fırsatlar sunan alanlara doğru olacağını ve bu süreçte hareketi etkileyen temel unsurun ise uzaklık olduğunu belirtmiştir. (Topbaş, 2007: 12). Ravenstein'ın

bahsettiği mesafe faktörü tüm göçmenleri ilgilendirmiyor olsa da ülkelerindeki çatışmalardan dolayı zorunlu olarak göç etmek durumunda kalan göçmenleri ilgilendiren bir faktördür. Çünkü ülkelerinde yaşanan çatışmalardan dolayı göç etmek zorunda kalan kişiler en yakın coğrafyalara yönelme eğilimi göstermektedir. Ravenstein'ın göç kuramı çalışmayla ilgili Suriyeli göçleri açıklama noktasında önemli bir kuramdır.

Bir diğer göç kuramcı Everett Lee ise, Ravenstein'ın göç yasalarını; değişen koşulları da dikkate alarak ve göçmenlerin özelliklerine ilişkin hipotezler ekleyerek yeniden şekillendirmiştir. Lee, göç araştırmalarında vurgunun sadece açıklayıcı olmaktan ziyade daha analitik bir yaklaşıma doğru kaymasını sağlamıştır (Lewis, 1982: 22). Lee çalışmasında ilk olarak bireylerin göç ederken vermiş olduğu kararların ortak özelliklerini açıklayarak bu safhada bireyleri göç etme eğilimine sürükleyen itme ve çekme faktörlerini açıklamıştır. Göç sürecini başlatan 4 temel faktörden yola çıkmıştır. Bu faktörler;

1. Bireylerin mevcut yerleşim yerinden ayrılmasına sebep olan faktörler
2. Göç edilmek istenen alanın belirlenmesinde sebep olan faktörler
3. Bu süreçteki engeller ve
4. Göç etme eğiliminde bireysel faktörleridir (Lee, 1966: 50).

Lee, İtme ve Çekme Kuramında, bireylerin göç etme sebepleri üzerinden göç eğilimine neden olan itici ve çekici faktörlerin olduğunu belirtmiştir. Bireyler göç etme kararını verirken hem yaşamış oldukları alanların hem de göç etmek istedikleri alanların itici ve çekici faktörlerinden etkilenmektedir. Lee'ye göre bireyin göç etme sürecini etkileyen itici ve çekici faktörler; olumlu (+), olumsuz (-) ve nötr (0) bileşenlerinden oluşmaktadır. Bu bileşenlerden nötr bileşenler, bireylerin göç etme sürecinde göç etme nedenlerinin herkes için aynı olma durumu veya herhangi bir olumlu ve olumsuz etkilerinin olmaması durumudur. Göç sürecinde itici ve çekici faktörler bir bütünlük içerisinde gelişirken, olumlu faktörler çekmeyi temsil ederken, olumsuz faktörler itmeyi temsil etmektedir. Göç süreçlerinde itici ve çekici faktörler, göç eğiliminde bulunan bireyler için göç etme sebepleri olarak görecelilik göstermektedir. Dolayısıyla bireylerin göç etme sebepleri olan itici ve çekici faktörlerin çok sayıda ve farklı olması, kuramın kişisel ve göreceli olmasındandır. Bu sebeple göç eden bireylerin çıkış yaptıkları yerleşim

alanları ile varış yaptıkları yerleşim alanlarının olumlu (çekici) ya da olumsuz (itici) faktörleri ayrı olarak değerlendirilmelidir (Çağlayan, 2006: 73).

Yukarıda da ifade edildiği üzere, günümüzde yaşanan göç hareketleri bu kuram çerçevesinde ele alındığında göç hareketlerinin daha karmaşık bir boyutta olduğu görülebilmektedir (Çağlayan, 2006: 75). Özellikle küreselleşmenin hızı, göç olgusunda yaşanan değişimleri de göz önüne sermektedir. Dolayısıyla itme ve çekme faktörleri günümüzde göç süreçlerinin sadece bir basamağını oluşturmaktadır. Kaynak ve hedef ülkelerde göçe neden olan itici ve çekici faktörlerin bir arada bulunduğu gerçeğinden hareketle, bu kuram insanların ülkelerinden ayrılmasına yol açan faktörler ile yeni bir ülkeye gitmelerini etkili kılan faktörleri analiz etmektedir (IOM, 2009: 30). Bu çalışmada da Suriyeli göç olgusu, Lee'nin belirlediği bu faktörler çerçevesinde değerlendirmeye alınmaktadır.

Göç üzerinde çalışma yapan bir diğer kuramcı da William Petersen'dir. Petersen, geliştirmiş olduğu 5 göç tipi kuramında bireylerin göç ederken göç etme kararlarının altında yatan sebepler üzerinde yoğunlaşmıştır. Petersen, bu kuramında itme-çekme kuramından yola çıkmış ve insanların göç etme eğiliminde bulunurken verdiği tercihlerin sadece itme ve çekme faktörlerini içermediğini aynı zamanda bireysel ve sosyal faktörlerinde etkisi olduğunu açıklamıştır (Petersen'dan aktaran Özcan, 2017: 193). Petersen'e göre göç hareketlerinde tarihsel süreçler de önemli bir yere sahiptir. Çünkü insanların göç etme eğiliminde bulunduğu belli bir zaman dilimi içinde, göçü belirleyen faktör itme faktörü olarak belirlenirken başka bir zaman diliminde çekme faktörü olarak belirlenebilmektedir. Ekonominin genel durumunun da göç hareketini belirlemede etkili olduğunu açıklayan Petersen, beş göç tipinden bahsetmiştir (Çağlayan, 2006: 75). Bunlar aşağıda sıralanmaktadır:

- a) İlkel (Primitive) Göçler: Doğal çevre, bazen çevreye yönelik olumsuz etkilerde bulunabilmektedir. Bu etkiler insanoğlunda itme etkisi yaratarak kitlesel bir şekilde göç eğiliminde bulunmasına neden olmaktadır. Petersen, doğal çevrenin insan üzerinde yarattığı bu baskıları göç, kuraklık, kötü hava koşulları gibi etkenlerin oluşturduğunu ifade etmektedir.
- b) Zoraki (Forced) ve Yönlendirilen (Impelled) Göçler: Petersen zoraki ve yönlendirilen göçleri açıklarken göç etme eğiliminde bulunan kişilerin karar verme yetkilerini ellerinde bulundurma yetkisine göre sınıflandırmıştır. Eğer

göç etme eğiliminde bulunan kişiler veya kitleler bu kararı zorlamayla ve baskıyla veriyorsa bu göç türü zoraki göç olarak adlandırılmaktadır. Şayet bireyler göç etme kararını herhangi bir zorlama olmadan kendi kişisel tercihleri doğrultusunda veriyorsa bu göç türü de Petersen'e göre yönlendirilen göç olarak adlandırılmaktadır.

c) Serbest (Free) Göç: Petersen'in, dördüncü göç tipi olarak geliştirdiği serbest göçü yukarıdaki diğer göç tiplerinden ayıran nokta, bireylerin göç etme eğiliminde bulundukları zaman bu kararı sadece kendilerinin verdiği göç türü olmasıdır.

d) Kitlesele (Mass) Göç: Sayıca çok fazla insanın toplu halde göç etme eylemidir. Özellikle küreselleşmeyle birlikte teknoloji ve ulaşım ağındaki gelişmeler göçün kitlesele bir şekilde gelişmesine neden olmuştur. Bu sebeptendir ki içinde bulunduğumuz 21. yy.'da da yapılan göç hareketlerin çoğu kitlesele bir şekilde gelişmektedir. Petersen'in geliştirmiş olduğu 5 göç tipi dönemi içerisindeki en kapsamlı çalışma niteliği taşımaktadır (Çağlayan, 2006: 75-76).

Sınıflandırılan bu beş göç tipinin önemli bir yere sahip olmasının nedeni, bu göç tiplerinin günümüzde de belirgin bir şekilde izlerinin görülmesidir. Özellikle göçün zoraki, bireysel ve kitlesele boyutlarına yönelik sınıflandırılması günümüzde özelde bu çalışmaya, genelde ise göç çalışmalarında araştırmacılara kaynaklık edebilecek niteliktedir.

Göç çalışmalarında bir diğer katkıyı ise Stouffer yapmıştır. Amerikan Sosyoloji Dergisi için yazdığı "Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Mesafeye İlişkin Bir Teori" (1940) isimli makalesinde göç olgusunu matematiksel olarak açıklamaya çalışan yeni bir kuram ortaya koymuştur. Bu kurama göre Stouffer, insanların göç etme eğiliminde bulunmalarının sebebinin bir takım fırsatlara bağlı olduğunu vurgulamıştır. Çalışmasında ileri sürmüş olduğu bu kanıyı sınamak için 1935-1940 yılları arasında Cleveland kentinde bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada Cleveland kentinin nüfus istatistikî bilgilerinden faydalanarak, evlerinden taşınan bireyler üzerinden çalışmasını iletmiştir. Kurama göre göç eyleminin gerçekleşmesinde mesafenin rolü büyüktür. Stouffer'a göre insanlar göç etme eğiliminde bulunduğu zaman öncelikli olarak yakın mesafelere yönelmekte ve bu mesafelerde bulunan fırsatlardan dolayı göç etme eğiliminde bulunmaktadırlar. Bu durum kapsamlı bir şekilde açıklandığında göç etme eğiliminde bulunacak olan insanların sayısı

göç edilecek yerdeki fırsat ve imkânların çokluğuyla bağlantılıdır. Bu durum göç edecek bireyler için gidilecek mesafenin kısa olması, iş istihdamının fazla olması gibi faktörlerdir. Bu durumların varlığı söz konusu olduğu takdirde göç edilen yer, çekim merkezi haline gelmektedir (Jansen'den akt. Çağlayan, 2006: 77). Bu çalışmada göç mesafesi, bu kuram açısından odaklanılan husustur.

Göç Sistemleri Kuramı, ekonomik ve politik temelde geliştirilen bir kuramdır. Bu kuramda iki veya daha fazla ülke arasındaki mevcut ilişkinin, karşılıklı göç hareketlerindeki etkisine odaklanılmaktadır. Bu kurama göre ülkeler arasında meydana gelen göç hareketleri, ülkeler arasındaki önceki ilişkilerin devamı niteliğindedir. Bu çerçevede iki ülkenin sömürgeciliğe dayanan tarihi ilişkileri, siyasi ve ekonomik ilişkileri, kültürel bağları göçler üzerinde etkilidir. Göç alan ve veren ülkeler arasındaki coğrafi yakınlık göç olgusunda önemli olmamakta, ülkeler arasında bulunan tarihi ve güncel münasebetler bu süreçte belirleyici olmaktadır (İnce, 2019: 2559-2600).

Göç Sistemleri Kuramına göre göç hareketleri bir defalık bir olay değil, tam tersine zaman içerisindeki olaylar silsilesini içerisinde barındıran aktif bir süreç olmaktadır. Bu kuram, kişilerden öte ülkelerin kendi aralarındaki bağlantıları üzerine kurulmuştur. Bu bağlantılar genelde göç olayları vuku bulmadan mevcut olmaktadır (Faist, 2003: 82-83). Bu çalışma açısından bu kuramın da Suriyeli göçünü açıklama noktasında önemli olduğu değerlendirilmektedir.

İlişkiler Ağı (Network) Kuramı ise; göç edilen ülke ile göçmenin yerleştiği ülke arasındaki ağı yani sosyal sermayeyi içermektedir. Bu sermayeyi oluşturan faktörler; eski göçmenler, yeni göçmenler, göçmen olmayanlardır. Bu faktörler arasındaki ortak köken, soydaşlık ve dostluk göçmen ağı oluşturur ve bu oluşturulan ağ sayesinde de bireyler arası sosyal sermaye gelişir. Göç etme eğiliminde bulunan bireylerin göç etme eğilimine karar verme sürecinde daha önceden göç etme eğiliminde bulunan bireylerden destek almaktadır. Bu destekler göç edecek olan birey için göç etme sürecindeki yardımları ve iş imkânlarını içermektedir (Özcan, 2017: 202). Önceki göçmenler edindikleri göç tecrübelerini kullanmak suretiyle ayrılmış oldukları yer ile göç ettikleri yeri birbirine bağlayan bir ağ oluşturmaktadırlar. Göç sürecine dâhil olmak isteyen yeni kişiler de bu ağı kullanmak suretiyle göç sürecindeki engelleri daha kolay bir şekilde aşmaktadırlar (Adıgüzel, 2016: 31). Kurulan bu sosyal sermaye ağları güçlendikçe bireylerin göç etme

eğilimi ve ülke geneline yayılma hızı artmaktadır. Bu kuramın da çalışmanın konusuyla ilgili göçleri açıklamada katkısının olduğu değerlendirilmektedir.

Göç olgusu üzerine ortaya konulan kuramlar değerlendirdiğinde bu kuramlarda genel olarak, geçmişte ve günümüzde gerçekleşen göç hareketlerinin sebepleri, altında yatan nedenleri, göç hareketlerindeki belirleyici unsurları, göçün sınıflandırılması, göç ve göçmen ilişkileri gibi hususlardan bahsedilmektedir. Yaşanan göç hareketlerine bakıldığında her ne kadar bu kuramlar göç hareketlerini incelemede yol gösterici olsa da günümüzdeki göç hareketlerini tek başlarına açıklamada yetersiz kalmaktadırlar.

Bu çalışma kapsamında ele alınan Suriyeli sığınmacıların göç deneyimi de tek bir kuramdan ziyade birden fazla kuram ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Ravenstein’ın Yedi Göç Kanunundan biri olan *“Farklı gerekçelerden dolayı göç etme eğiliminde bulunan göçmenler genellikle kısa mesafeli alanlara doğru göç ederler.”* maddesi ile ilgili olarak Suriyeli sığınmacıların topraklarına yakın bir ülke olarak Türkiye’ye yönelmeleri, çalışmada bu kuram bağlamında değerlendirilmektedir. Benzer şekilde Stouffer’ın Kesişen Fırsatlar Kuramında *“İnsanlar göç etme eğiliminde bulunduğu zaman öncelikli olarak yakın mesafelere yönelmekte ve bu mesafelerde bulunan fırsatlardan dolayı göç etme eğiliminde bulunmaktadır.”* hükmü de bu çalışmayla ilişkilendirilebilecek bir kuramdır. Lee’in İtme ve Çekme Kuramı ise, bireylerin göç etme sebepleri üzerinden göç eğilimine neden olan itici ve çekici faktörlerin bulunduğu, Suriye’de yaşanan savaşın itici ve Türkiye’nin ulaşılabilirliğinin ise çekici faktör olarak bu çalışmada merkeze alınan bir diğer kuram olduğu söylenebilir. Petersen’in geliştirdiği beş göç tipinden, Zoraki (Forced) ve Yönlendirilen (Impelled) Göçler ile Kitlese (Mass) göçlerin Suriyeli sığınmacıların deneyimlediği süreci açıklamada yararlanılan bir diğer kuram olduğu; son olarak Göç Sistemleri Kuramının, Türkiye ile Suriye arasındaki tarihi ilişki, sosyal ve kültürel yakınlık sebebiyle önemli bir kuram olduğunu, İlişkiler Ağı (Network) Kuramının ise, bu çalışmada kentler arası ya da ülkeler arası geçişleri açıklama hususunda dikkate alındığını belirtmek gerekir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN GÖÇ POLİTİKALARI VE SURİYELİ SIĞINMACILAR BAĞLAMINDA UYGULANAN KAMU POLİTİKALARI

2.1. Türkiye’nin Göç Politikaları

Tüm dünyada yaşanan göç hareketlerinden, ciddi oranda etkilenen ülkelerden biri de Türkiye’dir. Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle son zamanlarda büyük oranda farklı göç dalgasına maruz kalmaktadır. Bir döneme kadar göç veren ülke konumunda olan Türkiye, son yıllarda dünyada yaşanan siyasi istikrarsızlıklardan dolayı yoğun bir göç dalgasına maruz kalmış ve tarihte “göç veren” ülke konumundan “göç alan” ülke konumuna geçmiştir. Aynı zamanda konumu gereği “transit ülke” olma özelliğini de taşımaktadır. Bu durum Türkiye’nin göç hareketleri karşısında, iç ve dış politikalarını rasyonel temeller üzerinden şekillendirmesini zaruri kılmaktadır. Son zamanlarda özellikle uluslararası göçlere dair yapılan düzenlemeler bu anlayışın birer ürünüdür.

Göç hareketi, göç edenlerle göç edilen yerde ev sahibi konumunda olan topluluklar arasında başta ekonomik, sosyo-kültürel gibi bir takım problemleri de beraberinde doğurabilmektedir. Göç hareketinin kendisiyle beraber getirdiği bu tür olumsuzluklarla başa çıkmanın yolu, politikalar geliştirmektir. Dolayısıyla Türkiye’nin göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara uygulamış oldukları politikalara bakmadan önce Türkiye’ye yönelik göç hareketleri tarihsel perspektiften incelenmelidir.

Türkiye’nin Erken Cumhuriyet dönemi göç politikaları, iç ve dış kaygılar üzerinden temellendirilmiştir. Gayrimüslim nüfusa dair sevk ve iskân uygulamaları ve Balkanlardan Türkiye topraklarına yönelen nüfusun iskânı bu politikalara dayalı olarak uygulanmıştır. Bu dönemde 17.5 milyon olan nüfusun üçte biri yer değiştirmek zorunda kalmış ve Anadolu’nun günümüz etnik ve dinsel dağılımını Erken Cumhuriyet dönemi göç politikaları belirlemiştir (Dündar, 2007: 245-252).

Cumhuriyet döneminin ilk başlarında uygulanan politikalar göz önünde bulundurulduğunda göçün serbest olmadığını, denetim ve zorunluluk çerçevesinde düzenin yeniden sağlanması için iskân kurumunun kullanıldığı bilinmektedir. Cumhuriyet’in ilk döneminde iki önemli zorunlu göç uygulaması gerçekleşmiştir.

Bunlardan ilki, Batıdaki mübadele; diğeri ise, Doğudaki isyanlar sonrası yapılan sürgün ve zorunlu iskân uygulamalarıdır (İçduygu vd., 2014: 100). 1923 yılında Lozan Barış Konferansında imzalanan Türkiye-Yunanistan “mübadele” ya da “zorunlu nüfus değişimi” uygulaması zorunlu göçün bir örneğidir. Aynı zamanda 1913 yılında Türkiye’nin Bulgaristan’la yapmış olduğu nüfus mübadelesi, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’nin Osmanlıda uygulanan iskân kurumu ve geleneğinin devam ettiğini göstermektedir (İçduygu vd., 2014: 101).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yaşanan mübadele sonrası Balkanlardan Türkiye’ye yönelen göçler ve ardından Almanya’yla Türkiye arasında 30 Ekim 1961 yılında imzalanan “Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Almanya Federal Cumhuriyeti Hükümeti Arasında Türk Firmaları İşçilerinin İstisna Akdi Çerçevesinde İstihdamına İlişkin Anlaşma” ile Avrupa’ya gerçekleşen insan hareketliliğiyle beraber göç politikaları biraz daha çeşitlenerek, kaynak ülke olma üzerinden yürütülmeye başlamıştır (Deniz, 2014: 193).

1980’lerde ise çevre ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlıklar, beraberinde göç hareketini getirmiştir. Özellikle Türkiye, bu göç hareketlerinden hem transit ülke olarak hem de hedef ülke olarak etkilenmiştir. 1982 yılında Afganistan iç savaşından kaçan Afgan Türklerinin, Türkiye’nin Doğu Anadolu Bölgesine yaptığı göç hareketi, 1988-1991 yılları arasında İran ve Irak savaşından sonra 51.000 Peşmergenin Türkiye’ye sığınması, 1990’lı yılların başlarında Bosna Hersek savaşı sonrasında Boşnakların Türkiye’ye sığınması ve 1991 yılında Irak’ta Kürtlere yönelik yaşanan saldırı sonucunda 460.000 Iraklının Türkiye’ye sığınması Türkiye’nin göç alma eğiliminin hızla arttığını göstermektedir (Deniz, 2014: 197). Tarihsel süreç içinde yaşanan tüm kitlesel göç tecrübeleri Türkiye’nin göç politikalarını her defasında revize etme zorunluluğunu doğurmuş; yakın coğrafyalardan kaynaklı göçlerde insani hassasiyetler, göç politikalarının şekillendirilmesinde temel belirleyici olmuştur.

Türkiye’nin son dönemlerde karşı karşıya kaldığı kitlesel göç akınları, revize edilmiş, modern, iyi teşkilatlanmış bir göç yönetim sistemi ile beraber sağlam temeller üzerine dayandırılmış bir kamu politikasına ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir (Tekelioğlu, Doğan ve Çelebiden aktaran Örselli ve Babahanoğlu 2015: 2066). Bu ihtiyaçlardan dolayı Türkiye Cumhuriyeti, Suriye’den sınırlarına 2011 sonrası yönelen kitlesel akınların kontrolü amacıyla 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma

Kanununu ve bu Kanunun 91'inci maddesine dayalı olarak 2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği'ni 22/10/2014 tarihinde yürürlüğe koymuş ve Geçici Koruma Rehberi yayınlanmıştır (Kıvılcım, 2016: 921).

Bir devlet politikası olarak göç politikalarının belirlenmesine esas teşkil eden en önemli faktör, göç alan ülkelerin yaşamış olduğu göç deneyimleridir. Göç deneyimi yaşayan ve sürekli göç almaya maruz kalan devletler, göçmenlerin ülkeye girişinden çıkışına kadar göçmenlerin sosyal, ekonomik, kültürel ihtiyaçların nasıl karşılanacağı yönünde politikalar izlemektedirler. Fakat bu politikalar her zaman beklenen sonuçları ortaya çıkaramayabilir (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2063). Dolayısıyla ülkelerin ve devletlerin uygulamış oldukları politikaları bütüncül bir yaklaşımla tanımlamak zordur.

Türkiye'nin göç literatürüne bakıldığı zaman, ülkenin göç politikalarının belirlenmesinde etkili olan beş faktörün olduğu görülmektedir. Bunlar aşağıda sıralanmaktadır:

1. 1923-1960 yılları arasında Türkiye'nin göç politikalarından biri, milli kimlik ve aidiyet oluşturma politikasıdır. Bu çerçevede Türk soyu ve kültürü taşıyan göçmenler bu politika çerçevesinde ülkeye yerleştirilmişlerdir.
2. İkinci faktör, Türkiye'nin Kuzey Atlantik Anlaşma Örgütü'ne (NATO) üye olduğu süreci kapsamaktadır. Bu süreçte Türkiye Soğuk Savaş döneminde sınır kapılarını kapatarak göç politikalarını güvenlik temelli geliştirmeye çalışmıştır.
3. Üçüncü faktör ise, Türkiye'nin coğrafi çekince koymak kaydıyla Cenevre Sözleşmesini imzalamasıdır. Bu süreçte hem NATO'ya hem de Cenevre Sözleşmesine dayanarak göç politikalarını yürütmeye çalışan Türkiye, 1990'lı yıllara gelindiğinde, dünyayı sarsan göç dalgalarının yeni yüzüyle karşılaşmıştır.
4. Türkiye'nin AB'ye üye olma düşüncesi gerekçesiyle göç politikalarını bu yönde geliştirmesi, Türkiye'nin göç politikalarının şekillenmesindeki dördüncü faktörü oluşturmaktadır.
5. 2011 yılından itibaren Suriye'de yaşanan günümüzde de halen devam eden iç savaş nedeniyle Türkiye'nin neredeyse üç buçuk milyonu aşkın mülteci göçüne maruz kalması (Örselli ve Babahanoğlu, 2016: 2066), Türkiye'nin göç politikasının şekillenmesindeki temel faktörlerdir.

Nihai olarak Türkiye, uluslararası göçlerin kontrolü ve bu konulara dair düzenlemeleri, kuruluşundan bu yana farklı dönemlerde deneyimlediği kitlesel göçlerle birlikte şekillendiren bir ülke konumundadır. Ancak uluslararası göç akınlarına karşı en kapsamlı düzenlemeler ve kamu politikalarının devreye girmesi, Suriyeli sığınmacıların kitlesel olarak Türkiye'ye yönelmeye başladıkları 2012 sonrasına dayandırılabilir. Daha önceki düzenlemeler bu kapsamda bir göç akınıyla karşı karşıya kalınmamasıyla ilişkilendirilebilir. Son yıllardaki kitlesel akınlar, Türkiye'nin bu konuya daha derinlemesine bir yaklaşım sergileme zorunluluğunu doğurmuştur. Bu nedenle, Türkiye'nin göçe ilişkin kamu politikalarının daha kapsayıcı ve uygulanır hale geldiği dönemin Suriyeli sığınmacıların akın ettiği yıllardan sonra olduğu, literatürde sıklıkla işlenmektedir.

2.2. Suriyeli Sığınmacılar Bağlamında Uygulanan Kamu Politikaları

Suriye'den Türkiye'ye yönelen kitlesel göçlerin önemli bir boyuta erişmesiyle Suriyeli sığınmacılar bağlamında çeşitli alanlarda kamu politikaları ortaya konulmuştur. Bu kapsamda göçe ve göçmenlere dair ortaya konulan politikalara temel teşkil eden ilk yasal düzenlemeden başlayıp yoğun Suriyeli göçün gerçekleştiği günümüze kadar hayata geçirilen önemli yasal düzenlemelere ve uluslararası sözleşmelere değinilmiştir. Bununla birlikte geçici koruma yönetmeliği ile geçici koruma altına alınanlara sağlanmış olan temel haklardan ve uyum sürecinde de önemli bir fonksiyonu olan eğitim, sağlık, çalışma, sosyal yardımlar ve hizmetler alanlarında hayata geçirilen kamu politikalarına bu bölümde yer verilmiştir.

2.2.1. Kamu Politikalarının Yasal Kurumsal Çerçevesi

Türkiye'de göçmenlere dair yapılmış olan ilk yasal düzenleme 1934 yılında çıkarılmış olan İskân Kanunu'dur. Bu kanunla Türkiye'ye kimlerin göç edebilecekleri, kimlerin yerleşebilecekleri ve kimlerin mülteci statüsünü alabileceklerine ilişkin maddeler düzenlenmiştir. Mülteci ya da göçmen olarak başvuruda bulunanlardan Türk kültüründen ve soyundan olanlara öncelik verilmektedir. Türk soyundan olmanın ve Türk kültürüne bağlılığın ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığının teklifi

üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile yapılması şeklinde yapılandırılan politika, son dönemde Türkiye'nin karşı karşıya kaldığı göç hareketleri karşısında yetersiz kalmaktadır. Bu kanun 1989 yılında kitlesel Bulgaristan Türklerinin göçünde açık kapı ve yerel uyum politikalarının uygulamasına yön vermiştir (Kirişçi, 1992: 447).

Türkiye'nin sığınma sisteminde Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmeler önemli bir yer tutmaktadır. Türkiye, "1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna ilişkin Cenevre Sözleşmesi"ne taraf ülkelerdendir ve "1967 tarihli Ek Protokol"e "coğrafi sınırlama" ile taraf olmuştur. Buna göre, Türkiye sadece Avrupa ülkelerinden gelen ve ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağı korkusuyla iltica talebinde bulunan kişilere mülteci statüsü vermektedir. Avrupa dışından gelenlerin başvuruları ise, BMMYK ile birlikte değerlendirilmekte ve mülteci statüsü verilmesi kararlaştırılanlar, BMMYK aracılığıyla üçüncü ülkelere yerleştirilmektedir (Öner, 2014: 43-44).

30 Kasım 1994'te sığınmacı sayısının giderek artması üzerine göçmen hukukuyla ilgili yasal boşlukları doldurmak amacıyla "Türkiye'ye iltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" yayımlanmıştır. Bu yönetmeliğe "1994 Yönetmeliği" de denilmektedir. Yönetmelik, sığınmacıların oluşturduğu sorunlara yönelik çözümler üretmeyi amaçlamakta ve sığınmacılığa ilişkin ilk ve tek belge olma özelliği taşımaktadır. "1994 yönetmeliği" veya "İltica ve Sığınma Yönetmeliği" hükümleri çerçevesinde sığınmacı statüsünde bulunan Suriyelilere geçici koruma sağlanmaktadır. Sağlanan bu geçici koruma durumuyla Suriyeli sığınmacılar hukuki anlamda makul bir süre için ülke sınırları içerisinde kalma ve başka bir ülke tarafından mülteci statüsünde kabul edilinceye kadarki süreçte geçici olarak "sığınma" hakkına sahip olmaktadır (Altınışık ve Yıldırım, 2002: 35).

Türkiye'nin göç politikalarını etkileyen unsurlardan biri de Türkiye'nin Avrupa Birliğine üyelik müzakerelerinin başlaması ile Türkiye'nin göç politikalarının AB göç politikaları doğrultusunda şekillenmiş olmasıdır. Bu noktada, Türkiye'nin yeni göç yönetimi oluşumunu, 2001 yılında Türkiye ile Avrupa Komisyonu arasında imzalanan "Türkiye Cumhuriyeti ile Katılım Ortaklığında Yer Alan İlkeler, Öncelikler, Ara Hedefler ve Koşullara İlişkin 8 Mart 2001 tarihli ve 2001/235/AT sayılı Avrupa Konseyi Kararı"

ile başlatmak mümkündür (Sağıroğlu, 2016: 50). Söz konusu Ortaklık Belgesi'nde yer alan Türkiye'nin göç yönetimine ilişkin hedefleri aşağıdaki şekildedir:

“Yasal olmayan göçü önlemek için, göç (kabul, tekrar kabul, sınır dışı etme) konusundaki AB Mevzuatı ve uygulamalarının benimsenmesi ve uygulanması.”

“Müktesebatın benimsenmesi, uygulanması ve idare edilmesi için kamu yönetiminin kapasitesinin özellikle eğitim ile yasal olmayan göç ve yasal olmayan insan ve uyuşturucu kaçakçılığını önlemek için etkin sınır kontrollerinin geliştirilmesi dahil olmak üzere, bakanlıklar arasında uygun eşgüdüm sağlanmak suretiyle iyileştirilmesi.”

AB'ye katılım süreci kapsamında, “24.07.2003 tarihli ve 5930 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı” ile uygulamaya konulan “Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı” ve 17.01.2005 tarihinde yürürlüğe girmiş olan “İltica ve Göç Alanındaki AB Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Eylem Planı”, mülteci ve sığınmacıların durumlarıyla ilgili olan ve mutabakat metni doğrultusunda ilan edilen diğer önemli (Çağlar, 2011: 87) hukuki düzenlemelerdir.

Türkiye'de Suriyeli sığınmacıların sayısında meydana gelen artış, “1994 Yönetmeliği”nin ve diğer yasal düzenlemelerin yetersiz kalması dolayısıyla “2 Şubat 2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)” çıkarılmış ve 11.04.2013 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır. YUKK ile, geri gönderme yasağı, Türkiye'ye giriş ve Türkiye'den çıkış, ikamet, vatansız kişiler, sınır dışı etme, uluslararası koruma gibi konular düzenlenmiş ve yabancılarla ilgili dağınık olan mevzuat tek yasada toplanmıştır.

YUKK, uluslararası koruma statülerini, “*mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma*” gibi yeni kavramlara yer vererek düzenlemiştir. YUKK 61. maddesi, mülteci kavramını şu şekilde tanımlamıştır: “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir (YUKK, 2013: Md. 61).”

Aynı durumda bulunan fakat “Avrupa dışında meydana gelen olaylar nedeniyle” Türkiye’ye gelmiş olan vatansız kişilere ise kanun, “şartlı mülteci” adını vermektedir. Şartlı mülteciler üçüncü ülkeye yerleştirilene kadar Türkiye’de kalabilmektedirler (YUKK, 2013: Md. 62). Bu kavram ile 1994 Yönetmeliği’nde yer alan “sığınmacı” statüsü mevzuattan çıkmış, YUKK bu kişiler için “şartlı mülteci” statüsünü düzenlemiştir.

YUKK 63. maddesi, mülteci ve şartlı mülteci şartlarını taşımayanlar için bireysel olarak uygulanan ikincil koruma statüsünden bahsetmiştir. Buna göre: “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen, ancak menşe ülkesine veya ikamet ülkesine geri gönderildiği takdirde;

- a) Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek,
- b) İşkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak,
- c) Uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında ikincil koruma statüsü verilir”.

Suriye’den gelen bu kitlesel akın Türk hukuk mevzuatında bir yasal statüye oturtulamamıştır. Bu sebeple Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununa “mülteci”, “şartlı mülteci”, “ikincil koruma” statülerine ek olarak “geçici koruma” statüsü de eklenmiştir.

Kanun çıkarıldığı zaman Suriyeli sığınmacıların hangi statüde olacağıyla ilgili tartışma yaşanmaktaydı. “Halepçe katliamı” sonrasında Türkiye’ye sığınan Kürtler için herhangi hukuki bir vasfı olmayan “misafir” kavramının kullanılması gibi bu sığınma hareketinde de yetkililer, sığınmacılar için aynı kavramı kullanıyordu. Türk hukukuna göre Suriyeliler göçmen ve mülteci olarak adlandırılmıyor, kitlesel halde göç ettikleri için de sığınmacı olarak değerlendirilemiyordu. İskân Kanunu’na göre göçmen, “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye’ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlardır.” şeklinde tanımlandığı için Türk kültürüne bağlı olmayan Suriyeliler göçmen olarak değerlendirilememektedir. Avrupa dışından geldikleri için de mülteci statüsüne alınamamaktaydı. Başka bir ülkeye

yerleştirilemeyecek kadar çok oldukları için de sığınmacı statüsünde değerlendirilemiyorlardı. Bu hukuki boşluğu doldurmak adına kitle halinde göç eden sığınmacılar için YUKK ile “geçici koruma” adı altında yeni bir statü oluşturulmuştur (Özcan, 2018: 31).

YUKK 91. maddesinde “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir. Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlölükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.” ifadesi doğrultusunda “Geçici Koruma Yönetmeliği” çıkarılmıştır.

YUKK 91. maddesi çerçevesinde hazırlanmış olan “2014/6883 sayılı Geçici Koruma Yönetmeliği”, 22/10/2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Geçici Koruma Yönetmeliğiyle geçici koruma altına alınanlara eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar, tercümanlık vb. alanlarda hizmet sunulacağı belirtilmiş ve bu hizmetlere ilişkin detaylı hususlara yer verilmiştir. Yabancıların bu hizmetlerden faydalanabilmeleri için öncelikle kayıt altına alınmış olmaları gerekmektedir. Kayıt altına alındıktan sonra bu kişilere “geçici koruma belgesi” verilmektedir. Bu kimlik, geçici koruma altındaki kişilere kalma hakkı sağlamakta ancak bu, YUKK’de düzenlenmiş olan ikamet izni ya da ikamet izninin yerine geçen belgelerle eşdeğer değildir. Bu kimlik, geçici korunanlara uzun dönem ikamet iznine geçiş hakkı vermemekte, süresi ikamet izninin toplamında dikkate alınmamakta ve kişiye Türk vatandaşlığı için başvuru hakkı vermemektedir. Geçici koruma kimlik belgesi olanlar, Bakanlar Kurulunun belirlediği sektör, iş kolları ve coğrafi alanlarda çalışma izni almak için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’na (AÇSHB) başvurabilmekte ancak verilmiş olan çalışma izninin YUKK’de düzenlenmiş olan ikamet izninin yerine geçmeyeceği Geçici Koruma Yönetmeliğince hükme bağlanmıştır (Topal, 2015:17-18).

2.2.2. Eğitim Alanında Kamu Politikaları

Suriye’deki savaş ve kitlesel göçten önce, Türkiye’deki yabancı öğrenciler “2010/48 sayılı Yabancı Uyruklu Öğrenciler” genelgesi çerçevesinde hizmet almaktaydı. Suriyelilerin Türkiye’ye düzensiz girişleri ve geçici koruma altına alınmaları sebebiyle söz konusu genelge yetersiz kalmıştır. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar neticesinde “2014/21 sayılı Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” genelgesi hayata geçirilmiştir (www.tbmm.gov.tr).

Milli Eğitim Bakanlığı, çıkarmış olduğu “Yabancılar Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri Genelgesi” ile “kitlesel akından etkilenen il ve ilçelerde Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı olan, yabancıların ülkelerinde yarım bıraktıkları eğitimlerine devam edebilmeleri, ülkelerine döndüklerinde veya Türk okullarına geçerek eğitimlerine Türkiye’de devam etmek istemeleri durumunda olası eğitim-öğretim yılı kayıplarının önlenmesine yönelik olarak Suriyeli öğrencilerin Arapça eğitim görmeleri amacıyla Geçici Eğitim Merkezleri (GEM) oluşturulacağı ve bu merkezlerin ders çizelgeleri ve öğretim programlarının Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirleneceğine” değinilmiştir (Çelik, 2018: 80).

Suriye’de uzayan savaş süresi ve sığınmacı sayısının artması, eğitim çağındaki Suriyelilerin Türkiye’de eğitim almalarını kaçınılmaz kılmıştır. Bu süreçte Milli Eğitim Bakanlığı, “Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü” bünyesinde Mayıs 2016 tarihinde “Göç ve Acil Durum Eğitimi Daire Başkanlığı” birimini ihdas etmiştir. GEM’lere sağlanmış olan uluslararası mali destekler, AB ve diğer uluslararası fonlarla birlikte Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumunu sağlama amacına yönelik çalışmalara hız verilmiştir. Eğitim alanında uyumu gerçekleştirmek adına GEM’lere Türkçe eğitimin ağırlıklı olduğu bir “geçiş” eğitim merkezi olma fonksiyonu yüklenmiştir. 2016-2017 eğitim-öğretim yılından beri GEM’lere aşamalı olarak 1., 5. ve 9. sınıflar için kayıtlar alınmamaktadır (MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, 2018: 7).

Tablo-2’den de görüleceği üzere yıldan yıla resmi okullarda eğitim gören Suriyeli öğrenci sayısı ciddi bir artış göstermiştir. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında eğitim gören Suriyeli öğrenci sayısı 40.000 iken, 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde bu sayı 382.343’e çıkmıştır (www.hbogm.meb.gov.tr).

Tablo 2. Yıllara Göre Türkiye’de Eğitime Erişimi Sağlanan Suriyeli Öğrenci Sayısı ve 2017-2018 Örgün Eğitime Erişim

Yıllar	Resmi Okul	Resmi Okula Kayıtlı Toplam Öğrenci Oranı	Geçici Eğitim Merkezi	Geçici Eğitim Merkezi Toplam Oranı	Kayıtlı Toplam Öğrenci Sayısı	Çağ Nüfusu	Okullaşma Oranı
2014-2015	40.000	% 17,39	190.000	% 82,61	230.000	756.000	% 30
2015-2016	62.357	% 20,03	248.902	% 79,97	311.259	834.842	% 37
2016-2017	201.505	% 40,91	291.039	% 59,09	492.544	833.039	% 59
2017-2018 ¹	382.343	% 63,31	221.586	% 36,69	603.929	976.200	% 61,87

15.10.2018 tarihi itibarıyla, eğitim faaliyetlerine Suriyeliler için oluşturulan Geçici Barınma Merkezlerinde (GBM) 83.246, Geçici Eğitim Merkezlerinde 138.387, Devlet Okullarında 381.593, Açık Okullarda 9.620 olmak üzere 612.846 Suriyeli öğrenci eğitim almaktadır. Bu öğrencilerin 33.397’si okul öncesi, 378.304’ü ilköğretim, 141.278’si ortaokul, 59.867’si lise öğrencisidir. Yetişkinlere yönelik açılan kurslar kapsamında 87.168 kişi mesleki kurslara, 216.060 kişi de genel eğitim kurslarına katılmıştır (www.afad.gov.tr).

Türkiye’de verilmiş olan eğitimi belgelemek adına Bakanlıkça Haziran 2015 tarihinde “Yabancı Öğrenciler için Lise Yeterlilik ve Denklik Sınavı” yapılmıştır. Bu tarihte yapılan sınava katılan 8 bin 500 Suriyeli gençten 6 bini (www.tbmm.gov.tr), 2017 yılında yapılan denklik sınavında ise, 8 bin Suriyeli gençten 4 bini başarılı olmuş ve bu kişilere denklik belgesi verilerek üniversitelere sevk edilmişlerdir (Tanrıku, 2018: 2596).

Suriyeli çocukların Türk Eğitim sistemine uyumunu sağlamak amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ile AB Türkiye Delegasyonu arasında “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı Anlaşması” (FRIT) çerçevesinde imzalanan sözleşme ile “Suriyeli

¹ “Açık okullar: 9.617 dahil edilmiştir.”
“26 -03-2018 YÖBİS ve e Okul verileri”

Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi” (PICLES) hayata geçirilmiştir. Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Türk eğitim sistemine uyum sağlamalarına yönelik çabalarında Milli Eğitim Bakanlığını desteklemeyi amaçlayan 300 milyon avro bütçeli ve iki yıl süre ile sınırlı, 23² ilde uygulanacak olan proje, 03.10.2016 tarihinde başlamıştır (www.pictes.meb.gov.tr). İki yıllık süre dolduktan sonra 20.12.2018 tarihinde bu sefer 400 milyon avro bütçeli ve üç yıl sürecek olan “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi II” (PICLES II) sözleşmesi imzalanmıştır.

“Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi” kapsamında çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Ders müfredatını takip etmeleri ve Türkiye’deki yaşlılarıyla iletişim sağlamaları adına geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklara Türkçe dil eğitimi verilmektedir. Bununla birlikte ülkelerindeki olumsuz şartlardan ötürü Türkiye’de koruma altında olan ve/ya da Türkiye’de doğan ve dil eğitimi ihtiyacı olan Suriyelilere de ana dillerini konuşabilmeleri ve kendi aralarında kolay iletişim kurmaları amacıyla Arapça dil eğitimi verilmektedir (www.pictes.meb.gov.tr).

Çeşitli sebeplerden dolayı eğitim hayatından uzak kalmış Suriyeli öğrencilere yaşlılarıyla birlikte eğitim verilirken akademik olarak müfredat çerçevesinde eksik kaldıkları konularda telafi eğitimleri; Türk okullarında ya da GEM’lerde işlenmekte olan müfredatta başarıya erişememiş ya da sınıfı geçememiş öğrencilere eğitimlerine devam etmeleri, ihtiyaç duyulan akademik ortalamayı yakalamaları adına da destekleme eğitimleri verilmektedir (www.pictes.meb.gov.tr).

Devlet okulları sisteminde kayıtlı olan dezavantajlı ve korumasız öğrenciler için tüm ders yılı boyunca okula ücretsiz ulaşım olanağı sağlanarak özellikle kız çocuklarının eğitim süreçlerine dâhil olabilmelerine katkı sağlamak amacıyla taşıma hizmeti verilmektedir. Suriyeli çocuklara ders veren öğreticilere, çocuklara psikolojik destek, travmalı öğrencilerin yönetimi, çatışma yönetimi, öğrenme metodolojileri, rehberlik ve danışmanlık, kültürel ve sosyal engelleri kaldırmayı hedefleyen beceriler gibi çeşitli konularda oryantasyon eğitimleri verilmektedir. Bunların dışında proje kapsamında idari ve personel eğitimleri, rehberlik ve danışmanlık faaliyetleri, farkındalık faaliyetleri,

² “Adana, Adıyaman, Ankara, Antalya, Batman, Bursa, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kahramanmaraş, Kayseri, Kilis, Kocaeli, Konya, Malatya, Mardin, Mersin, Osmaniye, Sakarya, Siirt, Şanlıurfa.”

Türkçe dil sınavları, kırtasiye, ders kitabı ve giyim yardımı, okul ve GEM’lerin güvenliği ve temizliği için personel sağlanması gibi faaliyetler de yürütülmektedir (www.pictes.meb.gov.tr).

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Suriyeli öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak ve potansiyellerini maksimum noktaya çıkarmak adına uzun vadeli yatırımların yapılmasını savunmaktadır. UNICEF, “Kayıp Kuşak Olmasın” stratejisi çerçevesinde barınma merkezlerinin dışında yaşayan Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya dönük faaliyetler yürütmektedir. Bu çerçevede UNICEF’in bugüne kadar yaptığı çalışmalardan bazıları şunlardır:

- Suriyeli ve Türkiyeli 655 bin çocuğa okul çantası ve kırtasiye malzemesi dağıtılmıştır.
- Okumayı ve yazmayı desteklemek adına barınma merkezlerinde 21 tane kütüphane yapılmıştır.
- Barınma merkezlerinde ve dışında gönüllülük esasına göre ders veren yaklaşık 13 bin öğretmene aylık teşvikler verilmiştir (Yılmaz ve Ünal, 2018: 9).

2.2.3. Sağlık Alanında Kamu Politikaları

Türkiye’de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin 29 Nisan 2011 tarihinden beri sağlık hizmetleri, kamp içinde ve dışında Sağlık Bakanlığının kontrol ve sorumluluğunda yürümektedir. Mevcut durumda bu hizmetler, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’nın (AFAD) 2015/8 sayılı genelgesi ve Sağlık Bakanlığının 04.11.2015 tarih ve 9648 sayılı “Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar” yönergesi doğrultusunda yürütülmektedir (Türkiye Göç Raporu, 2016: 82).

Sağlık Bakanlığı, çıkarmış olduğu 4 Kasım 2015 tarihli yönerge ile geçici koruma altındakilere verilecek sağlık hizmetlerinin çerçevesini çizmiştir. Buna göre; sağlık hizmetinden kimlik kartı bulunan geçici koruma altındakiler, Göç İdaresi Genel Müdürlüğüne henüz kaydı yapılmayan geçici koruma altındakiler ve sınırdan yaralı olarak geçen ve geçici koruma altında sayılanlar faydalanabilmektedir. Kimlik kartı olan geçici koruma kapsamındaki Suriyelilere Sağlık Uygulama Tebliği kapsamında yer alan

hizmetler ile Sağlık Uygulama Tebliği kapsamında olmasa bile acil sağlık hizmetleriyle koruyucu ve önleyici sağlık hizmetleri verilmektedir. Daha kaydı yapılmamış geçici koruma atındakiler ve sınırdan yaralı olarak geçen ve koruma altında sayılanlar, koruyucu sağlık hizmetleri, acil sağlık hizmetleri ile halk sağlığını tehlikeye düşürebilecek bulaşıcı ve salgın hastalık durumlarında 1. basamak teşhis, tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerinden kimlik beyanına göre faydalanabilmektedirler (Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar, 2015: Md. 5).

Geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin sağlık hizmetleri, 1., 2. ve 3. basamak sağlık merkezlerinde verilmektedir. Sağlık Bakanlığı adına göç sağlığı hizmetlerini koordine etmek için Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün bünyesinde "Göç Sağlığı Daire Başkanlığı" ihdas edilmiştir (www.tbmm.gov.tr).

Geçici koruma kaydını tamamlayıp geçici koruma kimlik belgesini alan Suriyeli sığınmacılar, göçmen sağlığı merkezleri, sağlık ocakları, sağlık merkezleri, ana-çocuk sağlığı ve aile planlaması merkezi, verem savaş dispanserleri gibi 1. basamak sağlık kuruluşlarından, 2. basamak olan devlet hastanelerinden ve 3. basamak olan eğitim ve araştırma hastaneleri ile üniversite hastanelerinden ücretsiz olarak faydalanabilmektedirler. Suriyeli sığınmacılar, üniversitelerin sağlık uygulama merkezleri ve özel hastanelere doğrudan başvuramamakta, bu merkezlere acil sağlık hizmetleri ve erişkin/yeni doğan yoğun bakım hizmetleri ile yanık tedavisi ve kanser tedavisi için ancak sevk ile gidebilmektedirler (Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar, 2015: Md. 6).

Geçici koruma altındaki Suriyeliler, sağlık hizmetini ikamet adresinin bulunduğu illerden alabilmektedirler. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin sağlık hizmetlerinden faydalanabilmeleri için öncelikle 1. basamak sağlık hizmeti vermekte olan bir sağlık kuruluşuna başvurmaları gerekmektedir. 1. basamak sağlık kuruluşuna başvurmadan 2. ve 3. basamak sağlık kuruluşuna başvuramamaktadırlar. Eğer gerekli görülürse, 1. basamak sağlık kuruluşlarınca 2. ve 3. basamak sağlık kuruluşuna sevk yapılabilir (Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Esaslar, 2015: Md. 6).

Türkiye'de Ekim 2018 tarihi itibarıyla GBM'de 156 Türk doktor, 186 Türk sağlık personeli, 109 Suriyeli doktor, 137 Suriyeli sağlık personeli görev almaktadır. 34.501.808 Suriyeliye poliklinik hizmeti verilmiş, 1.423.844 hasta yatışı yapılmış, 1.188.606

ameliyat gerçekleştirilmiştir. Bu tarih itibariyle Türkiye’de doğmuş bebek sayısı 302.470’dir (www.afad.gov.tr).

AB Türkiye Delegasyonu ile Sağlık Bakanlığı arasında “Türkiye’deki Mülteciler için Mali Yardım Programı Anlaşması” (FRIT) kapsamında imzalanan sözleşme ile “Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi” (SIHHAT) projesi hayata geçirilmiştir. Amacı, Sağlık Bakanlığınca geçici koruma altındaki Suriyelilere dönük 1. ve 2. basamak sağlık hizmetlerini desteklemek ve geliştirmek olan proje, 300 milyon avro bütçeli ve 36 ay süre ile sınırlı olup, 01.12.2016 tarihinde başlamıştır. Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı 28 vilayette sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi, hizmet sunumunda kapasitenin ve kalitenin geliştirilmesi amaçlanmıştır. 2019 yılı sonu itibariyle de sağlık hizmetlerine erişim oranlarının artırılması planlanmıştır. Bu çerçevede;

- Göçmen sağlığı merkezlerinin kurulması,
- İhtiyaç duyulan sağlık birimlerinde aralarında Suriyeli doktorların da olacağı sağlık personellerinin, Türkçeyi ve Arapçayı konuşabilen hasta rehberlerinin istihdam edilmesi,
- Suriyelilerin yoğun olduğu 28 ilde 2. basamak sağlık kuruluşlarının tıbbi donanım açısından güçlendirilmesi,
- Halihazırdaki mobil sağlık ünitelerine, yeni sağlık ünitelerinin ve kanser tarama ünitelerinin ilave edilmesi,
- Suriyeli sığınmacı nüfusunun yoğun olarak yaşadığı vilayetlerde toplum sağlığı merkezlerinin açılması,
- Suriyeli sığınmacılarla çalışacak olan personellere çeşitli alanlarda eğitim verilmesi planlanmıştır (www.sihhatproject.org).

2.2.4. Çalışma Alanında Kamu Politikaları

15.01.2016 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik”, Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışmalarının ve işyeri açmalarının önündeki engelleri

kaldırmış ve bu iznin şartlarını düzenlemiştir. Yönetmelikten önce geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışma izinlerinin olmaması bazı sorunlar oluşturmaktaydı. Bunlar, özellikle kayıt dışılığın artması, haksız rekabetin bir sonucu olarak kurallara riayet eden işverenlerin cezalandırılmış olması, Türk vatandaşlarının iş bulmada dezavantajlı duruma gelmesi, çocuk işçiliğinin artmış olması, nitelikli Suriyeli işgücünden yeterince faydalanılamaması, yapılan sosyal yardımlar nedeniyle ekonomiye maliyet anlamında yük getirmesi olarak sıralanabilir (www.tbmm.gov.tr).

“Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” ile geçici koruma altındaki Suriyelilere, geçici koruma kaydının yapıldığı tarihten altı ay sonra çalışma iznine başvurma imkânı verilmiştir. Çalışma izinleri e-devlet üzerinden yapılmaktadır. Ancak çalışma izninden muaf olan mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde çalışacak olan geçici koruma kapsamındaki kişiler için başvurular, geçici korumanın sağlandığı yer valiliğine yapılmak durumundadır. Kanunlarda sadece Türk vatandaşlarının çalışabildiği işler için yapılan başvurular değerlendirilmemektedir (Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016: Md. 5).

Hem Uluslararası İşgücü Kanunu hem de Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmeliğe göre, çalışma izni başvurusunda geçici koruma altında olan sağlık ve eğitim meslek mensuplarının çalışma iznine başvuru için ön izin almaları gerekmektedir. Sağlık çalışanları için Sağlık Bakanlığının, eğitim çalışanları için Milli Eğitim Bakanlığının ya da Yükseköğretim Kurulu Başkanlığının ön izin vermesi gerekmektedir (Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016: Md. 6/3). Uluslararası İşgücü Kanununda ayrıca, yabancıların Ar-Ge Merkezi Belgesinin olduğu firmalarda Ar-Ge personeli olarak çalışmak istemeleri halinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının olumlu görüşünü almaları gerektiği belirtilmiştir (Uluslararası İşgücü Kanunu, 2016: Md. 8/6).

Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, Bakanlıkça kota uygulanabilmektedir. Çalışmak istenen iş yerinde geçici koruma altındaki yabancı sayısının, o yerde çalışmakta olan Türk vatandaşı sayısının yüzde onundan fazla olmaması gerekmektedir. Benzer biçimde çalışan sayısının onun altında olduğu iş yerlerinde en fazla bir geçici koruma altındaki kişinin çalışması mümkün olacaktır. Fakat işverenin iş yeri kaydının olduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğüne çalışma izni

başvurusundan önceki dört hafta içerisinde geçici koruma altındaki yabancının yapacağı işin herhangi bir Türk vatandaşı tarafından yapılamadığını ortaya koyduğu durumlarda istihdam kotası uygulanmayabilecektir. (Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik, 2016: Md. 8).

Özetlenecek olursa, Suriyeli sığınmacıların bir işverenin yanında çalışabilmesi için, geçici koruma kimlik belgesiyle birlikte yabancı kimlik numarasının olması, geçici koruma kaydından sonra 6 aylık sürenin geçmesi, ikamet ettiği ilde başvurunun yapılması³, ön izni gerektiren mesleklerde ilgi bakanlıklardan ön izin belgesinin alınması, çalışma izninin ya da devam eden başvurusunun bulunmaması gerekmektedir (www.kizilaytoplummerkezleri.org).

Suriyeli sığınmacıların kendi işyerini açabilmeleri için, vergi numaralarının olması, geçici koruma kaydından sonra 6 aylık sürenin geçmesi, işyeriyle ilgili kuruluş prosedürlerinin tamamlanmış olması, şirketler için ticaret sicil gazetesini, gerçek kişi tacirler ile esnaf ve sanatkarlar için ilgili oda sicil kayıt belgesi gibi işyerinin faaliyetini gösteren belgelerin olması gerekmektedir (www.ailevecalisma.gov.tr).

Suriyeli Sığınmacıların mevsimlik tarım işlerinde çalışma muafiyeti izni alabilmeleri için, geçici koruma kimlik belgesiyle birlikte yabancı kimlik numarasının olması, geçici koruma kaydından sonra 6 aylık sürenin geçmesi, ikamet ettiği ilde başvurunun yapılması ve yalnızca mevsimlik tarım ve hayvancılık işleri için çalışma başvurusunun yapılması, belirtilen bu koşulların sağlandığı durumda Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüklerine başvuru yapılması gerekmektedir (www.unchr.org).

Geçici koruma sağlanan yabancılar, asgari ücretin altında çalıştırılmamakta, yarı zamanlı çalışıyorsa bile tam gün çalışıyormuş gibi izin alınması gerekmektedir. Çalışma izni en fazla bir yıllık verilebilmekte ve her sene yenilenmek durumundadır. Geçici koruma sağlanan yabancılara verilen “çalışma izin belgesi” ile “çalışma izni muafiyetine ilişkin bilgi formu” ikamet izni yerine geçmemekte, geçici koruma sağlanan yabancılar yaptıkları işin gereği olarak bile geçici olarak şehir dışına çıkıyorsa bunu Göç İl Müdürlüğü’ne bildirmekle mükelleftir. (www.unchr.org).

³ “Farklı bir ilde çalışmak üzere yapılan çalışma izni başvurularında Bakanlık, İçişleri Bakanlığından görüş almaktadır.”

2.2.5. Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Alanında Kamu Politikaları

AFAD tarafından hazırlanmış olan “Geçici Koruma Altındaki Yabancılar İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi” genelgesi uyarınca geçici koruma altında bulunan yabancılar için verilen psiko-sosyal destek hizmetlerinden öncelikli olarak AÇSHB sorumlu tutulmuştur. Diğer kurumların ve kuruluşların, yerli ve yabancı sivil toplum örgütlerinin vereceği psiko-sosyal destek hizmetlerinin AÇSHB’nin koordinasyonunda ve denetiminde yürütüleceğine dair madde gereğince geçici korunanlara dair psiko-sosyal destek hizmetleri Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yürütülmektedir (www.tbmm.gov.tr).

Bakanlık tarafından sunulmuş olan psiko-sosyal destek hizmetlerinin kapasitesini geliştirmek ve il bazında koordinasyonunu sağlamak adına 70 bin ve üzerinde Suriyeli nüfusu barındıran illerle GBM’nin bulunduğu illerde, barınma merkezlerinin dışında “Psiko-sosyal Destek Bürosu/Birimi” oluşturulması, diğer illerde de konuyla ilgili il müdür yardımcısının belirlenmesi hususunda genelge hazırlanmıştır (Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2016: 35).

Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü ise, UNICEF ile beraber AB-MADAD (Bölgesel Güven Fonu) fonu kapsamında "Kayıp Nesiller Olmasın" projesi ile Çocuk Hakları İl Çocuk Komiteleri vasıtasıyla Suriyeli çocukların topluma uyumu ve Türk çocuklarıyla Suriyeli çocukların karşılıklı etkileşimde bulunmalarını sağlayan bir sosyal uyum programı düzenlemektedir (Aslan, 2018: 61).

Türkiye’de kadın konuk evi hizmetlerinden şiddete uğrayan ve can güvenliğiyle ilgili risk taşıyan Suriyeli kadınlar ve onların refakatindeki çocukları faydalanabilmektedir. %40’ın üstünde engelle sahip Suriyeli sığınmacılar, engelli bakım merkezlerinde bakım, rehabilitasyon, danışmanlık gibi hizmetlerden yararlanabilmektedir. Bununla birlikte Suriyeli engelliler misafir bakım hizmetlerinden, gündüz bakım hizmetlerinden ve evden bakım hizmetlerinden yararlanabilmektedir (www.tbmm.gov.tr).

Yabancıların Türkiye’ye uyum sağlamaları için Göç İdaresi Genel Müdürlüğünce (GİGM) 81 vilayette Türkçe kursları açılmıştır. Burada Türkiye’nin sosyo-kültürel yapısına dair eğitimler verilmektedir. GİGM’nin Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı bünyesinde Yabancı İletişim Merkezi (YİMER) ihdas edilmiştir. Bu merkezde Türkçe,

İngilizce, Rusça ve Arapça dillerinde hizmet verilmekte olup, günün her saati bu merkeze ulaşmak mümkündür. Merkezin açıldığı 20 Ağustos 2015 tarihinden beri, 250 binden fazla çağrı alınmıştır. Bu merkeze gelen çağrılar doğrultusunda botlarıyla batmakta olan 2595 kişi, Sahil Güvenlik Komutanlığının işbirliğiyle kurtarılmışlardır (www.tbmm.gov.tr).

Göçmen çocukların ve Türkiye’deki çocukların birbirleriyle iletişimlerini sağlamak, göç konusunda farkındalık oluşturarak göçmen çocukların dil ve psiko-sosyal gelişimlerini sağlamak adına 6-11 yaş aralığındaki çocuklar için GİGM Uyum ve İletişim Daire Başkanlığınca MUYU setleri hazırlanmıştır. Söz konusu bu setler Türkçe, İngilizce, Rusça ve Arapça dillerindeki hikaye kitaplarından, resim defterlerinden, boyama kaleminden ve kalem kutularından oluşmaktadır (Türkiye Göç Raporu, 2016: 95).

“Avrupa Birliği İnsani Yardım ve Sivil Koruma Birimi” tarafından finanse edilen, Türk Kızılayı, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve BM Dünya Gıda Programı işbirliğinde yürütülen ve Türkiye’deki Uluslararası/Geçici Koruma altındaki yardıma ihtiyacı bulunan ve kamp dışında yaşamakta olan kırılgan durumdaki Suriyelilerin gündelik, temel ihtiyaçlarını onurlu bir şekilde karşılamak adına planlanmış nakit esaslı olan “Yabancılarla Yönelik Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Programı” hayata geçirilmiştir. Programa uygunluk kriterlerini taşıyan yararlanıcılar için KIZILAYKART ödeme sistemi üzerinden hanede kayıtlı her bireye her ay 120 TL yardım yapılmaktadır (www.kizilaykart-suy.org).

Aşağıda bulunan kriterlere sahip olanlar Sosyal Uyum Yardımı alabilmektedir:

- Yalnız yaşayan kadınlar,
- Hanede başka bir yetişkinin olmadığı ve 18 yaşından küçük en az bir çocuğun olduğu yalnız bireyler,
- Ailede başka yetişkinin (18-59) olmadığı 60 yaş üstü yaşlı kimseler,
- 4 ya da daha fazla çocuğu bulunan aileler,
- Bir ya da birden çok engellinin bulunduğu aileler (Engellilik oranının %40 ve üzerinde olması ve durumun yetkili bir devlet hastanesinden alınmış bir engelli raporu ile belgelenmesi gerekmektedir.),

- Çok sayıda “bağımlı” (çocuk, yaşlı, engelli) bireyi olan aileler (Her bir sağlıklı yetişkin başına 1.5 bağımlı oranı ile belirlenmektedir.) (<http://kizilaykart-suy.org>).

Geçici barınma merkezlerinin dışında yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeliler, ikamet ettikleri yerin Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfına (SYDV) başvurmak suretiyle yardım talebinde bulunabilmektedirler. SYDV’ye başvuran bu kişilere “yabancı yardımları” başlığıyla yardım yapılabilir. Suriyeli sığınmacılara 3294⁴ sayılı kanun hükümleri çerçevesinde Türk vatandaşlarıyla aynı şekilde dosya açılarak yardımlardan faydalanmaları sağlanmıştır (Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2016: 40).

Suriyeli sığınmacılar, gıda, yakacak gibi temel ihtiyaçların karşılanması için aynı ve nakdi yardımlarla birlikte Şartlı Eğitim ve Şartlı Sağlık yardımları gibi kadınlara ve çocuklara yönelik düzenli yardımlardan yararlanabilmektedirler. Bununla birlikte kanunda Türk vatandaşı olmayla ilgili bir kısıtlama olmadığı⁵ için Suriyeli sığınmacılar kanunda zikredilen koşulları taşıyan Türkiye’deki bir hastaneden alınmış olan ağır engelliliğe dair rapora istinaden evde bakım aylığı da alabilmektedirler.

Sosyal yardımlarla ilgili başvuruda bulunan Suriyeli Sığınmacıların bu yardımlardan faydalanabilmeleri için;

- 3294 sayılı Kanun kapsamında olmaları,
- Yapılan inceleme sonucunda ihtiyaç sahibi olduklarının teyit edilmesi,
- Şartlı Sağlık Yardımı için 0-6 yaş arasındaki çocukların düzenli bir şekilde sağlık kontrolüne götürülmeleri,
- Şartlı Eğitim Yardımı için ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki çocukların Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullara düzenli devam etmeleri,

⁴ Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu

⁵ “2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanuna” göre yaşlılık aylığı 65 yaşını aşmış herhangi bir güvencesi olmayan Türk vatandaşlarına, engelli ve engelli yakını aylığı ise en az %40 heyet raporu bulunan Türk vatandaşlarına verilmektedir. Türk vatandaşlarına verilen bir aylık olması dolayısıyla Suriyeli sığınmacılar bu aylıklardan faydalanamamaktadır.

- Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Teşvik Fonu ve SYDV Mütevelli Heyetlerinin belirlediği diğer koşulları sağlamaları gerekmektedir.

Sosyal yardım için başvuruda bulunmuş olan Suriyeli sığınmacıların talepleri SYDV'lerin yetkili karar organları olan Mütevelli Heyetleri tarafından ilgili mevzuat çerçevesinde değerlendirilip karara bağlanmaktadır (Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2016: 41).

Sığınmacıların yoğun olduğu şehirlerde sunulan kamu hizmetlerinde belediyelerin çok önemli fonksiyonları olabilmektedir. Belediye mevzuatında göç ve iltica halinde meydana gelecek sorunlara dair bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konuyla ilgili geliştirilecek politika ve uygulamalar bütünüyle belediyelerin inisiyatifine kalmış olmaktadır. Bu çerçevede her belediye kendi içerisinde çeşitli çalışmalar gerçekleştirmektedir (Sezer ve Bayram, 2017: 1009).

Birçok belediyece zor şartlar altındaki Suriyelilere yiyecek, giyecek, ihtiyaç duyulan eşya yardımları yapılmakta ve yardım toplama kampanyaları düzenlenmektedir. Belediyeler, Suriyeli sığınmacıların eğitim ve sağlık başta olmak üzere kamu kurumlarına erişimlerin sağlanması noktasında da yardımcı olmaktadır. Kentler üzerindeki kitlesel göç baskısının sosyal kriz ve çatışmalara neden olmaması adına belediyeler çeşitli etkinlikler ve projeler uygulamaktadır (www.tbmm.gov.tr).

Sığınmacıların yaşadıkları sorunlar, yaşadıkları şehirlerdeki sivil toplum örgütlerini harekete geçirmiştir. Yaşadıkları şehirde yoksullukla mücadele ya da sosyal yardımlaşma ve dayanışma alanlarında çalışan sivil toplum örgütleri, artan sığınmacı akınıyla birlikte sığınmacılara dönük çalışmalarda bulunmaya başlamışlardır. Sığınmacıların yereldeki problemlerine eğilme ve bunları çözme hususunda çok önemli bir fonksiyon icra etmektedirler (Açıkgöz ve Yusufoglu, 2017: 55). Kamu kurum/kuruluşlarıyla birlikte dernek ve vakıflar da, Suriyeli sığınmacılara sosyal hizmet ve yardım alanında çeşitli yardımlar yapmaktadırlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BİNGÖL İLİNDE YAŞAYAN SURİYELİ SİĞINMACILARA İLİŞKİN ALAN ARAŞTIRMASI

3.1. Araştırmanın Konusu

2011 yılı Mart ayında başlayan rejim karşıtı gösterilerin sonrasında Suriye’de yaşanan gelişmeler dünyanın en büyük insani krizlerinden birini doğurmuştur. Suriye’de yaşanan bu gelişmelere küresel aktörlerin de müdahil olması, bu krizin daha da karmaşık bir hâl almasına ve sürecin uzamasına yol açmıştır. Suriye topraklarına komşu olan Türkiye ise sürecin başlangıcından bu yana mevcut gelişmelerden en fazla etkilenen ülke konumunda olmuştur.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre 2018 yılı sonu itibariyle Türkiye’de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 3.623.192’dir. Bu sığınmacıların yaklaşık %3’ü geçici barınma merkezlerinde, geri kalan % 97’si ise Türkiye’nin tamamına yayılmış bir biçimde kamplar dışında yaşamaktadırlar (www.goc.gov.tr).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)’nin 2017 yılı Küresel Eğilimler Raporu’na bakıldığında Türkiye’nin ne denli büyük bir yük altına girdiği açıkça görülebilir. Suriye’de yaşanan gelişmeler karşısında bu süreçten en çok etkilenen ülkeler, başta Türkiye olmak üzere Suriye’ye komşu ülkelerdir. Suriye’de yaşanan gelişmeler karşısında Suriye’ye komşu ülkeler, gelişmiş Batılı ülkeler tarafından yalnız bırakılmıştır. Türkiye’nin 8 yılda Suriyeli sığınmacılara yaptığı milyarlarca dolar harcama içinde dış ülkelere gelen kaynak maalesef milyon dolarla ifade edilebilecek düzeydedir. Batılı ülkelerin bu yaklaşımı Türkiye’yi ekonomik anlamda zor durumda bırakmaktadır. Türkiye’nin başlangıçtan bu yana izlediği “açık kapı” politikası gelişmiş Batılı ülkeler başta olmak üzere tüm dünya ülkeleri tarafından takdir toplamakta ancak gelişmiş Batılı ülkelerin ikili tutumu Türkiye’yi bu sürecin mağduru haline getirmektedir.

Başlangıçta kısa süreli ve geçici bir durum olarak görülen Suriye kaynaklı ulus ötesi göç, gün geçtikçe kalıcı bir hal almaktadır. Misafir olarak karşılanan geçici koruma altındaki Suriyeliler, süreç uzadıkça vatandaşlığa doğru evrilmektedir. Misafirlik süresi uzadıkça Suriye ve Türk halklarının farklı gerekçelerle karşı karşıya gelmesine neden

olabilmektedir. Her iki halkın karşılıklı ilişkileri, uyum sürecinin hangi yöne doğru evrileceğini de belirlemektedir. Bu açıdan büyük çoğunluğu kent merkezlerinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların uyum sürecine ilişkin çalışmaların yürütülmesi büyük bir önem arz etmektedir. Bu bilgiler çerçevesinde çalışmanın konusunu, Suriye orjinli göçlerin yönetimine ilişkin ortaya konulan kamu politikaları ve bu politikaların uyum sürecine etkileri oluşturmaktadır.

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Suriye’de Arap baharı ile başlayıp günümüzde halen devam eden iç karışıklıklar, başta Suriye vatandaşları olmak üzere komşu ülke vatandaşlarını da etkileyen bir sürece dönüşmüştür. Bugün yaşanan iç çatışmaların bedelini sadece Suriye vatandaşları değil, aynı zamanda Suriye’ye komşu olan ülkeler ve vatandaşları ödemektedir.

Suriye’de yaşanan bu sürecin devam etmesiyle yaşanan göç akınları, uyum sürecini de zorunlu kılmaktadır. Geline nokta uyumun zaten doğal bir süreç olarak başladığı ve kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Ancak bu sürecin sağlıklı bir şekilde ilerlemesi her iki ülke vatandaşlarının karşılıklı tutumlarına bağlıdır. Bunun yanında başta merkezi yönetimin göçe ilişkin politikaları ve bu politikaların taşradaki uygulayıcıları, bu sürecin yönünü tayin etmektedir. Sığınmacıların kamu kurumlarından aldıkları hizmetlerin niteliği uyum sürecinin yönünü de belirlemektedir.

Bu çalışma, Türkiye’de ulus ötesi göçlere dair merkezi yönetim tarafından belirlenen kamu politikalarına ve bu kamu politikalarının taşrada karşılık bulup bulmadığına, yaşanan aksaklıklara ve buna yönelik alınan önlemlere odaklanmaktadır. Özelde ise, Bingöl ilinde Suriyeli sığınmacıların kamu kurumlarından aldıkları hizmetlere ilişkin sıkıntı, beklenti ve memnuniyetlerinin uyum sürecine etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Sonuçta bu çalışma; Bingöl iline gelen sığınmacıların yaşadıkları koşulları ortaya koyması, kamu kurumlarının fonksiyonlarını belirtmesi ve Bingöl ilinde daha önceden bu kapsamda bir çalışmanın yürütülmemiş olması açısından önem taşımaktadır.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

“Bingöl İlinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sürecinde Kamu Politikalarının Etkisi” başlıklı hazırlanan tez çalışması, nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Bu yöntemin ilk ve en önemli adımı, araştırmanın hangi sorulara cevap aradığı ve bu cevabın niteliğinin ortaya konmasıdır (Kümbetoğlu, 2012: 34). Bütün nitel araştırmalar anlamın nasıl inşa edildiğiyle, insanların yaşamlarını ve dünyalarını nasıl anlamlandırdıklarıyla alakalıdır. Bu manada nitel araştırmanın öncelikli amacı bu anlamları açığa çıkarmak ve yorumlamaktır (Merriam, 2013: 24).

Nitel araştırmalar, avantaj ve dezavantajlar boyutunda değerlendirildiğinde ise; nitel araştırmada sadece sayısal olmayan ve yapılandırılmamış verilerin kullanılmasından öte, daha genel olan ve çalışma ilerledikçe çok daha belirginleşen araştırma soruları söz konusudur. Ancak, daha değişken olduğu için nitel araştırmayı bu türden ifadelerle nitelendirmek nicel araştırmada olduğundan daha zordur (Punch, 2011: 30). Yani nitel araştırmalarda insanların yaşamlarını nasıl anlamlandırdığına ilişkin verilere ulaşmak için sorulacak sorular büyük önem arz etmektedir.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde, Bingöl ilinde ikamet eden Suriyeli sığınmacıların mevcut durumlarını, temel ihtiyaçlarını, Bingöl ilini tercih etme nedenlerini, bir takım alanlarda (mevzuat, eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar) yaşadıkları sorunları ve uyum sürecinde belirlenen kamu politikalarının taşrada karşılık bulup bulamadığı ile sığınmacıların karşılaştıkları muhtemel sorunların neler olduğunun betimlenmesinde nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analizle, ham şekilde bulunan verilerin okuyucuların anlayabileceği ve isterlerse kullanabileceği bir şekle sokulması amaçlanmaktadır (Altunışık vd., 2012: 324). Ayrıca betimsel analiz, neyin ne olduğunun, şeylerin nasıl başlayıp sürdüğünün ya da bir durumun, kişi ya da olayın neye benzediğini, karmaşık sosyal süreçleri kavranır kılmakla ilgilidir (Punch, 2011: 16). Betimsel analiz, Türkiye’ye yönelen Suriyeli sığınmacıların yaşamış oldukları karmaşık sosyal süreci, deneyimlerini, sözlü anlatımlarını anlaşılır kılmak açısından bu araştırmada merkeze alınmaktadır.

Ayrıca nitel araştırma yöntemi kapsamında birçok veri toplama tekniği kullanılmaktadır. Bu araştırmada ise “derinlemesine mülakat” tekniği kullanılmıştır. Mülakat, insanların gerçekliğe ilişkin algılarına, anlamlarına, tanımlamalarına ve gerçeği inşa edişlerine hâkim olabilmenin en iyi yollarındandır (Punch, 2011: 166). Bu nedenle

mülakat tekniği uygun görülmüştür. Ancak mülakatlara geçmeden önce, çalışma kapsamında ilk olarak literatür taraması yapılmış ve daha önce aynı konuda yapılmış olan saha çalışmaları incelenmiştir. Sığınmacı akınının başladığı yıllarda Erdoğan'ın (2014) yürütücülüğünü üstlendiği *“Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması”* ile Çetin'in (2015) yürütücüsü olduğu *“Türkiye’de Şehirlerde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci: Adana-Mersin Örneği”* adlı araştırmaların bu çalışmayla benzerlikler gösterdiği görülmüştür. Bu gibi çalışmaların taranmasının ardından, araştırma konusu, amacı ile bu konuda yürütülen kamu politikaları dikkate alınarak *“Bingöl İlinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sürecinde Kamu Politikalarının Etkisi”* başlıklı hazırlanan tez çalışmasına özgü soru formu oluşturulmuştur.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma kapsamında, örneklem grubunu oluşturan Suriyeli sığınmacılara birebir mülakat tekniği için görüşme formatında yarı yapılandırılmış soru formu hazırlanmıştır. Bu çerçevede hazırlanan sorular, katılımcıların sosyo-demografik özellikleri, hangi sebeple ve ne şekilde Bingöl iline gelmeye karar verdikleri, kamu kurumlarından aldıkları hizmetlere (eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmet ve yardımlar) ilişkin sıkıntı ve memnuniyetleri ile Bingöl yöneticilerinden ve insanından beklentileri vb. gibi durumlarını saptayıp analiz imkânı sunacak niteliktedir.

Mülakat tekniğinin seçilme nedeni; özelliği gereği araştırma sorusunu oluşturan kavramsal temelin esnek olmasıdır ve bu bağlamda mülakat sırasında sorularda değinilmeyen konuların ortaya çıkmasına fırsat vermesi, o konunun da mülakata dâhil edebilme imkânı sağlamasıdır. Bu doğrultuda hazırlanan görüşme formu belirlenen örnekleme uygulanacak ve soru formlarından elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanmıştır. Sosyo-demografik bilgiler için oluşturulan tablo ise SPSS 17 programı kullanılarak yapılmıştır.

Çalışmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması adına sahaya ilişkin gözlem notları ve kurumlardan alınan dokümanlar, resmi istatistikler vb. verilerden yararlanılmıştır. Örneklem grubunun oluşturulması noktasında yaş, eğitim, gelir gibi değişkenler hususunda çeşitliliğin sağlanmasına özen gösterilmiştir.

3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu çalışmanın evrenini; Bingöl ilinde hayatlarını idame ettiren Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Amaçlı örnekleme dayalı, kartopu tekniği kullanılarak istenilen düzeyde Suriyeli sığınmacıya ulaşılabilceği ön görülmüştür. Bu yöntemle 2019 yılının Ocak, Şubat ve Mart ayları süresince Bingöl il merkezi ve ilçelerinde ikamet eden ve Bingöl İl Göç Müdürlüğü'nden alınan adres bilgileri doğrultusunda 30 erkek 10 kadın olmak üzere toplamda 40 Suriyeli sığınmacıya ulaşılarak görüşme yapılmıştır. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 31.12.2018 tarihi itibarıyla Bingöl ilinde yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 981'dir (www.goc.gov.tr).

Bingöl ilinde bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı dikkate alındığında; göç etme kararının alınması ve uygulanmasında temel belirleyicilerin erkek olması, ulaşılan kadın katılımcıların sorulara cevap verme konusunda daha çekingen davranmaları ve erkeklere dışarıda da ulaşmanın mümkün olması gibi nedenlerden dolayı görüşmelerde erkek katılımcıların sayısı fazla olmuştur. Araştırmada, nitel yöntemin karakterine uygun biçimde derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. 36. görüşmeden sonra sorulan sorulara verilen cevapların büyük ölçüde önceki cevaplarla benzerlik göstermesiyle araştırma deseninin artık oluştuğu kanaati hâsıl olduğundan, tekrara düşmemek adına 40. kişiden sonra görüşmelere son verilmiştir. Son olarak, katılımcılardan elde edilen tüm bulgular başlıklar halinde kategorize edilmiştir.

Bingöl ilinde bulunan Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmelerden elde edilen verilerin doygunluk derecesine bakıldığında örneklem miktarının evreni temsil noktasında yeterli olduğu düşünülmüştür. Sığınmacılarla yapılan görüşmeler, tercüman eşliğinde gerçekleştirilmiştir.

3.5. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

“Bingöl İlinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sürecinde Kamu Politikalarının Etkisi” başlıklı hazırlanan bu çalışma, Suriye'deki iç karışıklıklar nedeniyle Türkiye'ye gelerek kendi imkânları ile Bingöl ilinde ikamet eden Suriyelileri kapsamaktadır. Bu kapsamda sığınmacıların uyum sürecine dair kamu politikaları 5 kategori ile sınırlandırılmıştır. Bu kategoriler yasal mevzuat, eğitim, sağlık, çalışma

hayatı, sosyal hizmetler ve yardımlar şeklinde belirlenmiştir. Bu kategoriler, hem geçici koruma yönetmeliği ile düzenlenen temel haklardan hem de uyum sürecinin en önemli bileşenleri olduğu için çalışmanın amacına uygun bir şekilde oluşturulmuştur. Bu kategoriler altında ve bütüncül bir yaklaşımla kamu politikalarının uyum sürecine etkileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Ayrıca, bu araştırma halen Bingöl ilinde ikamet eden ve kendileriyle görüşülen Suriyeli sığınmacılarla sınırlandırılmıştır. Son olarak, araştırma süresince Arapça bilinmediğinden tercümanlarla çalışılması araştırma süresinin uzamasına neden olmuştur.

3.6. Araştırmanın Bulguları ve Yorum

“Bingöl ilinde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sürecinde Kamu Politikalarının Etkisi” başlıklı çalışma kapsamında ilk olarak Bingöl ilinde yaşayan 40 Suriyeli sığınmacıya ulaşarak uygulanan kamu politikalarının uyum sürecine sağladığı katkıyı, memnuniyeti ve beklentileri ölçmek maksadıyla seçilmiş olan örneklem grubuna derinlemesine mülakat tekniği uygulanmıştır. Örneklem grubundaki 30 erkek, 10 kadın olmak üzere toplamda 40 sığınmacının çalışmaya katkı sağlaması açısından demografik ve diğer değişkenlerin farklılık göstermesine özen gösterilmiştir. Araştırmada demografik özellikler, eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar gibi alanlarda uygulanan kamu politikalarının yansımaları, başlıklar altında kategorilendirilerek ele alınmıştır.

3.6.1. Demografik Özellikler

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi bölümünde örneklem grubundaki kişilerin genel özellikleri hakkında bilgi sahibi olmak adına öncelikle katılımcıların demografik özellikleri betimlenmiştir. Bu bölümde katılımcıların cinsiyetleri, yaş dağılımları, medeni durumları, eğitim durumları, meslekleri, hane nüfusları, hane gelirleri, Türkiye’de yaşadıkları süre ve dil yeterliliklerine dair bilgiler verilmiştir.

Tablo 3. Suriyeli Katılımcıların Demografik Özellikleri

Özellikler	Sayı	Yüzde	Özellikler	Sayı	Yüzde
Cinsiyet			Suriye’de Yapılan Meslekler		
Erkek	30	75	Ev Hanımı	9	22,5
Kadın	10	25	Profesyonel	9	22,5
Yaş			Terzi, Şoför, Aşçı, Çiftçi	12	30
22-29	9	22,5	Oto Tamircisi, Tesisatçı, Demirci	6	15
30-37	15	37,5	İşçi	4	10
38-45	8	20	Türkiye’de Yapılan Meslekler		
46-53	8	20	Ev Hanımı	9	22,5
Doğum Yeri			İşçi	7	17,5
Halep	26	65	Kur’an Kursu Hocalığı, Terzi, Tesisatçı	7	17,5
Deyrizor	8	20	İşsiz	12	30
Haseke	3	7,5	Diğer	5	12,5
Humus	1	2,5	Hane Büyüklüğü		
Hama	1	2,5	1-4 Kişi	7	17,5
Rakka	1	2,5	5-8 Kişi	19	47,5
Gelinen Yer			9-13 Kişi	14	35
Halep	26	65	Hanenin Aylık Toplam Geliri		
Deyrizor	10	25	Asgari Ücretin Altı	12	30
Haseke	3	7,5	Asgari Ücret	11	27,5
Hama	1	2,5	Asgari Ücretin Üstü	17	42,5
Medeni Durum			Türkiye’de Yaşanılan Süre		
Evli	35	87,5	1-2 Yıl	6	15
Bekar	5	12,5	2-3 Yıl	6	15
Eğitim			3-4 Yıl	8	20
Okuryazar Değil	3	7,5	4-5 Yıl	7	17,5
İlkokul	9	22,5	5 Yıl ve Üstü	13	32,5
Ortaokul	10	25	Dil Yeterliliği		
Lise	13	32,5	Zayıf	13	32,5
Ön Lisans	1	2,5	Orta	17	42,5
Lisans	4	10	İyi	8	20
			İleri Düzeyde	2	5

Araştırma grubundaki bireylerin cinsiyet dağılımlarına bakıldığında, örneklem grubunun 30 erkek (%75) ve 10 kadından (%25) oluştuğu görülmektedir. Saha araştırmasında kadınların görüşme yapmaktan çekinmeleri ve kadınlardan detaylı bilgi alma güçlüklerinden dolayı kadın sayısı daha az, erkeklere ev dışında da ulaşmanın mümkün olması dolayısıyla erkek sayısı fazladır.

Örneklem grubundaki kişilerin %22,5’i 22-29 yaş, %37,5’i 30-37 yaş, %20’si 38-45 yaş ve %20’si 46-53 yaş aralığındadır. Araştırmanın sadece belirli bir yaş grubunun görüş ve düşüncelerinden oluşmasını önlemek, farklı gruplardan oluşan bireylerin görüş ve düşüncelerini değerlendirmek adına hemen hemen her yaş grubundan bireylerin seçilmesine özen gösterilmiştir. Örneklem grubundaki bireylerin büyük bir bölümünün genç yaşta olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kişilerin büyük bir çoğunluğu Halep doğumludur. Halep'te doğanlar %65'lik bir oranı oluştururken, Deyrizor'da doğanlar %20, Haseke'de doğanlar %7,5, Humus, Hama ve Rakka'da doğanlar %2,5'şerlik oranları oluşturmaktadır. Suriyeli sığınmacıların geldikleri şehirlere bakıldığında ise, doğum yerleriyle büyük oranda örtüştüğü görülmektedir. Görüşme yapılan kişilerin %65'i Halep'ten, %25'i Deyrizor'dan, %7,5'i Haseke'den ve %2,5'i Hama'dan gelmiştir.

Görüşme yapılan kişilerin medeni durumlarına bakıldığında bireylerin %87,5'inin evli olduğu görülmektedir. Bu durum, araştırma grubunun büyük çoğunluğunun bir aileye sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırma kapsamında görüşme yapılan kişilerin çoğunluğu (%32,5) lise mezunudur. Bunları sırasıyla ortaokul (%25), ilkokul (%22,5), lisans (%10), okuryazar değil (%7,5) ve ön lisans (%2,5) takip etmektedir. Görüşmelere katılan bireylerin büyük çoğunluğu eğitimli ya da okuryazardır.

Araştırmaya katılan görüşmecilerin öncelikle Suriye'de yaptıkları mesleklere bakıldığında, kadınların büyük çoğunluğunun (%90) ev hanımı olduğu görülmektedir. Örneklem grubunu oluşturan erkek görüşmeciler ise çok farklı meslekler icra etmektedir. Görüşme yapılan kişilerin %22,5'i ev hanımı, yine %22,5'i profesyonel meslek olarak nitelendirilen öğretmen, memur, imam, eczacı, diş teknisyeni meslek grubundadır. %30'luk kesim terzi, şoför, aşçı gibi meslek gruplarıdır. %15'lik dilim ise oto tamircisi, tesisatçı, demirci gibi meslekleri yapmaktadır. %10'luk dilimde de işçiler bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğu Suriye'deki mesleklerini Türkiye'de yapma şansı bulamamaktadır. Örneğin Suriye'de öğretmenlik yapan katılımcılardan Türkiye'de çoban ya da işçi olarak çalışanlar bulunabilmektedir. Araştırmaya katılan görüşmecilerin Türkiye'de yaptıkları mesleklere bakıldığında, yine kadınların büyük çoğunluğunun (%90) ev hanımı olduğu görülmektedir. Görüşme yapılan kişilerin %22,5'i ev hanımı, %17,5'i işçidir. Kur'an kursu hocalığı, terzi, tesisatçı gibi meslekler %17,5'lik bir oranı oluşturmaktadır. Çoban, tacir, aşçı, demirci, temizlikçi gibi meslekler %12,5'lik bir oranı oluştururken, %30'luk da çalışmayan bir grup bulunmaktadır.

Tablodan da görüleceği üzere örneklem grubundaki bireylerin çoğunluğu kalabalık bir hanede yaşamlarını sürdürmektedir. Hanede 1-4 kişi arasında olanların oranı

%17,5, 5-8 kişi arasında olanların oranı %47,5 ve 8-13 arasında olanların oranı ise %35'tir.

Görüşmeciler arasında işsiz sayısı her ne kadar fazla olsa da hanede yaşayan kalabalık nüfus dolayısıyla çoğunlukla çalışan/çalışanlar bulunabilmektedir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kişilerin %30'u asgari ücretin altında⁶, %27,5'i asgari ücret seviyesinde ve %42,5'i asgari ücretin üzerinde bir gelir elde etmektedir.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye'de yaşadığı süre hem uyum sürecini gözlemlene hem de kalıcı olup olmayacakları hakkında fikir vermesi açısından oldukça önemlidir. Suriyeli sığınmacıların kalma süreleri uzadıkça geri dönme ihtimalleri azalmakta ve uyuma yönelik kamu politikalarını hayata geçirmek elzem olmaktadır. Araştırma kapsamında görüşülen bireylerin %15'i 1-2 yıldır, yine %15'i 2-3 yıldır, %20'si 3-4 yıldır, %17,5'i 4-5 yıldır ve %32,5'i 5 yıl ve üstünde bir zamandır Türkiye'de yaşamaktadır.

Dil, Suriyeli sığınmacıların sosyal hayata uyum sağlaması, yerel halkla sağlıklı iletişim sağlayıp önyargıları yıkması, eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmet ve yardım alanlarına kolayca erişim sağlamaları anlamında çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu yönüyle örneklem grubundaki görüşmecilerin dil seviyelerini öğrenmek önem arz etmektedir. Araştırma kapsamında görüşme yapılan kişilerin %32,5'inin dil yeterliliği zayıf (iletişim kuramadıkları), %42,5'inin dil yeterliliği orta (bir şekilde iletişim sağladıkları), %20'sinin dil yeterliliği iyi (iletişim sağladıkları), %5'inin dil yeterliliği ileri düzeydedir (kolaylıkla iletişim sağladıkları).

3.6.2. Suriyeli Sığınmacıların Geri Dönme Düşüncesi

“Suriye’de savaşın bittiğini varsayarsak ülkenize dönmek ister misiniz?” sorusuna, savaş biterse döneceğim diyen Suriyelilerin sayısı çoğunluktadır. Bu sayının yüksek olmasının en önemli sebepleri, Suriyelilerin Türkiye’de içinde bulundukları yaşam koşullarının niteliği ve ülkelerine olan yoğun özlemdir. “*Savaş biterse ülkemize döneceğiz. Orası bizim vatanımız.*” diyen kayda değer sayıda görüşmeci bulunmaktadır.

⁶ Asgari ücret 2000 TL olarak değerlendirilmiştir.

Suriye'deyken daha iyi şartlar altında yaşayıp da Türkiye'de bu standartlarda yaşama şansı bulamayan görüşmecilerin kayda değer bir bölümü, savaşın sona ermesi halinde dönmeyi düşünmektedirler. O görüşmecilerden biri, *“Savaş biterse kesinlikle döneceğim. Orada öğretmendim, burada çoban.”* (S.E., Erkek, 29, Hasekeli, 5 yıl 4 aydır Türkiye'de) diye cevap verirken, bir diğeri *“Savaş biterse döneceğim. Orada daha rahattım. İşe daha az zaman ayırıyordum. Daha iyi kazanıyordum aynı zamanda.”* (A.A., Erkek, 36, Halepli, 5 yıl 6 aydır Türkiye'de) şeklinde cevap vermiştir.

Savaşın bitmesi halinde Suriye'ye geri dönmeyi Beşşar Esad yönetiminin gitmesi şartına bağlayan görüşmeciler bulunmaktadır. Görüşmecilerden biri *“Savaş biterse döneceğim ama hükümet kalırsa dönmeyeceğim. Esad rejiminin gitmesi lazım ki insanlar vatanlarına dönebilsinler.”* (B.E., Erkek, 37, Deyrizorlu, 1 yıl 1 aydır Türkiye'de) derken, yine aynı şekilde başka görüşmeciler de *“Savaş biterse dönmek isterim ama Esad kalırsa dönmem.”* (S.U. Erkek, 46, Deyrizorlu, 4 yıl 9 aydır Türkiye'de), *“Savaş biterse döneceğim ama Esad yönetimine bir daha dönmem. Onun gitmesi lazım dönmem için.”* (S.E., Erkek, 30, Halepli, 3 yıl 1 aydır Türkiye'de) şeklinde beyanlarda bulunmuşlardır.

Savaşın bitmesi halinde geri dönmeyi güven ortamının bütünüyle sağlanması şartına bağlayan görüşmeciler de bulunmaktadır. Görüşmecilerden biri *“Savaş biterse ve güvenli ortam oluşursa döneceğim. Ama çocuklar burada okuyup da burada büyürse ve burada kalmak isterlerse dönmem. Onlarla beraber burada kalacağım.”* (H.R., Erkek, 30, Halepli, 5 yıl 6 aydır Türkiye'de) derken bir başka görüşmeci *“Savaş biterse döneceğim ama bu gidişle savaşın biteceği yok. Ki şu an bitse dahi güvenliğin tam olarak sağlanması 10-15 yılı bulur.”* (A.K., Erkek, 42, Rakkalı, 3 yıl 9 aydır Türkiye'de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Görüşmecilerin ifadelerinden görüleceği üzere ülkelerine dönmek isteyen Suriyeli sığınmacılar, uygun şartların oluşmasını beklemektedirler. Bunlar öncelikle savaşın sona ermesi, savaşın sona ermesinden sonra güven ortamının tesis edilmesi ve Esad yönetiminin gitmesidir. Bütün bu koşulların oluşması için kayda değer bir zamana ihtiyaç olduğu düşünüldüğünde Suriyelilerin kalış sürecinin daha da uzayabileceği değerlendirilebilir.

Suriye'de savaş bitse bile geri dönmeyecek olan Suriyeli sığınmacılar bulunmaktadır. Geri dönmeme gerekçelerini ise, Türkiye'de kurmuş oldukları düzen olarak göstermişlerdir. 5 yıl 2 aydır Türkiye'de yaşayan Halepli İ.A., Erkek, 37, *“Savaş*

1-2 yıl içerisinde bitmiş olsaydı dönecektim. Ama şu anda çocuklarım buraya alıştılar. Dönmek istemem artık.” şeklinde cevap verirken, bir başka görüşmeci *“Savaş biterse dönmeyeceğim. Türkiye’yi seviyorum. Burada düzenim var, güzel bir işe sahibim. Bu işimi (Ayakkabı imalatı) büyütmek istiyorum.”* (Ş.S., Erkek, Halepli, 3 yıl 7 aydır Türkiye’de) şeklinde cevap vermiştir. Yine aynı şekilde başka bir görüşmeci *“Savaş biterse niyetim yok dönmeye. Çünkü burada rahatım ve kurulu bir düzenim var.”* (H.A., Erkek, 25, Halepli, 4 yıl 5 aydır Türkiye’de) şeklinde ifadede bulunmuştur.

Geri dönmeme gerekçesini kurulu düzenden ziyade dini inancını değiştirmesi olarak gösteren görüşmeci de bulunmaktadır. Görüşmeci *“Savaş biterse dönmeyeceğim. Çünkü ben sonradan Müslüman oldum. Önceden Hristiyanıydım. Şimdi Müslüman oldum ve dönersem beni kabul etmezler.”* (G.S., Kadın, 49, Humuslu, 2 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de kalıcı olup olmayacakları yönündeki eğilimlerini ölçmek adına “Vatandaşlık hakkı elde ederseniz Türkiye’ye temelli yerleşmek mi yoksa başka ülkeye mi göç etmek istersiniz” şeklinde sorulan soruya görüşmecilerin büyük çoğunluğu “vatandaşlık hakkı elde edersem Türkiye kalırım” cevabı vermiştir. Çalışmadaki dikkate değer bulgulardan bir tanesi savaşın bitmesi halinde geri döneceğini ifade eden görüşmecilerin büyük bir kısmının, vatandaşlık almaları halinde Türkiye’de kalacaklarını ifade etmiş olmasıdır. Bu görüşmecilerden bazılarının ifadeleri aşağıdaki gibidir.

“Savaş biterse döneceğim. Ama vatandaşlık alırsam burada kalacağım.” (H.B., Erkek, 30, Halepli, 5 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Savaş biterse döneceğim. Eğer vatandaşlık alırsam kalacağım. Arada Suriye’ye ziyarete giderim. Çünkü Türkiye’ye alıştık.” (J.İ., Erkek, 31, Halepli, 8 yıl 3 aydır Türkiye’de).

“Savaş biterse döneceğim. Vatandaşlık alırsam dönmem tabii ki.” (A.E., Erkek, 53, Halepli, 3 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Savaş biterse dönerim. Vatandaşlık elde edersem Türkiye’de kalırım. Çünkü burada düzenim var. Yaşantımdan da memnunum.” (M.H., Erkek, 35 Halepli, 4 yıl 4 aydır Türkiye’de).

“Savaş biterse döneceğim. Ama vatandaşlık alırsam kalacağım. Bir düzen kurduk çünkü. Adetler de bizim adetlere yakın.” (S.S., Kadın, 50, Halepli, 3 yıl 6 aydır Türkiye’de).

Vatandaşlık almaları halinde kalacaklarını ifade eden görüşmecilerin tamamı Türkiye’den başka bir yere göç etmeyeceklerini ifade etmişlerdir. Bunun sebeplerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Vatandaşlık kazanırsam burada kalacağım. Çıkmak istesem daha önce çıkardım Türkiye’den. Çünkü buradaki örf ve adetler bizimkilere çok yakın. Müslüman bir ülke ayrıca. Bunlar benim için önemli şeyler.” (J.A., Erkek, 34, Halepli, 5 yıl 5 aydır Türkiye’de).

“Vatandaşlık hakkı kazanırsam Türkiye’de kalacağım. Çünkü dünyanın her yerinde Suriyeli arkadaşlarım var. Çoğuyla görüşüyorum. Diğer ülkelerde onlara iyi davranılmadığını söylüyorlar. Türkiye bize iyi davranıyor. Niye başka ülkeye gideyim.” (M.A., Erkek, 28, Hamalı, 1 yıl 5 aydır Türkiye’de).

“Vatandaşlık elde edersem burada kalacağım. Çünkü burası Müslüman bir ülke, adetlerimiz yakın. Hatta akrabalarım var İngiltere’de. Onlar İngiltere’ye gitmem için teklif ettiler. Yardımcı olacaklardı, kabul etmedim.” (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de).

“Vatandaşlık alırsam burada kalırım. Çünkü buraya alıştık. Başka ülkeye gidip yabancılık çekmek istemiyoruz artık.” (M.E., Kadın, 36, Halepli, 5 yıl 4 aydır Türkiye’de).

Türkiye’nin Müslüman bir ülke olması, örf ve adetlerinin Suriye’ye yakın olması, Türkiye’ye alışıldığı ve Türkiye’de düzen kurulduğu gerekçeleri, Suriyeli sığınmacıların vatandaşlık almaları halinde kalıcı olacaklarını göstermektedir.

3.6.3. Suriyeli Sığınmacıların Bingöl İlindeki Durumları

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre 31.12.2018 tarihi itibarıyla Türkiye’de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 3.623.192’dir. Yine bu tarih itibarıyla Bingöl ilinde 981 Suriyeli bulunmaktadır (www.goc.gov.tr).

Araştırma kapsamında katılımcıların Bingöl ilini seçme nedenlerine bakıldığında aile, akrabalarının Bingöl ilinde yaşıyor olmaları, arkadaşlarının Bingöl ilini tavsiye etmeleri tercih sebebi olmuştur. Bununla birlikte iş bulduğu için ya da iş bulma ümidi de Bingöl iline gelme sebeplerindendir.

Katılımcıların Bingöl ilini tercih etme nedenleri benzerlik göstermekte ve aşağıda benzer ifadelerden bazılarına yer verilmiştir:

Bingöl ilini tercih etme nedeni olarak kendisinden önce Bingöl iline göç eden aile bireylerine vurgu yapan görüşmeci “*Aile bireylerim burada olduğu için geldim. Annem, babam ve kardeşlerim buradaydı.*” (İ.A., Erkek, 39, Halepli, 7 yıl 4 aydır Türkiye’de) şeklinde bir beyanda bulunurken; başka bir örnekte ise; tercih nedeni olarak arkadaşlık ilişkilerine vurgu yapılmaktadır. Görüşmeci tercih nedenini “*Arkadaşım vardı burada. O, benden önce gelmişti buraya. Bana o tavsiye etti.*” (J.A., Erkek, 34, Halepli, 5 yıl 5 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade ederken, benzer bir şekilde başka bir görüşmeci ise “*Bir arkadaşım vardı, o önerdi burayı. Ben terziyim, burada bir perdecide bana iş bulmuştu. Önce ben kendim geldim. İş sahibiyle anlaştık, sonra gidip ailemi aldım.*” (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade etmiştir.

Bingöl ilini tercih etme nedeni olarak yakın akrabaların da etkili olduğu görülmektedir. Bir görüşmeci “*Kocamın kardeşleri buradaydı. Onlarla görüştük, bize Bingöl’ün küçük ve sakin bir şehir olduğunu söylediler. Biz de geldik.*” (B.A., Kadın, 22, Deyrizorlu, 1 yıl 7 aydır Türkiye’de) derken, bir diğeri ise “*Amcamın oğlu buradaydı. Buraya aslında onun tavsiyesiyle geldim. Kilis’ten daha iyi ücret alıyordu. İş imkânı daha iyiydi. O yüzden geldim.*” (J.İ., Erkek, 31, Halepli, 8 yıl 3 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade etmektedir.

Görüşmeci ifadelerine bakıldığında, sığınmacıların Bingöl ilini tercih etmelerinde temel belirleyici unsurların, aile, akraba ve arkadaşlık ilişkileri olduğu ve teşvik edici söylemlerin bu kente yerleşimde etkili olduğu söylenebilir.

Göç idaresi verilerine bakıldığında, geçici koruma altındaki Suriyelilerin ülkenin 81 ilinde var olduğu görülmektedir. Görüşmeci beyanlarından da anlaşılacağı üzere, farklı kentler arasında tercih yapabilme şansının olması, Türkiye’nin sığınmacılara dair göç politikalarının insani hassasiyetler temelinde ve uyum sürecini destekler mahiyette olduğu görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların Bingöl iline geliş süreçlerine bakıldığında, Türkiye'ye giriş yaptıktan sonra direkt Bingöl iline gelen Suriyeli sığınmacıların olduğu gibi başka şehirlerde ya da kamplarda bir müddet yaşadktan sonra Bingöl iline gelen Suriyeli sığınmacıların olduğu görölmektedir.

Bingöl iline başka bir yerde yaşamadan direkt geldiğini ifade eden görüşmecilerden biri *“Deyrizor’dan bizi Hatay’a kadar bir kaçakçı getirdi. Hatay’dan buraya direkt geldim. Başka bir şehre gitmedim.”* (A.H., Erkek 44, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de) derken, diğer bir görüşmeci *“Halep’ten Kilis’e geldik. Askerler Kilis’ten zorluk çıkarmadan aldılar bizi. Oradan Gaziantep’e gittik. Gaziantep’te beklemeden direkt buraya geldik.”* (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade etmiştir.

Farklı kentlerdeki kamplarda birkaç yıl yaşadktan sonra Bingöl iline geldiğini söyleyen bir görüşmeci, *“Deyrizor’dan Antakya Yayladağı’na gelip giriş yaptık. Oradan Mardin’e kampa geldik. Bir sene orada kaldıktan sonra Suruç’a kampa naklettiler. Orada da bir sene kaldık. Sonra çıkışımızı aldık ve Bingöl’e geldik.”* (H.J., Erkek, 44, Deyrizorlu, 3 yıl 10 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Başka şehirlerde bir müddet yaşadktan sonra Bingöl iline gelen görüşmecilerin ifadeleri de aşağıda belirtilmiştir:

“Gaziantep Karkamış’tan yasal giriş yapıp İstanbul’a gittik. Orada 25 gün kaldıktan sonra Kayseri’ye geçiş yaptık. Kayseri’de 2 yıl kaldık ama işler düzene girmeyince buraya geldik.” (J.A., Erkek, 34, Halepli, 5 yıl 5 aydır Türkiye’de).

“İdlib üzerinden Antakya’ya kadar kaçakçı eşliğinde geldik. Antakya’da konaklamadan Kayseri’ye geçtik. Orada bir sene kaldık. Orada her şey pahalıydı. Oradan Bingöl’e gelmeye karar verdik.” (S.E., Erkek, 30, Halepli, 3 yıl 1 aydır Türkiye’de).

“Kaçakçı eşliğinde Kilis’e kadar geldik. Oradan Kahramanmaraş’a kadar gittik. Orada akrabalar vardı. Beş ay kadar yanlarında kaldıktan sonra Bingöl’e geldik.” (S.S., Kadın, 50, Halepli, 3 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Halep’ten Gaziantep’e kadar kendi imkânlarımla geldim. Karkamış’tan giriş yaptım. Şanlıurfa’ya geçip orada iki sene kaldım. Sonra Adana’ya gittim. Orada bir sene

kaldım. Oradan İstanbul'a gittim. Bir sene de orada kaldıktan sonra Bingöl'e geldim." (İ.A., Erkek, 39, Halepli, 7 yıl 4 aydır Türkiye'de).

Yetkililerin ve yerel halkın bakış açısı uyum sürecinin en önemli unsurlarındandır. Bingöl ilinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun yetkililerin ve yerel halkın tutumundan memnun olduğu görülmüştür. Yetkililerin ve yerel halkın bakış açısını bazı görüşmeciler şöyle ifade etmiştir:

"Türkiye'ye geldiğimden beri yetkililer tarafından herhangi olumsuz, kötü ve rencide edici muameleye denk gelmedim. Suriye'de mevcut durumdaki yetkililer ile hali hazırda Türk yetkililer arasında merhamet ve hizmet farkı var. Oturduğum mahallede komşularımın bana ve aileme tutumları gayet insani ve ahlakidir. Polis ve askerlere karşı sevgim yoğunudur. Allah korusun derim. Bingöl halkı yüzde doksan iyi, sağduyulu ve yardımseverdir." (H.U., Erkek, 25, Halepli, 4 yıl 5 aydır Türkiye'de).

"Devlet dairelerine ne zaman gitsek bize saygılı davranılıyor. Özellikle Göç Müdürlüğü'nde bunu daha çok hissediyoruz. Yerel halk da bize iyi davranıyor, kardeşleri gibi davranıyorlar bize." (M.R., Erkek, 45, Halepli, 4 yıl 3 aydır Türkiye'de).

"Ben bir senedir buradayım. Yetkililerin tutumlarından memnunum. Yerel halktan da iyilik dışında bir şey görmedim gerçekten. Bize iyi davranıyorlar, bakış açıları çok güzel." (M.E., Erkek, 40, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye'de).

Suriyeli sığınmacılar, yetkililerin ve yerel halkın yaklaşımının genel olarak iyi olsa da tutumların kişiden kişiye değişebildiğini, yerel halkın bazen genellemeler yapabildiğini ifade etmişlerdir.

Yetkililerin ve yerel halkın tavrının her zaman aynı olmadığını vurgulayan bir görüşmeci, *"Yetkililerin bakış açısı değişiyor. Bazen devlet dairelerinde işimizi halletmiyorlar. Mesela Genç Kaymakamlığı'na gittim yardım istemeye, dinlemediler beni. Yerel halk genellikle iyi bir tutum sergiliyor ancak kimisi bize iyi davranmıyor. Mesela bazıları Suriye'ye gidin diyor bazen."* (S.E., Erkek, 30, Halepli, 3 yıl 1 aydır Türkiye'de) şeklinde yakınmada bulunurken, bir başka görüşmeci ev bulmayla ilgili sıkıntısını, *"Bazen yerel halk, Suriyeliyiz diye farklı bakıyor. Ev bulma konusunda sıkıntı yaşıyoruz. Suriyeliyiz diye kimse ev vermek istemiyor kolay kolay. Kimse komşu olmak istemiyor sanki."* (M.E., Kadın, 36, Halepli, 5 yıl 4 aydır Türkiye'de) şeklinde açıklamada bulunmuştur. Yerel halkın zaman zaman genelleme yaptığını söyleyen görüşmecilerden

biri de, *“Yerel halk bazen genelleme yapıyor. Mesela birkaç Suriyeli dilenci aile var. Genelleme yapıp hepimize dilenci gözüyle bakıyorlar.”* (A.E., Erkek, 53, Halepli, 3 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanatta bulunmuştur.

3.6.4. Yasal Mevzuatın Uyum Sürecine Etkileri

Hem göçü daha etkin yönetmek, hem de kalma süreleri uzayan Suriyeli sığınmacıların karşılaşmış oldukları sorunları çözmek adına çeşitli mevzuatsal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemelerle Suriyeli sığınmacılara eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar gibi çeşitli alanlardan faydalanabilme imkanı getirilmiştir.

Eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar başlıklarında incelendiği üzere, Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmı bu alanlarda yapılan mevzuatsal düzenlemelerden faydalanmakta ve buna dair memnuniyetlerini ifade etmektedirler. Çalışmanın bu bölümünde Suriyeli sığınmacıların mevzuatsal anlamdaki talepleri, beklentileri, karşılaştıkları sorunları ve bunların uyum sürecine yansımaları anlaşılmaya çalışılacaktır.

Eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmet ve yardımlar alanında düzenlenen yasal haklardan yararlandıklarını ifade eden Suriyeli sığınmacılar, Türk vatandaşları gibi diğer haklardan da sorunsuz bir şekilde faydalanmak adına vatandaşlık hakkı taleplerini dile getirmektedirler. Suriyeli bazı aileler için çocukların eğitimi çok büyük önem oluşturmaktadır. Suriyeli ailelerin kalma süreleri uzadıkça çocuklar da Türk eğitim sistemi içerisinde ilerleme sağlamakta, bundan dolayı aileler de çocuklarının eğitimlerini Türkiye’de tamamlamaları yönünde irade de bulunabilmektedirler. Bu gerekçeyle vatandaş olmak isteyen görüşmecilerden biri, *“Çocuklarımın burada eğitim hayatına devam edebilmeleri için vatandaşlık almak istiyorum. Türkiye’ye teşekkür ediyorum. Bize çok iyilik yaptı. Allah onu düşmanlardan, kötü niyetli kim varsa ondan korusun.”* (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) şeklinde ifadede bulunmuştur. Yine en önemli isteklerinin vatandaşlık almak olduğunu söyleyen görüşmecilerden biri, *“Çok şükür bir sıkıntımız yok. Türkiye’ye teşekkür ederiz. Biz vatandaşlık istiyoruz. Vatandaşlık alabilirsek burada kalır, hayatımızı bundan sonra burada geçiririz.”* (M.N., Erkek, 24, Halepli, 5 yıl 1 aydır Türkiye’de) derken, bir başka görüşmeci de, *“Benim için en önemli*

konu vatandaşlık konusudur. Vatandaşlık elde edersem yeterli benim için.” H.A., Erkek, 25, Halepli, 4 yıl 5 aydır Türkiye’de) şeklinde açıklama yapmış, yine aynı şekilde başka bir görüşmeci *“Sadece vatandaşlık istiyorum o kadar. Alabilirsem yetecek bana.”* (S.U., Erkek, 46, Deyrizorlu, 4 yıl 9 aydır Türkiye’de) şeklinde talebini dile getirmiştir.

Suriyeli sığınmacıların mevzuatsal anlamda en fazla sorun yaşadıkları husus, kayıtlı oldukları ilden başka bir ile gittikleri zaman İl Göç Müdürlüğü’nden Yol İzin Belgesi almak zorunda kalmalarıdır. Suriyeli sığınmacılar Türk vatandaşları gibi istedikleri yere istedikleri zaman kısıtlama olmaksızın gitmek istemektedirler. Bu anlamda sorun yaşadıklarını ifade eden bazı görüşmecilerin ifadeleri aşağıda belirtilmiştir.

“Herhangi bir yere gittiğimizde bizden yol izin belgesi isteniyor. Bu da bizim için ekstra zaman kaybı oluyor. Biz de Türk vatandaşları gibi Türkiye içinde başka bir şehre izinsiz gidip gelmek istiyoruz.” (N.A., Erkek, 46, Deyrizorlu 2 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Bir yerden bir yere giderken yol izin belgesi almak zorunda kalıyoruz. Benim istediğim normal vatandaşlar gibi gidip gelebilmek. Yol izin belgelerinin kaldırılmasını istiyorum.” (A.M., Erkek, 32, Hasekeli, 4 yıl 9 aydır Türkiye’de).

“Yol izinlerinin kalkmasını istiyorum. Bu bizim için sıkıntılara yol açıyor. Mesela bazen başka bir şehre gitmemiz gerekiyor ama hafta sonu olduğu için gelip izin alamıyoruz.” (M.H., Erkek, 35, Halepli, 4 yıl 4 aydır Türkiye’de).

İçişleri Bakanlığı’nın “29.11.2017 tarih ve 2017/10 nolu Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların İşlemleri Hakkında” genelgesi ile geçici koruma kapsamındaki yabancılara ilişkin valilikler tarafından yürütülen kayıt işlemleri, nüfus hareketliliği, ikamet ili değişikliği ve bildirim yükümlülüğü, GBM’ye sevk işlemleri, aile birleşimi, üçüncü ülkeye çıkış ve yeniden yerleştirme, gönüllü geri dönüş işlemleri, aile birleşimi kapsamında ülkeye kabul işlemleriyle ilgili usul ve esaslar belirlenmiştir.

“Nüfus hareketliliği” ile ilgili çeşitli hükümler getirilmiştir. Bu çerçevede, geçici koruma kapsamındaki yabancıların, illerin girişlerinde ve çıkışlarında kolluk birimlerince gerekli belge kontrollerinin yapılması suretiyle yaşadıkları ilden izin almadan ayrılmalarının önlenmesi, yapılan kontrolde ikamet ettiği ilin haricinde farklı bir ile Yol İzin Belgesi olmadan seyahat edenlerin seyahatlerinin engellenmesi ve bu şahısların ikamet ettikleri illere yönlendirilmeleri sağlanacaktır.

İkamet ilini değiştirme talebi haricinde herhangi bir nedenle ikamet ettiği ilden ayrılacak olanlar için yapılacak değerlendirmeye süresi (en çok 90 gün) valilikler tarafından belirlenecek Yol İzin Belgesi düzenlenecektir. Söz konusu yabancılara verilen izin sonunda ikamet illerine dönerek valiliğe bildirimde bulunması gerektiği tebliğ edilecektir. Ancak geçerli mazereti nedeniyle belirlenen süre içerisinde ikamet iline dnemeyecekler, gittikleri il tarafından ikamet iline bildirilmek şartıyla en fazla 15 güne kadar ek izin verilebilecektir.

Kendilerine Yol İzin Belgesi düzenlenerek geçici olarak başka bir ile giden ancak dönüşlerinde valiliğe bildirimde bulunmayan yabancılar hakkında V-71 (adreste bulunamama) tahdit veri girişi yapılarak arama işlemi başlatılacak olup acil sağlık hizmetleri dışında diğer hak ve hizmetlerde erişime kısıtlama getirilecektir. V-71 tahdit veri girişi yapılmasının ardından 90 gün geçmesine rağmen bulunmayan, tespiti yapılamayan veya herhangi bir şekilde İl Göç Müdürlüğüne başvuru yapmayan yabancı, geçici koruma başvurusundan vazgeçmiş sayılacak olup GNet sisteminde kaydı iptal edilecektir. Bu yabancılardan mazeretlerini haklı gerekçelere dayandırarak İl Göç Müdürlüğüne başvuranların durumları tekrar değerlendirilecektir. Valilikler tarafından yapılacak değerlendirmeye bağlı olarak haklarında olumlu kanaat oluşanların geçici koruma kayıtları tekrar aktif hale getirilecektir.

Her ne kadar bir yönüyle Suriyeli sığınmacıların, kendilerine sağlanmış olan hak ve hizmetlerden yeterince faydalanmasını, kamu düzenini ve güvenliğini sağlama, göçmen kaçakçılığı suçuna karışmış olan veya terör örgütleriyle ilişkisi bulunan kişilerin tespitini sağlama amacıyla böylesi bir yönteme başvurulmuşsa da, uyum sürecine katkı sağlaması anlamında bu uygulamanın gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Uyum süreci, vatandaşlık alma süreciyle son bulacak bir olgu değil, sonrasında da politika geliştirilmesi gereken dinamik bir süreçtir. Bu yönüyle vatandaşlık aldıktan sonra sürecin nasıl işleyeceğini merak eden görüşmeciler de bulunmaktadır. Görüşmecilerden biri bu durumu *“Vatandaşlık almak üzereyim. Benim tek sorunum vatandaşlık aldıktan sonraki sürecimin nasıl devam edeceğidir. Mesela ben Suriye’de lisans mezunuydum. Orada ğretmendim fakat burada aynı işi yapabilmem için sınava girmem gerekiymiş. Fakat ben Türkçeyi çok iyi bilmiyorum. Bir Türk’le bu sınavlarda yarışıp nasıl başarılı olabilirim. Bunun çözüme kavuşturulması lazım.”* (M.R., Erkek, 45, Halepli, 4 yıl 3 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade etmiştir.

Eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmet ve yardım alanlarından geçici koruma altındaki Suriyeli vatandaşlar, neredeyse Türk vatandaşları gibi faydalanabilmektedir. Eksik hususlar olmakla birlikte bu alanlarda yapılan mevzuatsal düzenlemeler uyum sürecine çok olumlu katkılar yapmıştır. Suriyeli sığınmacıların mevzuatsal alanla ilgili sorun, beklenti ve taleplerinde üç husus öne çıkmıştır. Bunlar, bütün hizmetlerden sorunsuz bir şekilde faydalanmak için vatandaşlık talebi, seyahat özgürlüklerinin önündeki engelin kalkması için “yol izin belgesi” uygulamasının kaldırılması ve vatandaşlık aldıktan sonraki sürecin nasıl işleyeceğine dair belirsizliktir.

3.6.5. Eğitim Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri

Türkiye’de neredeyse kalıcı olmaları kesinleşen Suriyeli sığınmacıların çocuklarının Türkiye’ye uyum sağlamasında eğitim çok önemli bir rol oynamaktadır. Suriyeli sığınmacılar, Türkiye’de GBM, GEM, Devlet Okulları ve Açık Okullar olmak üzere eğitim hizmetlerinden faydalanabilmektedirler. Yetişkinler ise hem mesleki kurslardan hem de genel eğitim kurslarından faydalanabilmektedirler. Uyum sürecine daha fazla katkı sunması anlamında Suriyeli öğrencilerin devlet okullarında eğitim alması önemlidir. Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine uyumunun sağlanması amacıyla Geçici Eğitim Merkezleri, Türkçe dil eğitiminin verildiği bir merkez rolünü üstlenmiş ve süreç içerisinde tamamen devlet okullarında eğitim alınması amaçlanmıştır.

Devlet okullarında eğitim almak isteyen geçici koruma kaydı olan Suriyeli öğrenciler, hemen hemen Türkiye’deki diğer öğrencilerin faydalandığı bütün haklardan faydalanmakta, dahası Türk eğitim sistemine entegrasyonu sağlamak amacıyla uygulanan projeler kapsamında farklı imkânlardan da faydalanmaktadır.

Çalışma sahası olan Bingöl ilinde yoğun olarak yaşayan Suriyeli sığınmacı bulunmadığından, Geçici Barınma Merkezi ve Geçici Eğitim Merkezleri bulunmamaktadır. Bingöl ilindeki Suriyeli çocuklar devlet okullarında eğitim almak durumunda kalmaktadır.

Çalışmada görüşme gerçekleştirilen Suriyeli sığınmacıların Bingöl ilindeki eğitim olanaklarından faydalanma durumları incelenmiş, memnuniyet durumları, beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar ele alınmış, uygulanan kamu politikalarının uyum sürecine etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında çocuğu okula giden görüşmecilere yöneltilen “Bingöl ilinde sizin ve aile üyelerinizin eğitim alanındaki olanakları nelerdir?” sorusuna verilen cevaplar aşağıda ifade edilmiştir:

Çocuğunu okula kaydettirmekte sorun yaşamadığını ifade eden bir görüşmeci “*Gelir gelmez çocukları okula yazdırmaya gittik. Bize zorluk çıkarmadan aldılar.*” (İ.A., Erkek, 39, Halepli, 7 yıl 4 aydır Türkiye’de) derken, başka görüşmeciler de okula giden çocuklarının kırtasiye ve elbise yardımından faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Bu görüşmecilerden biri “*Üç çocuğum okula gidiyor. Geçen sene çocuklara kırtasiye ve elbise yardımında bulundular. Olanaklar güzel.*” (A.H., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 6 ay) derken, diğeri de yine aynı şekilde “*İki çocuğum gidiyor okula, biri ana sınıfında. Kırtasiye yardımı, elbise yardımında bulunuyorlar. Ana sınıfındaki çocuğumun bütün ihtiyaçlarını gideriyorlar.*” (M.K., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 5 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Halk Eğitim Merkezlerinin dil kursu imkânlarından faydalandıklarını ifade eden görüşmecilerden biri “*Eşim ve ben dil kursuna gittik. Bize tanınan imkânlardan faydalanmaya çalıştık. İşin gerçeği eşim beş kelime ya öğrendi ya öğrenmedi. Ama ben Türkçeyi öğrendim.*” (J.A., Erkek, 34, Halepli 5 yıl 5 aydır Türkiye’de) derken, bir başka görüşmeci “*Beş çocuğum okula gidiyor. Ben de Halk eğitim Merkezi’nde okula gittim. Türkçeyi biraz da olsa öğrendim. İmkânlar güzel.*” (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) şeklinde ifadede bulunmuştur. Yine benzer şekilde başka bir örnekte yapılan açıklama “*Ben ve eşim kursa gittik. Türkçe öğrenmek için bize imkân tanındı, değerlendirdik. Şu an kendi günlük işimizi Türkçe konuşarak halledebiliyoruz.*” (H.J., Erkek, 30, Halepli, 5 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde olmuştur.

Yukarıda görüşmecilerin ifadelerinden de görüleceği üzere Suriyeli Sığınmacılar Türkiye’deki eğitim olanaklarından Türk vatandaşlarıyla benzer şekilde yararlanmaktadırlar. Halk eğitim Merkezlerinde açılan Türkçe kurslarıyla da uyumun en önemli unsuru olan dil problemi ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır. Bu da uyum sürecinde eğitim alanında uygulanan kamu politikalarının karşılığının olduğu göstermektedir.

Görüşmecilere yöneltilen “Okulların olanakları (fiziki olanaklar, öğretmen durumu vb.), yerel halkın ve yetkililerin yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?” sorularına bazı aileler şöyle cevap vermektedir:

“Çocukların okuluna gittim. Olanaklar gerçekten güzel. Çocuklar okulda herhangi bir problem yaşamıyor, yabancılık çekmiyor. Yerel halkın çocuklarıyla da güzel arkadaşlıklar kuruyorlar.” (M.E., Kadın, 36, Halepli, 5 yıl 4 aydır Türkiye’de).

“Beni bir kere okula çağırdılar. Okulu gördüm, gerçekten beğendim. Yerel halktan çocuklar bizim çocukları bazen dövüyorlar ama bir şey olmaz. Yaşları küçük, bu yaşta böyle şeylerin yaşanması normal. Okul yetkilileri gittiğimde ilgiliydiler, memnun kaldım.” (A.H., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Çocukların okuluna gittim, gördüm. Okulların durumu çok iyi. Bir ihtiyacı yok okulların. Yerel halk da hep bize yardımcı oluyor. Yetkililer çok ilgililer. Çocukların öğrenmesi için ellerinden geleni yapıyorlar. Ev ziyaretlerine geliyorlar hatta. Yani burada çocuklara değer veriliyor.” (M.R., Erkek, 45, Halepli, 4 yıl 3 aydır Türkiye’de).

“Okuldaki olanaklar iyi. Öğretmenler gayet ilgililer. Gördüğüm kadarıyla söylüyorum, okulların bir sıkıntısı yok. Türkçeyi öğrenmem çok işime yaradı. Yerel hakla bir problem yaşamıyoruz. Yetkililer çok ilgililer. Burada şahit olduğum bir durum var. Bir öğretmen çocukları 1. sınıftan 4. sınıfa kadar gelene kadar okutuyor bir aksilik olmazsa. Bu çok güzel bir olay. Bizim orada böyle bir uygulama yok.” (H.R., Erkek, 30, Halepli 5 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Buradaki okullar bizim Suriye’de kolay kolay bulunmaz. Burası çok daha güzel. Okula birkaç kez gittim, çok ilgililer. Bana “kardeşim” diye hitap eden öğretmenler var. Samimiler, bizi ayırmıyorlar. Kimisi ev ziyaretimize geliyor, çok memnunum.” (A.A., Erkek, 36, Halepli, 4 yıl 8 aydır Türkiye’de).

Görüşmecilerin büyük çoğunluğunun eğitim sisteminden, okulların fiziki yapısından, yerel halkın ve yetkililerin tutumundan oldukça memnun olduğu görülmüştür. Suriyeli sığınmacılar Türkiye’deki eğitim sistemi ile Suriye’deki eğitim sistemini karşılaştırma imkânı bulmuş ve Türk eğitim sisteminin daha iyi ve yetkililerin daha ilgili olduklarını ifade etmişlerdir.

Suriyeli sığınmacıların Bingöl ilinde eğitim alanında yaşadığı sorunlar da öğrenilmeye çalışılmıştır. Görüşmecilerin büyük çoğunluğu, sorun yaşamadıklarını ifade etmiştir. Sorun yaşadıklarını ifade eden çok az sayıda görüşmeci bulunmaktadır. Bu görüşmeciler, okul servisi, okullarda Arapça dersinin olmaması ve Türkçe dil kurslarıyla ilgili sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Okul servisiyle ilgili sorun yaşadığını ifade eden görüşmecilerde biri, *“İki çocuğum okula gidiyor. Servise biz para ödüyoruz. Bu konuda yardım edilirse rahatlardık. Bir de okulda bazen benim çocukları dövüyorlar. Suriyeli diye bazen dışlanıyorlar.”* (M.H., Erkek, 35, Halepli, 4 yıl 4 aydır Türkiye’de) derken, diğer bir görüşmeci *“Benim bir kızım vardı okula giden. Okul uzaktı biraz. Servis yardımı alamadığımız için kızı aldım okuldan. Seneye bir daha okula yazdıracağım. Servislerin bedava olmasını istiyorum, sorunum bu.”* (J.İ., Erkek, 31, Halepli, 8 yıl 4 aydır Türkiye’de) şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Ücretsiz taşıma, “Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği”ne göre yapılmaktadır. Bu yönetmelikteki şartlar hem Türk vatandaşları için hem de Suriyeli vatandaşlar için geçerlidir. Bunun dışındaki durumlar için ancak özel okul servislerden faydalanmak mümkündür. “Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi (PICLES)” kapsamında Devlet okulları sisteminde kayıtlı olan dezavantajlı ve korumasız öğrenciler için tüm ders yılı boyunca okula ücretsiz ulaşım sağlanarak özellikle kız çocuklarının eğitim süreçlerine dahil olabilmelerine katkı sağlamak amacıyla taşıma hizmeti verilmektedir. Ancak projenin hayata geçtiği 23 il arasında Bingöl ili olmadığı için Suriyeli vatandaşlar bu imkândan faydalanamamaktadır. Suriyeli öğrencilerin okula kayıtlarının ve devamlarının sağlanması önem arz etmektedir. Özellikle zorunlu eğitim başta olmak üzere Suriyeli çocukların eğitime dâhil edilmeleri için gerekli çalışmaların yapılması, kalmaları neredeyse kesinleşen Suriyeli çocukların erken evlilik yapmalarını, yasa dışı faaliyetlere girişmelerini engellemek adına çok önemlidir. Bu kesimin dezavantajlı grup olarak değerlendirilip, okula devamın önündeki engellerin kaldırılmasına yönelik çalışmaların, sadece proje kapsamındaki illerle sınırlı bırakılmayıp ülke geneline yayılacak şekilde yapılması önemlidir.

Türkçe dil kurslarının devamlı olmaları gerektiğini söyleyen bir görüşmeci, *“Kursa gittim ama başından itibaren gitmeye fırsatım olmadı. Devamlı olmalı dil kursları.”* (H.A., Kadın, 32, Halepli, 2 yıl 6 aydır Türkiye’de) derken, diğer bir görüşmeci, *“Dil kurslarıyla ilgili olanaklar arttırılmalı. Mesela Türkçe dil kursu daha önce açılmalıydı. Geç kalındı bence.”* (H.S., Kadın, 36, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Türkçe öğrenmek isteyen Suriyeli sığınmacılar Türkiye'nin her yerinde Halk Eğitim Merkezleri'ne başvurarak ücretsiz bir şekilde dil kurslarından faydalanabilmektedir. En başta geçici olacakları düşünülen Suriyeli sığınmacıların kalma süreleri uzadıkça bazı politikaların geliştirilmesi zorunlu olmuştur. Uyumun en önemli parçası olan dil sorununu çözmek adına çok önemli bir işlev gören Halk Eğitim Merkezlerindeki bu imkânları arttıracak şekilde kamu politikası geliştirilmeye çalışılmıştır.

Uzun süredir Türkiye'de yaşayan Suriyeli ailelerin çocukları ya burada doğmuş ya da burada büyümüştür. Dolayısıyla bu durumdaki çocuklar ana dilleri olan Arapçayı konuşamama sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu sorunu aşmak için okulda Arapça dersinin olması gerektiğini söyleyen görüşmeciler bulunmaktadır. Bu görüşmecilerden biri, *"Çocukların okulda Arapça dersi de görmesini istiyorum. Çünkü Arapçayı unutuyor çocuklar. En azından haftada bir saat dahi olsa yeterdi."* (A.A., Erkek, 36, Halepli, 4 yıl 8 aydır Türkiye'de) derken, bir diğeri de *"Okulda Arapça bilen öğretmen yok, bence bu bir eksiklik. Her okulda en azından bir öğretmen olmalı. Şanlıurfa'da, Gaziantep'te var. Çocuklara Arapça dersi veriyorlar. Burada da olmasını istiyorum. Böylelikle çocuklarımız Arapçayı unutmamış olur."* (A.K., Erkek, 42, Rakkalı, 3 yıl 4 aydır Türkiye'de) şeklinde sorun ve taleplerini ifade etmişlerdir.

3.6.6. Sağlık Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri

Suriyelilerin Türkiye'de kalış süreleri uzadıkça ve GBM dışında yaşayan Suriyelilerin sayısında ciddi anlamda bir artış olunca, diğer alanlarda olduğu gibi sağlık alanında da bazı kamu politikalarının geliştirilmesi ihtiyacı oluşmuş ve Suriyeli sığınmacıların GBM'nin dışında da sağlık hizmetlerine erişebilmesinin önü açılmıştır. Türkiye'de bulunan ve geçici koruma kaydı bulunan Suriyeli sığınmacılar, birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık tesislerinden ücret ödmeden faydalanabilmektedirler.

Çalışmada görüşme gerçekleştirilen Suriyeli sığınmacıların Bingöl ilindeki sağlık hizmetlerine erişim olanakları, sağlığa ilişkin memnuniyet durumları, beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar ele alınmış, uygulanan kamu politikalarının uyum sürecine etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında görüşme yapılan Suriyeli bireylerin tamamının sağlık hizmetlerinden faydalandığı görülmüştür. Görüşmecilere sorulan “Bingöl ilindeki sağlık hizmetlerine erişim noktasında olanaklar nelerdir?” sorusuna verdikleri cevaplar aşağıda belirtilmiştir.

Olanakların çok iyi olduğunu söyleyen görüşmecilerden biri, *“Burada olanaklar çok. Mesela eşim doğum yaptığında Genç ilçesinden Bingöl’deki hastaneye ambulansla getirdiler. Hatta daha sonra Elazığ’a kadar götürdüler. Yine kızımı Elazığ’a kadar götürdüler. 3 ay hastanede yattı. Bütün her şey ücretsiz yapıldı.”* (M.A., Erkek, 25, Halepli, 5 yıl 5 aydır Türkiye’de) şeklinde memnuniyetini ifade ederken, kendisinin ve eşinin ücretsiz ameliyat olduğunu ve ilaçlara da para ödemediğini söyleyen başka bir görüşmeci ise, *“Sağlık merkezlerindeki hizmetleri iyi ve yeterli buluyorum. Bir ay içerisinde iki kere ameliyat oldum. Hizmet çok iyiydi. İlaçlar da bedava. Yine eşim de doğum ameliyatı geçirdi. Hizmet çok iyiydi ve tek kuruş bir ücret ödemedik. Sağ olsunlar.”* (S.U., Erkek, 46, Deyrizorlu, 4 yıl 9 aydır Türkiye’de) şeklinde açıklamada bulunmuştur. Benzer şekilde sağlık merkezlerindeki hizmetleri iyi ve yeterli bulan başka bir görüşmeci *“Muayene yapıyorlar, tahlil yapıyorlar, ilaçlarımı bedava veriyorlar. Daha ne olsun.”* (K.N., Erkek, 42, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) diyerek sorunsuz bir şekilde sağlık hizmetlerinden faydalandığını ifade etmiştir.

Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşılabacağı üzere Suriyeli sığınmacılar sağlık hizmetlerinden büyük memnuniyet duymakta, devlet hastanelerinden ücretsiz faydalanmakta ve ilaçlara da ücretsiz bir şekilde erişim sağlamaktadırlar. Bu yönüyle değerlendirildiğinde sağlık alanında uygulanan kamu politikalarının Suriyeli sığınmacılarda karşılık bulduğu ve istenen amaca büyük ölçüde ulaştığı söylenebilir.

Sağlık merkezlerindeki hizmetleri yeterli bulmayan, memnun olmayan az sayıda Suriyeli sığınmacı da bulunmaktadır. Hastanelerin kalabalık ve hizmetlerin yavaş ilerlediğini söyleyen görüşmecilerden biri, *“Sağlık merkezlerindeki hizmetler iyi ama daha hızlı olması lazım. Mesela Gaziantep’te Suriyelilere özel sağlık ocağı var. Böyle bir yer burada da açılabilir.”* (H.S., Kadın, 36, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) derken, başka bir görüşmeci de benzer şekilde *“Hastaneler çok kalabalık. Benim sürekli kullanmam gereken bir ilaç var. Bazen hastanede çok sıra olduğu için doktora yazdıramadan dönüyorum.”* (İ.A., Erkek, 39, Halepli, 7 yıl 4 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur. Hizmetlerin yeterli olmadığını, bazı hizmetleri bedava alamadığını

ifade eden bir görüşmeci de *“Hizmetler bence yeterli değil. Gözlerim için doktora gittim. Doktor bana gözlük yazdı ama bedava alamıyorum. Bunların bedava olması lazım.”* (A.E., Erkek, 54, Halepli, 3 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde açıklamada bulunmuştur.

Sağlık hizmetlerine erişimde sorun yaşayıp yaşamadıkları sorulan görüşmecilerden bazıları sorun yaşadığını ifade etmişlerdir. Yoğun olarak ifade edilen sorunların başında tercüman eksikliği gelmektedir. Aşağıda bu yöndeki sorunlarını ileten bazı görüşmecilerin ifadelerine yer verilmiştir:

“Doğum Hastanesi’nde bir tane kadın tercüman istihdam edilirse çok iyi olacak. Orada şu anda ne erkek ne de kadın tercüman var. Ama kadın tercüman istihdam edilirse eşlerimiz için iyi olacak.” (M.H., Erkek, 31, Halepli, 5 yıl 3 aydır Türkiye’de).

“Sağlık merkezlerindeki hizmetler yeterli ama çoğu zaman derdimizi anlatamıyoruz. Tercüman olsaydı iyi olurdu. Kadın Doğum hastanesi için diyorum. Devlet Hastanesi’nde tercüman var. Kadın Doğum Hastanesi’nde tercüman olsaydı hiçbir şeye ihtiyacımız olmazdı.” (A.A., Erkek, 36, Halepli, 4 yıl 8 aydır Türkiye’de).

“Hizmetlerde eksiklikler var. Ben Türkçeyi güzel konuşuyorum ama çoğu Suriyeli güzel konuşamıyor. O yüzden hastanelerde tercüman olması lazım.” (S.E., Erkek, 29, Hasekeli, 5 yıl 3 aydır Türkiye’de).

“Sıklıkla Kadın Doğum Hastanesi’ne gidiyorum. Çünkü orada hem kadın hastalıklarına bakıyorlar hem de çocuklara bakıyorlar. Başka yere gitmemize gerek kalmıyor. Hizmetler çok iyi. Bir sıkıntımız var sadece. O da dil sıkıntısı. Dilimizden anlamadıkları için derdimizi tam anlamıyla anlatamıyoruz.” (M.E., Kadın, 36, Halepli, 5 yıl 4 aydır Türkiye’de).

“Hizmetleri yeterli görmüyorum. Dil problemimiz var. Anlatamıyoruz derdimizi. Kadın Doğum Hastanesi’ne tercüman verilirse iyi olur.” (E.V., Kadın, 31, Halepli, 2 yıl 5 aydır Türkiye’de).

Kültürlerarası iletişimde dil engelinin bulunması sağlık açısından olumsuz sonuçlara sebep olmaktadır. Göçmenlerin sağlık hizmetlerinden faydalanmalarını etkileyen en önemli unsur dil sorunudur. Göçmenlerin sorunsuz bir şekilde sağlık hizmetlerinden faydalanmasında ve teşhisin doğru bir şekilde konulmasının önünde dil sorunu önemli bir yer işgal etmektedir. Her ne kadar dil bilen birisiyle sağlık merkezlerine gidilmesi faydalı olsa da bazen sorun oluşturabilmektedir. Tıbbi terimlerin, tıp

jargonunun anlaşılabilmesi ve doğru bir tercümenin yapılmaması sıkıntı oluşturabilmektedir. Bununla birlikte hastaların utanmasından ve çekinmesinden dolayı hastalık belirtileri iyi bir şekilde ifade edilememektedir (Parlar Kılıç ve Erdoğan, 2017: 1520).

“Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Sağlık Statüsünün ve Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Sunulan İlgili Hizmetlerin Geliştirilmesi (SIHHAT)” projesi ile, Suriyeli nüfusun yoğun olarak yaşadığı 28 ilde sağlık hizmetlerinin kapsamının genişletilmesi, hizmet sunum kapasitesinin ve kalitesinin geliştirilmesi amaçlanmış ve bu kapsamda Göçmen Sağlığı Merkezleri kurulmuştur. Bu merkezlerde Suriyeli doktorlar da bulunmaktadır. Bununla birlikte Türkçe ve Arapça bilen hasta rehberleri de istihdam edilmektedir. Bingöl ili, projenin hayata geçtiği 28 il arasında yer almadığı için Bingöl ilinde herhangi bir Göçmen Sağlığı Merkezi bulunmamaktadır. Yine Suriyeli Sığınmacıların tedavi giderleri Türk vatandaşlarına benzer şekilde Sağlık Uygulama Tebliği (SUT) kapsamındaki hizmetler için ücretsiz verilmektedir. Bu kapsamda olmayan ya da belirlenmiş olan limiti aşan tedaviler için hem Türk vatandaşlardan hem de geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerden ödeme talep edilebilmektedir.

Çalışma sahası olan Bingöl ilinde görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşılacağı üzere Suriyeli sığınmacılar, sağlık hizmetlerinden büyük ölçüde memnuniyet duymakta ancak dille ilgili sorun yaşamaktadırlar. Suriyeli sığınmacılar Bingöl ilinde sıklıkla Bingöl Devlet Hastanesi ile Kadın Doğum Hastanesi’ne gittiklerini ifade etmişlerdir. Bingöl Devlet Hastanesi’nde tercüman bulunduğu için Suriyeli sığınmacılar sorunsuz bir şekilde buradan faydalanmaktadırlar. Kadın Doğum Hastanesi’nde ise herhangi bir tercüman bulunmadığı için sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Görüşmecilerin ifadelerinden de görüleceği gibi Kadın Doğum Hastanesi’ne tercüman tahsis edilmesiyle ilgili yoğun bir talep bulunmaktadır.

Bingöl ölçeğindeki bir ilde Devlet Hastanesi’nde tercümanın bulunması çok olumlu olmakla birlikte Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak kullandığı diğer sağlık merkezlerinde de tercüman hizmetinin sunulması, sağlık alanında gerçekleştirilen kamu politikalarının bütünüyle amacına ulaşmasını sağlayacaktır.

3.6.7. Çalışma Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri

Daha önce, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin çalışma izinlerinin olmaması dolayısıyla çeşitli sorunlar bulunmaktaydı. Bu sorunları çözümü adına 15.01.2016 tarihinde “Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” yürürlüğe sokularak geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışmalarının ve kendi iş yerlerini açmalarının önündeki engeller kaldırılmıştır.

Çalışmada görüşme gerçekleştirilen Suriyeli sığınmacıların Bingöl ilindeki çalışma alanındaki olanakları, işverenlerce tercih edilip edilmedikleri, emeklerinin karşılığını alıp almadıkları, çalışma alanına ilişkin beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar ele alınmış, uygulanan kamu politikalarının amacına ulaşp ulaşmadığı ve bu politikaların uyum sürecine etkileri anlaşılmaya çalışılmıştır.

Öncelikli olarak Suriyeli sığınmacıların işverenlerce tercih edilip edilmediği öğrenilmeye çalışılmıştır. İşverenler tarafından tercih edilip edilmedikleri sorulan Suriyeli sığınmacıların büyük bölümü işverenlerce tercih edilmediklerini ifade etmiştir. İşverenlerce Türk vatandaşların daha çok tercih edildiğini söyleyen görüşmecilerden biri *“İşverenler bizi çok fazla tercih etmiyorlar. Özellikle Türk ustaları tercih ediyorlar. Suriyelileri tercih edeceklerse ücretlerini düşük vererek tercih ediyor.”* (A.E, Erkek, 33, Hasekeli, 1 yıl 7 aydır Türkiye’de) derken, başka bir görüşmeci de benzer şekilde *“İşveren bizi tercih etmiyor. İşveren, işine yaradığımız müddetçe yanında tutuyor zaten.”* (A.K., Erkek, 42, Rakkalı, 3 yıl 7 aydır Türkiye’de) şeklinde cevap vermiştir. İşçi alternatifinin çok olması dolayısıyla tercih edilmediklerini söyleyen görüşmecilerden biri *“Hayır, işverenlerce tercih edilmiyoruz. İşçi çok. İşverenin umurunda değil ki. Ben olmasam başkası olur.”* (A.H., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de) derken, yine aynı şekilde başka bir görüşmeci de *“Tercih edilmiyoruz. İşçi alternatifi çok çünkü. Çoğu zaman yaptığımız işten memnun kalmıyorlar zaten.”* (M.A., Erkek, 25, Halepli, 5 yıl 5 aydır Türkiye’de) şeklinde cevap vermiştir.

İşverenler tarafından tercih edildiklerini söyleyen görüşmecilerin büyük çoğunluğu işlerini iyi yaptıkları için tercih edildiklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşmecilerden biri *“Evet, işverenler tarafından tercih ediliyorum çünkü işimi düzgün yapmaya çalışıyorum.”* (A.M., Erkek, 32, Hasekeli, 4 yıl 9 aydır Türkiye’de) derken, yine aynı şekilde bir başka görüşmeci *“Tercih ediliyorum. Beni seviyorlar. Çünkü ben de işimi*

seviyorum ve iyi yapıyorum.” (M.R., Erkek, 45, Halepli, 4 yıl 3 aydır Türkiye’de) şeklinde cevap vermiştir.

Emeklerinin karşılığını alıp almadıkları sorulan görüşmecilerin çoğunluğu emeklerinin karşılığını aldığını ifade etmiştir. Bir görüşmeci “*Evet, emeğimin karşılığı alıyorum. Zor bir işte çalışıyorum ama emeğimin karşılığını alıyorum. Kolay değil 700 küçükbaş hayvanla uğraşmak.*” (S.E., Erkek, 29, Hasekeli, 5 yıl 3 aydır Türkiye’de) derken, başka bir görüşmeci “*Emeğimin karşılığını alıyorum. Ne kadara anlaşırsak o kadar alıyorum. Ne azını ne çoğunu.*” (B.E., Erkek, 37, Deyrizorlu, 1 yıl 1 aydır Türkiye’de) şeklinde cevap vermiştir. Kendi işlerini yaptıklarını ve emeklerinin karşılığını aldıklarını ifade eden görüşmecilerden biri “*Evet, emeğimin karşılığını alıyorum. Kendi işimi yapıyorum zaten. Eskiden işçiydim, bir yerde çalışıyordum. Hakkımı alamadığım için iş kurmaya karar verdim. Bir ortak bulup dükkân açtım.*” (S.E., Erkek, 34, Halepli, 5 yıl 5 aydır Türkiye’de) derken, aynı şekilde kendi işini yapan diğer bir görüşmeci de “*Kendi işimi yapıyorum. Emeğimin de karşılığını alıyorum. Dükkân açmaya karar verdiğimde Valiliğe gitmiştim izin almaya. Girişimimden dolayı çok memnun oldular. Git aç, hatta yardıma ihtiyacın varsa yardım edelim dediler. Şükür, işler iyi. Kendi geçimimi sağlayacak kadar kazanıyorum.*” (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur. Bu açıklamalardan da görüleceği üzere, çalışma alanında yapılan düzenlemelerle kendi işlerini kurma hakkı verilen bazı Suriyelilerin kendi işlerini kurdukları ve kendi işlerini yaparken de emeklerinin karşılığını aldıkları görülmüştür.

Emeğinin karşılığını alamadıklarını ifade eden görüşmeciler de bulunmaktadır. Türk vatandaşı olan biriyle aynı işi yapmasına rağmen aynı parayı alamadıklarını, çalışmasına rağmen ücretlerini işverenlerden almakta zorlandıklarını, sigortalarının yapılmadığını, zor işlerde çalışmalarına rağmen iyi ücret alamadıklarını söyleyen bazı görüşmecilerin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“*Hayır, emeğimin karşılığını alamıyorum. Ben iş makinası (kepçe) operatörüyüm. Yerli bir insanla aynı işi yapmama rağmen onun yarısı kadar ücret alıyorum. Kötü işlere beni gönderiyorlar. Yani zor işleri bize yüklüyorlar.*” (S.E., Erkek, 30, Halepli, 3 yıl 1 aydır Türkiye’de).

“*Emeğimin karşılığını alamıyorum. Zaten paramın hepsi neredeyse içeride. Paramı alamıyorum. Aylık 200-300 lira veriyorlar. Onu da ev kirasını ödemek için zar*

zor alıyorum. Paramı alabilsem şu anki işimi bırakırım.” (M.A., Erkek, 28, Hamalı, 1 yıl 5 aydır Türkiye’de).

“Oğlum çalışıyor evde. Emeğinin karşılığını alamıyor. Sigortası da yatmıyor.” (A.E., Erkek, 53, Halepli, 3 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Emeğimin karşılığını alamıyorum. İnşaat işi çok zor olmasına rağmen günlük 50-60 TL alıyorum.” (M.N., Erkek, 24, Halepli, 5 yıl 1 aydır Türkiye’de).

Çalışma alanında beklentileri ve sorunları sorulan Suriyeli sığınmacılar, özellikle çalışma koşullarının zor olduğunu ve işe ayrılan sürenin çok uzun olmasından kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ifade etmiş, koşulların düzeltilmesiyle ilgili beklentilerini iletmışlerdir. Konuya ilişkin bazı görüşmecilerin ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Burada iş bulmak zaten zor. Bulunan işin de durumu pek güzel olmuyor. Yani alınan ücret olsun, işe ayrılan süre olsun, koşullar kötü. Bu koşulların düzeltilmesi lazım. İşe zaman ayırmaktan kendimize zaman ayıramıyoruz. Evden işe, işten eve oluyor hayat sürekli.” (M.A., Erkek, 29, Halepli, 4 yıl 2 aydır Türkiye’de).

“Burada düzenli bir çalışma sistemi yok. Önceden belirlenmiş, herkesin uyduğu bir kural yok yani. Az para veriyorlar, çok çalıştırıyorlar. Üstelik düşük olan ücretleri de alamıyoruz.” (M.A., Erkek, 28, Hamalı 1 yıl, 5 aydır Türkiye’de).

“Çalışma süreleri çok uzun. Zamanımızın çoğu işte geçiyor. Kendimize zaman ayıramıyoruz. 12 saat çok uzun.” (A.H., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“İş süresi çok uzun. Kocam sabah erkenden çıkıyor, akşam geç geliyor.” (E.V., Kadın 31, Halepli, 2 yıl 5 aydır Türkiye’de).

“İşe ayrılan süre çok uzun burada. İnsana zaman kalmıyor. Oğlum işten gelir gelmez yemek yiyip yatıyor.” (A.E., Erkek, 53, Halepli, 3 yıl 7 aydır Türkiye’de).

İş yerinde Suriyeli oldukları için ayırım yapıldığını ifade eden görüşmecilerden biri *“İşe girdiğimizde sezon sonunda çıkartılıyor. Türk vatandaşları ise bırakılıyor. Ben daha iyi çalışmama rağmen çıkarılıyor, Türk vatandaşı bırakılıyor. Neden? Bu ayırımın kalkması lazım.”* (S.E., Erkek, 30, Halepli, 3 yıl 1 aydır Türkiye’de) derken, başka bir görüşmeci ise *“İş yeri açmak istiyorum ama bana izin verilmiyor. Ben Suriye’de ticaretle uğraşıyordum. Burada da aynı işi yapmak istiyorum.”* (Ö.E., Erkek, 49, Halepli 3 yıl 1 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Çalışma alanına dair genel olarak görüşmecilerin ifadelerine bakıldığında; zor işlerde görevlendirildiklerini, uzun ve düzenli olmayan çalışma saatlerinin olduğunu, düşük ücretle, sosyal güvencesiz çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Suriyeli sığınmacıların çalışma konusunda tercihte bulunma durumlarının olmaması dolayısıyla kötü koşullarda düşük ücretle çalışmak zorunda oldukları görülmüştür. Yine görüşmeci ifadelerinden, Suriyeli sığınmacıların en büyük şikâyetinin çalışma koşulları ve ücretler olduğu görülmüştür. Görüşmeciler, işverenler tarafından tercih edilmediklerini, tercih edilseler bile düşük ücretle tercih edildiklerini, işten çıkarılma söz konusu olduğunda daha fazla çalışmalarına rağmen işten öncelikli olarak kendilerinin çıkarılarak ayrımcılığa tabi tutulduklarını ifade etmişlerdir. Görüşmeci ifadelerinden anlaşılabacağı üzere bazı Suriyelilerin çalışma ve iş yeri açma haklarıyla ilgili yeterince bilgi sahibi olmadıkları da görülmüştür.

“Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik” yürürlüğe sokularak özellikle geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışmalarının ve kendi iş yerlerini açmalarının önündeki engeller kaldırılarak geçici koruma altındaki Suriyelilerin, insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sürmeleri adına gelir elde etmelerini sağlama, kayıt dışı istihdamı ve vergi kaybını azaltma amacı güdülmüştür. Bu yönüyle değerlendirildiğinde bu düzenleyici işlemin uyum sürecine katkısı olmakla birlikte istenilen amaca bütünüyle daha ulaşamadığı görülmektedir.

3.6.8. Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Alanındaki Kamu Politikalarının Uyum Sürecine Etkileri

Türkiye’de bulunan geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, devlet kurumları ve farklı kuruluşlar tarafından sağlanan çeşitli sosyal hizmet ve yardımlardan faydalanmaktadırlar. Sosyal hizmetler anlamında psiko-sosyal destek hizmeti çok önem teşkil etmektedir. Geçici koruma statüsündeki sığınmacılara verilecek psiko-sosyal destek hizmetlerinden birinci derece AÇSHB sorumludur. Bu kapsamda da AÇSHB, Suriyeli nüfusun yoğun olduğu iller ile GBM’nin bulunduğu illerde psiko-sosyal destek büroları ya da il müdürlükleri vasıtasıyla psiko-sosyal destek hizmeti vermektedir. Bingöl ilinin Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı illerden biri olmaması dolayısıyla sosyal hizmetler anlamında kayda değer bir çalışma bulunmamaktadır. Geçici koruma altındaki Suriyelilerin, başvuruları halinde Bingöl Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler İl

Müdürlüğü bünyesindeki Sosyal Hizmet Merkezinden, kurum imkânları nispetinde destek almaları mümkündür.

Bingöl ilinde Suriyeli sığınmacılara yönelik sosyal hizmetler anlamında bir çalışma bulunmamaktadır. Suriyeli sığınmacıların daha çok kamu kurum ve kuruluşların yapmış oldukları yardımlardan faydalanmaları nedeniyle, çalışmanın bu bölümü sosyal yardımlar üzerinden anlatılacaktır.

Çalışmada görüşme gerçekleştirilen Suriyeli sığınmacıların Bingöl ilindeki sosyal yardımlardan faydalanma durumları incelenmiş, memnuniyet durumları, beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar ele alınmış, uygulanan kamu politikalarının uyum sürecine etkileri anlaşılmasına çalışılmıştır.

Görüşme gerçekleştirilen bireylerin çok büyük bir çoğunluğunun Yabancılar Yönelik Sosyal Uyum Yardımı (SUY) Programı, SYDV, Belediye ve Sivil Toplum Kuruluşlarının vermiş olduğu yardımların en az birinden faydalandıkları görülmüştür.

Suriyeli sığınmacılara yöneltilen Bingöl ilinde sosyal yardım aldıkları kurum/kuruluşların olup olmadığını, varsa isimlerini ve hangi sıklıkta aldıkları sorularına verilen bazı cevaplar aşağıda belirtilmiştir.

Bingöl ilinde yardımda bulunan kurum ve kuruluşlarının tamamından da yardım alan Suriyeli sığınmacılar bulunmaktadır. Bu görüşmecilerden biri “*Sosyal Uyum Yardımı, İnsani Yardım Vakfı (İHH), Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve Belediye’den yardım alıyorum. Sosyal Uyum Yardımından her ay kişi başı 120 TL, İnsani Yardım Vakfı’ndan yılda 2-3 defa gıda yardımı, Sosyal Yardımlaşma Vakfı’ndan yılda bir kömür yardımı ve Belediye’den su faturası yardımı alıyoruz.*” (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) derken, benzer şekilde başka bir görüşmeci de “*Sosyal Uyum Yardımından her ay kişi başı 120 TL alıyoruz. İHH senede 2-3 defa yardım paketi, Merhamet Eli Muhtaç ve Yoksullarla Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği arada çocuklara kırtasiye yardımı yapıyor, Belediye de su faturalarını karşılıyor.*” (H.S., Kadın, 36, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) şeklinde cevap vermiştir.

İnsani Yardım Vakfı (İHH), Bingöl ilindeki Suriyelilerin büyük çoğunluğuna yılda 2-3 defa gıda yardımı yapmaktadır. Başka bir yerden yardım alamasa da bir şekilde İHH’dan gıda paketi yardımı aldığını ifade eden görüşmeciler bulunmaktadır. Görüşmecilerden biri bunu “*Hayır hiçbir şekilde yardım almıyorum. Sadece İnsani*

Yardım Vakfı'ndan (İHH) yardım alıyorum bazen. Ramazan'da, Kurban'da. Erzak yardımı ve elbise yardımı.” (A.E., Erkek, 33, Hasekeli, 1 yıl 7 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade etmiştir.

Yerel yönetimlerin de Suriyeli sığınmacıların uyum sürecine önemli katkıları olabilmektedir. Bu yönüyle belediyenin yapmış olduğu yardımlara atıfta bulunan görüşmeciler bulunmaktadır. Bu görüşmecilerden biri *“Her ay Sosyal Uyum Yardımı alıyorum. Belediye su faturasını karşılıyor. Ayrıca kömür ve ekmek yardımında da bulunuyor. Ekmek her gün.”* (M.H., Erkek, 31, Halepli, 5 yıl 3 aydır Türkiye’de) derken, aynı şekilde başka bir görüşmeci de *“Sosyal Uyum Yardımı alıyorum. İHH gıda yardımı yapıyor. Belediye su faturalarımızı karşılıyor. Ayrıca ekmek yardımında bulunuyor.”* şeklinde beyanda bulunmuştur.

Daha önce nakdi yardım aldığını ancak artık alamadığını söyleyen görüşmecilerden biri *“Şu an yardım almıyorum. Bir buçuk sene öncesine kadar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan bir yıl boyunca yardım almıştım. Birleşmiş Milletlerin verdiği Kızılay Kart nakdi yardımını da aile bireylerimin sayısından dolayı alamıyorum. İki ay önce İHH bana paket yardımında bulundu. Erzak paketinde yağ, şeker, çay, bulgur, makarna, pirinç, nohut vardı.”* (H.A., Erkek, 25, Halepli, 4 yıl 5 aydır Türkiye’de) derken, başka bir görüşmeci *“Her ay kişi başı 120 TL olmak üzere toplamda 1320 TL Sosyal Uyum Yardımı ve Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ndan her ay kızlara 40, erkeklere 35 TL Şartlı Eğitim Yardımı yapılıyor.”* M.E., Erkek 40, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Geçici koruma kapsamındaki Suriyeli vatandaşlar da Türk vatandaşları gibi belli şartları taşımaları halinde gıda ve yakacak gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik ayni ve nakdi yardımlar ile Şartlı Sağlık ve Eğitim Yardımı gibi kadın ve çocuklara yönelik düzenli yardımlardan faydalanmak için sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına başvurabilmektedirler. Durumları uygun görülenlere mevzuat çerçevesinde yardım yapılabilir. Görüşmecilerin ifadelerinden de anlaşılabileceği üzere Bingöl ilinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar, yaşadıkları yerdeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfına başvurmak suretiyle çeşitli yardımlar almaktadırlar. Suriyeli sığınmacıların insanlık onura yaraşır bir yaşam sürmeleri adına Türk vatandaşlarına benzer şekilde bu yardımlara başvuru yapabilmeleri ve bu başvurulardan faydalanabilmeleri uyum sürecine olumlu katkı yapmaktadır.

Bingöl ilinde Suriyeli sığınmacılara ayni, nakdi ve temel ihtiyaçları konusunda çeşitli kurum/kuruluşlar tarafından yardım yapılmakta ancak barınma konusunda yardım yapılmamaktadır. Suriyeli sığınmacılar barınma sorunlarını kendileri çözmek durumunda kalmaktadırlar.

Suriyeli sığınmacılara sosyal yardımları yeterli görüp görmedikleri, bu konuda sorun yaşayıp yaşamadıkları ve varsa ne gibi sorunlar yaşadıkları sorulmuş, bunlarla birlikte beklentileri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Görüşmecilerin büyük çoğunluğu yapılan yardımları yeterli bulmamakta ve yardım miktarlarının arttırılmasını istemektedir. Yardım miktarlarının yetmemesinin en önemli sebeplerinden bir tanesi Suriyelilerin kalabalık aileler şeklinde yaşamalarıdır. Kalabalık oldukları için yardımların yetmediğini söyleyen görüşmecilerden biri *“Yardımlar yeterli değil. Geçim sıkıntısı yaşıyorum. Cebimde yaklaşık bir senedir ödemediğim su faturaları var. Ben işsizim ve kalabalık bir aileye sahibim (11 kişi). Mesela her ay 25 kg şeker tüketiyoruz. Bu sadece şeker. Hesabını sen yap diğerlerinin.”* (S.U., Erkek, 46, Deyrizorlu 4 yıl 9 aydır Türkiye’de) derken, başka bir görüşmeci de durumunu benzer şekilde *“Yardımlar yetmiyor. Cebimizden de harcama yapıyoruz. Ailem kalabalık. Geçim sıkıntısı yaşıyorum. Özellikle işsiz kaldığım zamanlarda bu sıkıntı daha da artıyor. Hayat pahalı. Her zaman lazım olan şeyi alamıyoruz. Yardımlar fazla olsa rahatlatırdı bizi.”* (A.H., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade etmiştir.

Yardımların belli bir kesime verildiğini, yardımların herkese eşit olarak dağıtılması gerektiğini ifade eden görüşmeciler bulunmaktadır. Bu görüşmecilerden biri *“Yardım ve hizmetleri yeterli görmüyorum. Yeterince yardım etmiyorlar. Yardımlar belli bir kesime veriliyor. Şahsım bir kişi olduğum için yardımları tam olarak alamıyorum.”* (A.E., Erkek, 33, Hasekeli 1 yıl 8 aydır Türkiye’de) derken, başka bir görüşmeci *“Yardımları yeterince iyi bulmuyorum. Yardımlar yeterli ve kapsayıcı değil. Geçim sıkıntısı yaşıyorum. Kazandığım para harcamaları karşılamıyor. Sorunların temeli devlet yardımlarının herkese eşit olarak dağıtılmamasıdır.”* (H.A., Erkek, 25, Halepli, 4 yıl 5 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Her şeyin pahalı olduğunu bu sebeple yapılan yardımların yetmediğini ifade eden görüşmeciler bulunmaktadır. Bu görüşmecilerden biri *“Hayır, yardımlar şu anda yetmiyor. Eskiden yetiyordu. Şimdi her şey pahalı, her şeye zam geldi. Her istediğimizi*

alamıyoruz. 3 çocuğum okula gidiyor. Ayakkabı alsam her birine 200-300 TL para yapıyor.” (A.A, Erkek, 36, Halepli, 4 yıl 8 aydır Türkiye’de) derken, yine benzer şekilde başka bir görüşmeci bu durumu *“Eskiden Kızılay bize para yardımında bulunuyordu. Şu anda kesti. Çocuklar büyüdü diye kesti. Yardımlar yeterli değil. Geçim zor. Her şey pahalı burada.”* (S.S., Kadın, 50, Halepli, 3 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde ifade etmiştir.

Başka illerde Suriyelilere birçok yerden yardım yapıldığını, yardımların sürekli olduğunu ve Bingöl ilinde de bu şekilde olması gerektiğini ifade eden görüşmeciler bulunmaktadır. Bu görüşmecilerden biri *“Şu an çalışmıyorum Sosyal Uyum Yardımı alıyorum sadece. 10 kişiyiz. 1200 TL yeter mi? Geçim çok zor. Kirası var, elektrik faturası var. Paralar oralara gidiyor. Geriye kalanla nasıl geçineceğiz. Başka şehirlerde mesela Gaziantep’te her ay Suriyelilere erzak yardımı geliyor. Bingöl’de böyle bir şey yok. Burada da bu tip yardımların olmasını istiyorum.”* (K.N., Erkek, 42, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de) derken, yine benzer şekilde başka bir görüşmeci *“12 kişilik bir aileyiz. Elektrik, su ve kiraya gidiyor yardımların çoğu. Geri kalanıyla nasıl idare edeceğiz? Yardım konusunda isteğim var benim. Yardımların arttırılması lazım. Başka şehirlerle Bingöl’ü karşılaştırdığımızda aradaki fark yüksek gerçekten. Mesela Şanlıurfa’da sivil toplum kuruluşlarının sayısı fazla. Oradaki Suriyelilere birçok yardım geliyor. Burada sadece bir yerden alıyoruz. Kısaca tek isteğim yardımların arttırılmasıdır. Ailem kalabalık, geçim zor.”* (M.E., Erkek, 40, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de) şeklinde beyanda bulunmuştur.

Başka şehirlerle kıyaslandığında yardım yapan yerlerin az olduğunu ama ona rağmen Bingöl ilinde insanların iyi olduğunu ve huzurlu oldukları için kaldıklarını söyleyen görüşmecilerden biri, diğer şehirlerle kıyaslandığında Bingöl ilinin imkânlarının sınırlı olmasına rağmen Suriyeli sığınmacıların neden hala Bingöl ilinde yaşamaya devam ettiklerini açıklar niteliktedir: *“Başka şehirlerle karşılaştırdığımızda burada yardım kuruluşlarının az olduğunu görüyoruz. Ama burada insanlar daha iyi. Hayat koşulları daha güzel. Rahatız burada. Önemli olan bu.”* (M.K., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 5 aydır Türkiye’de).

Bingöl ilinin diğer illerle kıyaslandığında sivil toplum kuruluşu sayısının çok az olduğunu, sayılarının arttırılması gerektiğini ifade eden Suriyeli sığınmacılar bulunmaktadır. Bazı görüşmecilerin bu ifadeleri aşağıda belirtilmiştir.

“Sivil toplum kuruluşları burada az sayı açısından. Yardımlar da az. Bu sayının biraz daha arttırılması lazım.” (M.E., Erkek, 40, Deyrizorlu, 1 yıl 6 aydır Türkiye’de).

“Aslına bakarsan burada sosyal yardım kuruluşları daha doğrusu sivil toplum kuruluşları çok az. Ya da verdikleri yardımlar az olduğu için sayılarının az olduğunu düşünüyorum. Mesela Şanlıurfa’da fazlalar. Mardin’de de aynı şekilde. Burada da sayıları arttırılabilir.” (S.U., Erkek, 46, Deyrizorlu, 4 yıl 9 aydır Türkiye’de).

“Burada sivil toplum kuruluşları çok az. Biraz daha arttırılması lazım sayı olarak.” (B.E., Erkek, 37, Deyrizorlu, 1 yıl 1 aydır Türkiye’de).

Görüşmecilerin de ifade ettiği gibi Bingöl ilinde Suriyelilere yardım yapan çok az sayıda sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Suriyeli sığınmacılara düzenli yardım yapan sadece bir tane sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır (İHH). Bu sivil toplum kuruluşunun da yılda 2-3 sefer olmak üzere gıda, zaman zaman da elbise yardımı yaptığı yine görüşmecilerin ifadelerinden anlaşılmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının kamu kurum ve kuruluşlarının işini kolaylaştırıcı bir yönü bulunmaktadır. Sadece sosyal yardımlar değil, aynı zamanda sosyal hizmetler anlamında da çok önemli katkılar sağlayabilen sivil toplum kuruluşlarının sayısının Bingöl ilinde arttırılması, uyum sürecini daha da hızlandıracaktır.

Suriyeli nüfusun en yoğun olduğu yerlerin Büyükşehir ölçeğindeki yerler olduğu düşünüldüğünde, buralarda sivil toplum kuruluşlarının fazla olması, ulusal ve uluslararası mali yardımlarda/projelerde önceliğin bu yerlere verilmesi dolayısıyla burada yaşayan Suriyeli sığınmacılar diğer yerlerde yaşayanlara göre çeşitli imkânlardan faydalanabilmektedirler. Bingöl ilinde bu imkânların sınırlı olduğu görülmektedir.

Yardımların yeterli olduğunu, geçimlerini sağlayabildiklerini ifade eden Suriyeli sığınmacılar da bulunmaktadır. Bu görüşmecilerden bazılarının ifadeleri aşağıda belirtilmiştir.

“Ailede 8 kişiyiz. Sosyal Uyum Yardımı alıyorum. Yardımlar bana yetiyor çok şükür. Kişi başına 120 lira veriliyor zaten. Bir kişinin harcaması o kadar oluyor zaten.” (M.K., Erkek, 44, Deyrizorlu, 1 yıl 5 aydır Türkiye’de).

“Köyde yaşadığımız için ev kirası ödemiyoruz. Çalıştığımız zaman yeterli oluyor tabi. Geçimimizi sağlıyoruz.” (A.M., Erkek, 32, Hasekeli 4 yıl 9 aydır Türkiye’de).

“Sosyal Uyum Yardımı alıyoruz. İHH bazen gıda yardımı yapıyor. Belediye su faturamızı ödüyor, ekmek yardımında da bulunuyor. Yardımlar yetiyor elhamdulillah. Geçimimizi sağlıyoruz.” (B.A., Kadın, 22, Deyrizorlu, 1 yıl 7 aydır Türkiye’de).

“Sosyal Uyum Yardımı alıyorum. Gıda yardımı geliyor bazen. Kömür yardımı da alıyorum. Çalışmasam yetmezdi ama çok şükür çalışıyorum. Gayet yetiyor şu anda. Geçimimizi sağlıyoruz çok şükür.” (J.A., Erkek, 34, Halepli 5 yıl 5 aydır Türkiye’de).

“Yardımlar yeterli. Hem biz yetersiz demeye utanırız. Hiç verilme de diyeceğimiz bir şey olmazdı. Hiç yardım olmasa da bir şekilde geçinirdik. Yardımlar için de çok müteşekkirimiz.” (İ.A., Erkek, 37, Halepli, 5 yıl 2 aydır Türkiye’de).

Çalışma sahası olan Bingöl ilinde görüşmecilerin ifadelerine genel olarak bakıldığında sosyal hizmet ve barınma anlamında herhangi bir desteğin olmadığı görülmektedir. Genel olarak Suriyeli sığınmacılar ayni ve nakdi olmak üzere sosyal yardımlardan faydalanmaktadırlar. Bingöl ilindeki Suriyeli sığınmacıların büyük bölümü Kızılay Kart ödeme sistemi üzerinden Sosyal Uyum Yardımı almaktadırlar. Bununla birlikte geçici koruma altındaki Suriyelilerin Türk vatandaşları gibi yaşadıkları sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına başvurarak ayni ve nakdi yardım aldıkları görülmüştür. Belediyeler uyum sürecine birçok alanda önemli katkılar yapabilmektedirler. Bingöl ilinde ise, belediyenin sadece sosyal yardımlar (su faturası ve ekmek yardımı) üzerinden Suriyelilere yardımcı oldukları görülmüştür. Her belediyenin Suriyeli sığınmacılarla ilgili politikaları farklılık gösterebildiği için, bu desteklerin Bingöl il merkezinde yaşayan Suriyeliler için Bingöl Belediyesi tarafından yapıldığı görülmüş, ilçelerde yaşayan Suriyeli Sığınmacıların ise bundan faydalanamadıkları görülmüştür. Yine sivil toplum örgütlerinin Suriyelilerin uyum sürecine çok önemli katkıları olabilmektedir. Bingöl ilinde bu alanda çok fazla sivil toplum örgütü olmadığı için SYDV dışında sadece bir tane vakıf (İHH), ayni yardımda bulunarak katkı sunmaya çalışmaktadır. Sosyal hizmetler ve yardımlar alanında hayata geçirilen düzenlemelerin uyum sürecine katkı sunduğu şüphe götürmez bir gerçek ise de, yapılan sosyal yardımların bir sistem içerisinde yapılması, Suriyeli sığınmacıları hazırcılığa ve tembelliğe sevk etmemesini sağlayıcı tedbirlerin alınması sürece daha fazla katkı sağlayacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya, en son 2. Dünya Savaşı'nda böylesi büyüklükte bir insan hareketliliğine şahitlik etmişti. 21. yüzyılın en büyük trajedilerinin yaşandığı Suriye'de çok sayıda insan yaşanan iç savaş sebebiyle göç etmek zorunda kalmıştır. Göç eden Suriyelilerin büyük çoğunluğu ise, Türkiye'ye gelmiştir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre 2018 yılı sonu itibariyle Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyelilerin sayısı 3.623.192'dir.

Göçün başladığı ilk yıllarda barınma kamplarında ağırlanan Suriyeliler, kalma süreleri uzadıkça Türkiye'nin çeşitli illerine dağılmak suretiyle yaşamlarını sürdürmeyi tercih etmişlerdir. 2018 yılı sonu itibariyle geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sığınmacı sayısı sadece 112.708'dir. Bu da geçici barınma merkezleri dışında yaşayan Suriyeli sığınmacı oranının yaklaşık %97 olduğunu göstermektedir.

Türkiye'de 30.05.2019 tarihi itibariyle 81 ilin tamamında yaşamını sürdüren Suriyeli sığınmacı bulunmaktadır. Çalışma sahası olan Bingöl ilinde de bu tarih itibariyle yaşayan Suriyeli sığınmacı sayısı 1.009'dur. Bingöl nüfusuna (281.205) oranlandığında ise, bu oran %0,36'ya denk gelmektedir (www.goc.gov.tr).

Araştırma kapsamında Suriyeli sığınmacılarla yapılan mülakat neticesinde uyum sürecinin en önemli unsurları olan mevzuat, eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar başlıklarında uygulanan kamu politikalarının Bingöl ilinde yaşayan Suriyeli sığınmacılar tarafından karşılık bulup bulmadığı çok yönlü olarak incelenmiştir. Bu araştırmada kayda değer bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular üzerinden güncel olan Suriyeli sığınmacılar ve uyum politikaları konusunda değerlendirme yapma imkânı ortaya çıkmıştır.

Suriyeli sığınmacıların bir kısmı Bingöl iline başka bir yere uğramadan direkt Suriye'den gelmiş, bir kısmı da başka şehirlerde ya da kamplarda bir müddet yaşadktan sonra iş, aile, akraba, arkadaşlık gerekçeleri, Bingöl ilinin ve insanının iyi olduğu gibi teşvik edici söylemler üzerine gelmiştir. Suriyelilerin uyum sürecinde toplumsal kabul çok önemli bir rol oynamaktadır. Bingöl ilindeki Suriyeli sığınmacıların yetkililerin ve yerel halkın tutumundan oldukça memnun olduğu görülmüştür.

Araştırma kapsamında Suriyeli sığınmacıların kalma eğiliminde oldukları görülmüştür. Suriyeli sığınmacılar arasında savaşın bitmesi halinde gitmeyeceğini ifade

eden önemli bir kesim bulunmaktadır. Bu kesimin geri dönmeme gerekçesi, artık kurulu bir düzenlerinin olmasıdır. Savaşın bitmesi halinde geri döneceğini ifade eden Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmı ise, vatandaşlık almaları halinde Türkiye’de kalacaklarını ifade etmiştir. Vatandaşlık almaları halinde Türkiye’den başka bir yere gitmeyeceklerini ifade eden Suriyeli sığınmacıların gerekçeleri: Türkiye’nin Müslüman bir ülke olması, adetlerinin Suriye’ye yakın olması, iyi muamelede bulunması ve Türkiye’ye artık alışmış olmalarıdır. Geri dönmeyi savaşın sona ermesi, savaşın sona ermesinden sonra güven ortamının tesis edilmesi ve Esad yönetiminin gitmesi şartlarına bağlayan kayda değer sayıda Suriyeli sığınmacının da olduğu göz önüne alındığında, Suriyeli sığınmacılarla ilgili politikaların artık kalıcılık ekseninden değerlendirilmesi gerekmektedir.

Araştırma kapsamında Bingöl ilinde bulunan Suriyeli sığınmacıların çocuklarını Türk vatandaşları gibi sorunsuz bir şekilde devlet okullarına kaydedebildiklerini, yetişkinlerin de Halk Eğitim Merkezleri vasıtasıyla açılan Türkçe kurslardan faydalanarak uyumun en önemli unsuru olan dil sorununu halletmeye çalıştıkları görülmüştür. Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun eğitim sisteminden, okulların fiziki yapısından, yerel halkın ve yetkililerin tutumundan oldukça memnun olduğu gözlenmiştir. Eğitim alanında sorun yaşadıklarını ifade eden çok az görüşmeci, okul servisi ve okullarda Arapça dersinin olmamasıyla ilgili sorunları ifade etmiştir.

Suriyeli çocukların Türkiye’de eğitim almalarının önünde hiçbir engel bulunmamakta ancak okula kayıt ve devamıyla ilgili bir politika bulunmamaktadır. Özellikle zorunlu eğitim başta olmak üzere bütün Suriyeli öğrencilerin eğitim sistemine dâhil edilmeleri için gerekli çalışmalar yapılması, kalmaları neredeyse kesinleşen Suriyeli çocukların erken evlilik yapmalarını, yasa dışı faaliyetlere girişmelerini engellemek adına çok önemlidir. Bu kesimin dezavantajlı grup olarak değerlendirilip, okula devamının önündeki engellerin (Okul servisi, Arapça dersleri vb.) kaldırılarak eğitim sisteminin içerisine dâhil edilmesine yönelik politikaların geliştirilmesi gerekmektedir.

Araştırma kapsamında Bingöl ilinde bulunan Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetlerinden ücret ödmeden sorunsuz bir şekilde faydalandıkları ve ilaçlarını da yine ücretsiz bir şekilde aldıkları gözlenmiştir. Bingöl ilinde yaşayan Suriyeli sığınmacıların, sağlık hizmetlerinden büyük ölçüde memnuniyet duydukları görülmüş, sadece dille ilgili sorun yaşadıkları gözlenmiştir. Bingöl Devlet Hastanesi’nde tercüman bulunduğu için

Suriyeli sığınmacılar sorunsuz bir şekilde buradan faydalanırken, Kadın Doğum Hastanesi'nde ise herhangi bir tercüman bulunmadığı için sorun yaşamaktadırlar. Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak kullandığı diğer sağlık merkezlerinde de tercüman hizmetinin sunulması, sağlık alanında gerçekleştirilen kamu politikalarının bütünüyle amacına ulaşmasını sağlayacaktır.

Araştırma kapsamında Bingöl ilinde bulunan Suriyeli sığınmacıların çalışma alanında sorun yaşadıkları görülmüştür. Suriyeli sığınmacılar, zor işlerde görevlendirildiklerini, uzun ve düzenli olmayan çalışma saatlerinin olduğunu, düşük ücretle, sosyal güvencesiz çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Suriyeli sığınmacılar, çalışma konusunda tercihte bulunma şanslarının olmaması nedeniyle kötü koşullarda düşük ücretle çalışmak zorunda kalmaktadırlar.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile geçici koruma altındaki Suriyelilerin çalışmalarının ve kendi iş yerlerini açmalarının önündeki engeller kaldırılarak insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sürmeleri için gelir sahibi olmalarını sağlama, kayıt dışı istihdamı ve vergi kaybını azaltma amacı güdülmüştür. Bu yönüyle değerlendirildiğinde bu düzenleyici işlemin uyum sürecine katkısı bulunmakla birlikte, istenilen amaca bütünüyle daha ulaşamadığı görülmektedir.

Suriyeli sığınmacıların, Bingöl ilinde sosyal hizmetler ve barınma anlamında herhangi bir destek almadıkları ancak ayni ve nakdi olmak üzere sosyal yardımlardan faydalandıkları görülmüştür. Geçici koruma altındaki Suriyeliler, Türk vatandaşları gibi yaşadıkları yerin sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakıflarına başvurarak ayni ve nakdi yardım alabilmektedirler. Bingöl ilinde Belediyenin sadece sosyal yardımlar üzerinden Suriyelilere yardımcı oldukları görülmüştür. Bingöl ilinde çok fazla sivil toplum örgütü olmadığı için sadece bir vakfın (İHH) ayni yardımda bulunarak katkı sunmaya çalıştığı görülmüştür.

Uyum sürecinin çok aktörlü bir süreci barındırdığı göz önünde bulundurularak yerel yönetimlerin ve sivil toplum örgütlerinin uyum sürecine olabildiğince dâhil edilmelerinin sağlanması gerekmektedir. Bu kurumların sadece sosyal yardımlar üzerinden değil, sosyal hizmetler alanında da katkı sunmalarının sağlanması, uyum süreci için önem teşkil etmektedir. Suriyeli sığınmacıların yaşadığı bütün illerde sosyal hizmetler alanında imkânların geliştirilmesi, sosyal yardımların da bir sistem içerisinde

Suriyeli sığınmacıları hazırcılığa ve tembelliğe sevk etmeyecek şekilde yapılması, toplumsal kabul ve uyum anlamında sürece daha fazla katkı sağlayacaktır.

Suriyeli sığınmacılar her ne kadar eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmetler ve yardımlar alanındaki haklardan faydalaniyor olsalar da, bütün hizmetlerden sorunsuz bir şekilde istifade etmek için vatandaşlık talep etmektedirler. Suriyeli sığınmacılar, kayıtlı oldukları ilin sınırları dışına çıkmak istediklerinde İl Göç Müdürlüğü’nden “yol izin belgesi” almak durumunda kalmaktadırlar. Bu belge olmadan Suriyeli sığınmacıların seyahatleri için bilet alma şansları bile bulunmamaktadır. Bulundukları ili bu belge olmadan bir şekilde terk eden Suriyeli sığınmacıların acil sağlık hizmetleri hariç sağlanmış olan diğer hak ve hizmetlerine kısıtlama getirilmektedir. Suriyeli sığınmacılar, Türk vatandaşları gibi istedikleri yere istedikleri zaman herhangi bir kısıtlama olmaksızın gidebilmek adına mevzuatsal anlamda en fazla sorun yaşadıkları husus olan “yol izin belgesi” alma uygulamasının kaldırılmasını talep etmektedirler. Suriyeli sığınmacıların, kendilerine sağlanmış olan hak ve hizmetlerden iyi bir şekilde faydalanmalarını sağlama, kamu düzenini ve güvenliğini tesis etme, göçmen kaçakçılığı suçuna karışmış olan veya terör örgütleriyle ilişkisi bulunan kişilerin tespitini sağlama amacıyla böylesi bir yöntemle başvurulmuşsa da, uzun vadede bu uygulamanın devam etmesi uyum sürecine ket vuracaktır.

Eğitim, sağlık, çalışma, sosyal hizmet ve yardımlar alanında uygulanan kamu politikaları, uyum sürecine çok önemli katkılar sunmakla birlikte kısa vadede hak kayıplarını ve mağduriyetleri önleme saikiyle yapılmıştır. Suriyeli sığınmacıların büyük çoğunluğunun gitmeyeceği varsayımıyla hareket ederek uzun vadeli kamu politikaları geliştirilmelidir. Suriyeli ilk kuşağı kaybetmemek adına özellikle eğitim çağındaki çocukları mutlaka eğitim sistemine, onların ailelerini de sosyal yardımlara bağımlı kılmadan işgücüne dâhil edecek şekilde kamu politikaları geliştirilmelidir. Suriyeli sığınmacıların tam anlamıyla uyumu gerçekleştirilmek isteniyorsa, Türk vatandaşları gibi diğer haklardan da sorunsuz şekilde faydalanmalarını sağlamak gerekmektedir.

Nihai olarak, bu çalışma kapsamında elde edilen verilerin belli kategoriler altında değerlendirilmesi sonucu “Türkiye’nin uluslararası göç akınları karşısında uygulamaya koyduğu kamu politikaları, Suriyeli sığınmacıların uyum sürecine önemli katkılar sunmaktadır.” temel varsayımının doğrulandığı görülmektedir. Bu çalışma çerçevesinde üzerinde durulan temel varsayım doğrultusunda, kalıcı hale gelen Suriyeli sığınmacılarla

ilgili daha kapsamlı kamu politikalarına ihtiyaç duyulduğu gerçeği ise güncelliğini korumaktadır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Açıkgöz, R., Yusufoglu, Ö. Ş. (2017). Mülteci Sorununun Çözümünde Sivil Toplumun Rolü, *11. Kamu Yönetimi Sempozyumu*, Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü, 28-30 Eylül 2017, Elazığ.
- Adıgüzel Y. (2016). *Göç Sosyolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul.
- Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2016). *Türkiye’de Geçici Koruma Statüsündeki Suriye Vatandaşlarına Yönelik Sosyal Uyum ve Psiko-sosyal Destek Çalışmaları Koordinasyon ve Planlama Çalıştayı*, Ankara.
- Akçadağ, E. (2012). “Yasa Dışı Göç ve Türkiye”, Bilgesam Yayınları, Rapor No: 42, İstanbul.
- Akgül A., Kaptı A., ve Demir O. Ö. (2015). “Göç ve Kamu Politikaları: Suriye Krizi Üzerine Bir Analiz, The Global A Journal of Policy and Strategy” Volume: 1, Issue: 2, pp. 1-22.
- Akkayan, T. (1979). *Göç ve Değişme*, İstanbul Ün. Edebiyat Fak. Yay., İstanbul.
- Altınışik, Ç., Yıldırım, M. Ş. (2002). *Mülteci Haklarının Korunması*, Ankara Barosu Yayınları, Ankara.
- Anderson, E. J. (2003). *Public Policymaking: An Introduction*, Fifth Edition, HoughtonMifflin Company, Boston.
- Aslan, G. G. (2018). *Sığınmacılara Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: İstanbul’daki Suriyeli Sığınmacılar Örneği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yalova.
- Bal, H. (2011). *Kent Sosyolojisi*, Sentez Yayınları, Bursa.
- Biçer, H., Yılmaz, M. (2010). “Parlamentonun Kamu Politikası Oluşturma ve Planlama Sürecindeki Konumunun Yeni Kamu Mali Yönetim Sistemi Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *Yasama Dergisi*, Sayı: 13, s.45-84.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı (2005). *İltica ve Göç Mevzuatı*, Ankara: BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve İçişleri Bakanlığı Yayını.
- Castles, S., Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketler*, (Çev. B. U. Bal & İ. Akbulut), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- Ciğer, M. İ. (2016). “Uluslararası Hukuka Uygun Geçici Koruma Rejiminin Unsurları Üzerine”, *Göç Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 2 • Sayı: 3 • Ocak- Haziran 2016 • ss. 62-92.
- Çağlar, A. (2011). *Türkiye’de Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler ve Sosyal Uyum*, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Çağlayan, S. (2006). “Göç Kuramları Göç ve Göçmen İlişkisi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2016, sayı:17.
- Çelik, Y. (2018). *Türkiye’de Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Politikalarının İncelenmesi: Tespitler, Sorunlar ve Öneriler*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çetin, İ. (2015). *Türkiye’de Şehirlerde Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci: Adana-Mersin Örneği*, Tübitak proje no:114K581
- Çiçekli, B. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*, Uluslararası Göç Örgütü Yayınları, Cenevre.
- Deniz, T. (2014). “Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye” TSA / YIL: 18 S: 1, Nisan 2014
- Develi, S. E. (2017). “21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Göç Teorilerinin Ekonomi Politikası”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22/ Göç Özel sayısı 1343-1353, s.1344
- Dündar, F. (2007). *İttihat ve Terakki’nin Müslümanları İskân Politikası 1913-1918*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Ekici, S., Tuncel, G. (2015). “Göç ve insan”, *Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9). 9-22.
- Erdoğan, M. M., (2014). “Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması”, Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi, Ankara.
- Erdoğan, M. (2017). “Suriyeliler Barometresi”, <https://mmuraterdogan.files.wordpress.com/2016/06/suriyeliler-barometresi-yc3b6netici-c3b6zeti.pdf> (23.05.2019)
- Eroğlu, D. (2015). “Ulusal Güvenlik Kaygılarından Mali Külfet Söylemine: Türkiye’nin Yeni Sığınma Politikaları”, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:13, Sayı:2.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Uluslararası Toplumsal Alanlar*, Bağlam Yayıncılık, İstanbul.
- Fichter, J. H. (2012). *Sosyoloji Nedir*, Çev.: N. Çelebi, Anı Yayınları, Ankara.
- Gerston, N. L. (2002). *Public Policymaking in a Democratic Society: A Guide to Civic Engagement*, New York.

- Güllüpcinar, F. (2012). “Göç Olgusunun Ekonomi-politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”, *Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4, 53-86.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). *İdare Faaliyet Raporu 2016*, T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016). *2016 Türkiye Göç Raporu*, Ankara.
- İçduygu, A. (2015). “Türkiye’ye Yönelen Düzensiz Göç Dalgaları İçinde Transit Göç” , Türkiye’nin Göç Tarihi (iç.), Derleyenler: M. Murat Erdoğan ve Ayhan Kaya, Bilgi Üniv. Yayınları, İstanbul.
- İçduygu, A., Erder, S., Gençkaya, Ö. F. (2014). Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus-Ötesi Dönüşümlere, İstanbul: *MiReKoç Proje Raporları 1*.
- İçduygu, A., Ünal, T. (1998). “Türkiye’de İçgöç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri”. A. İçduygu (Ed.), *Türkiye’de İçgöç Konferans Bolu-Gerede*, 6-8 Haziran 1997 içinde (s. 38-55), Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- İnce, C. (2019). “Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 9, Cilt :11 Sayı:18.
- Kara M., Kara C. Ö. (2016). “Türkiye’de Göç Yönetişimi: Kurumsal Yapı ve İşbirliği”, *JED / GKD* 10:2
- Kaya, İ., Eren E. (2015). “Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu, “Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri”, *Rapor*, Seta Yayınları, Ankara.
- Keleş, R. (1998). *Kent Terimleri Sözlüğü*, İmge Yayınevi, Ankara.
- Kıvılcım, Z. (2016). “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Geçici Koruma Yönetmeliği: Toplumsal Cinsiyet Perspektifiyle Bir Değerlendirme”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 71, No. 3, 2016, s. 919 - 940
- Kirişçi, K. (1992). “Asylum Seekers and Human Rights in Turkey”, *Netherlands Quarterly of Human Rights*, Vol. 10, No. 4, ss. 447-460.
- Kirişçi, K. (1994). “The Legal Status of Asylum-Seekers in Turkey: Problems and Prospects International of Refugee Law”, Volume: 3, No: 3.
- Kümbetoğlu, B. (2012) *Sosyolojide ve Antropolojide Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, Bağlam Yayınları, 3. Basım, İstanbul.
- Lee, E. S. (1966). A theory of migration. *Demography*, 3(1), 47-57.
- Lewis, G. J. (1982) *Human Migration A Geographical Perspective*. New York: St. Martin’s Press.

- Liang, Z. (2007). *"The Sociology of Migration", 21st Century Sociology: A Reference Handbook*, Sage Publication, California.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., ve Tay-lor, J. E. (1993). "Theories of international migration: A review and appraisal. Population and development review", 19(3), 431-466.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel Araştırma*, Çev. : Selahattin Turan, 3. Baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Piore, Michael J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labor in Industrial Societies*, Cambridge University Press, Cambridge.
- Öner, S. G. I. (2014). "Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası", *Ortadoğu Analiz Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 61, s. 43-44.
- Örselli, E., Babahanoğlu, V. (2016). "Türkiye'nin Göç Yönetimi ve Göç Politikalarının Gelişimi: Bir Kamu Politikası Analiz", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9/43 2016 S. 2063.
- Özcan, A. S. (2018). *Çokkültürlülük Bağlamında Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Özcan, E. (2017). "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme", *İş ve Hayat Dergisi*, 2 (4), 183-215.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*, Ekin Kitabevi, Bursa.
- Öztürk, N. Ö. (2017). "Geçici Korumanın Uluslararası Koruma Rejimine Uyumu Üzerine Bir İnceleme", *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, 66 (1) 2017: 201-261.
- Parlar Kılıç, S., Karadağ, G. (2017). "Göç Eden Bireylerde Yaşanan Dil Engeli ve Sağlık Bakım Sonuçları", *11. Kamu Yönetimi Sempozyumu*, Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü, 28-30 Eylül 2017, Elazığ.
- Punch, K. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş*, 2. Baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Sağiroğlu, A. Z. (2016). "Türkiye'de Merkezi Göç Yönetimi". Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler (Ed.), Adem Esen ve Mehmet Duman, Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı (WALD) Yayınları, s.43-68, Kasım, İstanbul.
- Sezer, Ö., Bayram, T. (2017). "Mülteci Politikaları ve Mültecilere Sunulan Kamu Hizmetlerinde Yerel Yönetimlerin Rolü", *11. Kamu Yönetimi Sempozyumu*, Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü, 28-30 Eylül 2017, Elazığ.
- Stouffer, S. A. (1940) "Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance", *American Sociological Review*, 5(6), 845-867.

- Şen, M. (2014). “Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, Cilt:1, S.40, s.231-256.
- Şirin, S. (2015). *Yol Ayrımındaki Türkiye*, 17. Baskı, Doğan Kitap, İstanbul.
- Tanrıkulu, F. (2018). “Suriye Krizi Sonrası Türkiye’deki Sığınmacıların ve Göçmenlerin Eğitimi: Geçmiş, Bugün ve Gelecek Perspektifleri”, *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, sayı 3.
- Tekeli, İ. (1998). “Türkiye’de İç göç Sorunsalı Yeniden Tanımlama Aşamasına Geldi” Türkiye’de İç göç (İç.), Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ. (2010). *Göç ve Ötesi*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. Basım, İstanbul.
- Tekelioğlu, M., Doğan, M. ve Çelebi, Abdulvehap (2015). “Türkiye’de Göç Politikalarının Gelişimi ve Mevcut Durum”, *Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu*, İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Yayınları, s. 3-25
- Todaro, M. P. (1980), *Internal Migration in Developing Countries*, International Labour Office, Geneva.
- Topal, A. H. (2015). “Geçici Koruma Yönetmeliği ve Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Statüsü”, *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2 (1).
- Topbaş, F. (2007). *İç Göçün Belirleyicileri Üzerine Ekonometrik Bir Model Çalışması: 2000 Türkiye Örneği*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*, Uluslararası Göç Örgütü Yayını, Cenevre.
- Usta, A. (2013) “Kamu Politikaları Analizine Kuramsal Bir Bakış”, *Yasama Dergisi*, Parlamento Hukuku Özel Sayısı (I), Sayı 24, s. 78-102.
- Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yıldırım, S., İslamoğlu, E., İyem, C. (2017). “Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Sürecine İlişkin Bir Araştırma”, <https://dergipark.org.tr/download/article-file/453989>
- Yılmaz, A. (2014). “Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri”, *Turkish Studies*, Volume9/2, ss.16851704, https://www.researchgate.net/publication/301564792_Uluslararası_Goc_Cesitleri_Nedenleri_ve_Etkileri_International_Migration_Its_Types_Causes_And_Effects
- Yılmaz, E., Ünal, S. (2018). “Türkiye’deki Kamu Politikalarının Suriyeli Sığınmacıların Uyum Süreçlerine Yansımaları”, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 6 Sayı : 14 Sayfa: 318-330 Ekim 2018

- Ziya, O. (2012). “Mülteci-Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri”, *TBB Dergisi*, Sayı 99, ss. 229-240.
- 28.07.1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 05.09.1961, Resmi Gazete Sayısı: 10898.
- 14.09.1994 Tarihli Türkiye’ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye’den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılar ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 30.11.1994, Resmi Gazete Sayısı: 2127.
- 04.04.2013 Tarihli ve 6458 Sayılı Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 11.04.2013, Resmi Gazete Sayısı: 28615.
- 13.10.2014 Tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 22.10.2014, Resmi Gazete Sayısı: 29153.
- 04.11.2015 tarihli Geçici Koruma Altına Alınanlara Verilecek Sağlık Hizmetlerine Dair Yönerge, No:29153.
- 5/01/2016 tarih ve 8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik. Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 15.01.2016, Resmi Gazete Sayısı: 29594.
- 28.07.2016 Tarihli ve 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu, Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 13.08. 2016, Resmi Gazete Sayısı: 29800.
- 29.11.2017 tarih ve 2017/10 nolu Geçici Koruma Kapsamındaki Yabancıların İşlemleri Hakkında Genelge

İNTERNET KAYNAKLARI

- WEB_1. (2019). Türk Kızılayı Toplum Merkezi, Çalışma İzinleri ve İş yeri Açma Prosedürleri, <http://kizilaytoplummerkezleri.org/upload/yayinlarimiz/pdf/cikti-spread-calisma-izinleri-isyeri-acam-prosedurleri.compressed.pdf> . (10.05.2019)
- WEB_2. (2017). SIHHAT Projesi, www.sihhatproject.org (23.02.2019)
- WEB_3. (2018). MEB, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü, Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı, Geçici Koruma Kapsamı Altındaki Öğrencilerin Eğitim Hizmetleri, https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_03/26120318_26-03-2018_Yinternet_BYlteni.pdf (09.02.2019)
- WEB_4 (2016). MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/> (19.02.2019)
- WEB_5 (2016). MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, Faaliyetler, Arapça Öğretimi, <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Faaliyetler/ArapcaOgretimi> (19.02.2019)

- WEB_6 (2016). MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, Faaliyetler, Taşıma, <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Faaliyetler/Tasima> (19.02.2019)
- WEB_7 (2016). MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi, Faaliyetler, Destekleme Kursları, <https://pictes.meb.gov.tr/izleme/Faaliyetler/DesteklemeKurslari> (19.02.2019)
- WEB_8 (2018). MEB, Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi Yabancı Uyruklu Öğrencilere Yönelik Telifi Eğitimi Çerçeve Programı, <http://pictes.meb.gov.tr/izleme/Uploads/telifi/tumdersler.pdf> (19.02.2019)
- WEB_9 (2019). KIZILAY, Suy Kriterleri, <http://kizilaykart-suy.org/TR/degerlendirme.html>, (25.02.2019)
- WEB_10 (2019). KIZILAY, Suy Hakkında, (<http://kizilaykart-suy.org/TR/index.html>, (25.02.2019).
- WEB_11 (2018). Göç ve Uyum Raporu, https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf (01.02.2019)
- WEB_12 (2018). Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler, https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (31.12.2018)
- WEB_13 (2019). Türkiye'deki Uluslararası ve Geçici Koruma Altındaki Yabancılar İçin Çalışma İzinleri Hakkında Sıkça Sorulan Sorular (SSS) <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/67638> (20.05.2019)
- WEB_14 (2019). Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Çalışma İzni Başvuru Kılavuzları, <https://www.ailevecalisma.gov.tr/ui/gm/calisma-izni/basvuru-kilavuzlari/> (20.05.2019)
- WEB_15 (2018). Barınma Merkezleri, https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2374/files/15_10_2018_Suriye_GBM_Bilgi_Notu_1.pdf (19.02.2019)
- WEB_16 (2019). Uyum Hakkında, <https://www.goc.gov.tr/uyum-hakkinda> (15.03.2019)
- WEB_17 (2019). Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler, https://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik (30.05.2019)
- WEB_18 (2019). BMMYK Küresel Eğilimler Raporu, (2015), <http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/576408cd7/unhcr-global-trends-2015.html> (10.03.2019)

WEB_19 (2019). BMMYK Küresel Eğilimler Raporu, (2017),
<https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5b27be547/unhcr-globaltrends-2017.html> (02.04.2019)

EK**GÖRÜŞME FORMU****Kişisel ve Ailevi Bilgiler:**

Adınız Soyadınız:.....

Oturduğunuz Mahalle:.....

Doğum yılınız?

Doğum yeriniz? (İlin Adı)

.....

Cinsiyetiniz:

Medeni Durumunuz:

Öğrenim Durumunuz:

(Varsa) Eşinizin Öğrenim Durumu:

Çalışma Durumunuz:(Varsa) Eşinizin Çalışma Durumu:

(Varsa) Çocuk Sayısı:.....

(Varsa) Okula Devam Eden Çocuk Sayısı:

Hanenizde yaşayan kişi sayısı:

Mesleğiniz nedir?

Suriye’de ne iş yapıyordunuz?.....

Aylık ne kadar ücret alıyordunuz?..... SYR..... TL

Şu an Türkiye’de ne iş yapıyorsunuz?

Hanede kaç kişi ve kimler çalışıyor?..... Kişi

Aylık ne kadar ücret alıyorsunuz?TL.

Başka ne gibi gelir kaynaklarınız var?

Hanenizin Toplam Aylık Geliri:

Suriye'nin hangi şehrinden geldiniz?

Ne zamandan bu yana Türkiye'desiniz? YılAy

Türkçe konuşabiliyor musunuz? (Evet ise) Düzeyi nedir? a. Zayıf b. Orta c. İyi d. İleri düzeyde

Evin Mülkiyet Durumu: (Kira ise) Bedeli:

Konut Türü: Oda Sayısı:

- 1) Bingöl iline geliş sürecinizden bahseder misiniz?
 - a. Hangi yollardan Bingöl iline ulaştınız?
 - b. Yasal yollardan mı geldiniz yoksa yasal olmayan yollardan mı?
- 2) a. Bingöl ilini tercih etmenizde özel nedenleriniz var mı?
 - b. Bingöl iline gelirken size herhangi biri(leri) yardım etti mi?
 - c. Yetkililerin tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
 - d. Hukuki manada engellerle karşılaşılıyor musunuz? (Varsa) Ne gibi konularda engellerle karşılaşmaktasınız?
- 3) Yerel halkın ve yerel yetkililerin sizlere bakış açısını değerlendirir misiniz? Ne gibi imkânlar ya da problemlerle karşılaşmaktasınız?
- 4) Bingöl ilinde sosyal yardım/sosyal hizmet aldığınız kurum/kuruluşlar var mı? (Varsa)
 - a. Bu kurum/kuruluşların adları söyler misiniz?
 - b. Hangi sıklıkla ve miktarda yardım/hizmet alıyorsunuz?
 - c. Yardımları/hizmetleri yeterli görüyor musunuz?
 - d. Bu konuda sorun yaşıyor musunuz?
 - e. (Varsa) Ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?

- 5) Bingöl ilinde sosyal yardım/sosyal hizmet aldığınız kurum/kuruluşlar hangi alanlarda size yardım/hizmet sunuyor?
- 6) Bingöl ilinde Barınma ve temel ihtiyaçlarla ilgili yardımlar almakta mısınız? (Varsa)
 - a. Bu kurum/kuruluşların adları söyler misiniz?
 - b. Hangi sıklıkla ve miktarda yardım alıyorsunuz?
 - c. Yardımları yeterli görüyor musunuz?
 - d. Bu konuda sorun yaşıyor musunuz?
 - e. (Varsa) Ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?
- 7) Bingöl ilinde Sağlık hizmetlerine erişim noktasında olanaklar ve sıkıntılar nelerdir?
 - a. Sağlığa ilişkin ne gibi sıkıntılar yaşıyorsunuz?
 - b. Sıklıkla hangi basamak sağlık merkezlerine (sağlık ocağı, devlet hastanesi, eğitim araştırma hastanesi, üniversite hastanesi) gidiyorsunuz?
 - c. Sağlık merkezlerindeki hizmetleri yeterli görüyor musunuz?
 - d. Bu konuda sorun yaşıyor musunuz?
 - e. (Varsa) Ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?
- 8) Bingöl ilinde Eğitim alanındaki olanaklar ile sıkıntılar nelerdir?
 - a. Sizin ve aile üyelerinizin olanakları nelerdir?
 - b. Yerel halkın yaklaşımı nasıl buluyorsunuz?
 - c. Okullar ve olanaklarını (Fiziki olanaklar, öğretmen ihtiyacı ...) nasıl buluyorsunuz?
 - d. Yetkililerin yaklaşımını nasıl buluyorsunuz?
 - e. (Varsa) Ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?
- 9) Bingöl ilinde İstihdam (çalışma) konusunda olanaklar ile sıkıntılar nelerdir?
 - a. Emeğinizin karşılığını alıyor musunuz?
 - b. İşverenler tarafından tercih ediliyor musunuz?
 - c. İşgücüne ilişkin uygulanan politikalara bakış açınız nedir?
 - d. (Varsa) ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?

- 10) Bingöl ilinde uyum sürecinizi kolaylaştırmak için kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler ya da sivil toplum kuruluşları tarafından uygulanan politikalar, sunulan hizmet ve yardımlardan memnun musunuz? Varsa öneri ve beklentilerinizi paylaşır mısınız?
- 11) Ülkenizdeki (Suriye’de) savaşın bittiğini varsayarsak ülkenize dönmek ister misiniz? (Hayır ise) Vatandaşlık hakkı elde ederseniz Türkiye’ye temelli yerleşmek mi ya da farklı bir ülkeye mi göç etmek istersiniz? Neden?
- 12) Belirtmek istediğiniz her hangi bir husus var mıdır?

ÖZ GEÇMİŞ

KİMLİK BİLGİLERİ

Adı Soyadı : Nebi ÇANGA
Doğum Yeri : Cizre
Doğum Tarihi : 05.02.1984
E-posta : nebicanga@gmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Lise : İstanbul Kartal Lisesi (2001)
Lisans : Selçuk Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Uluslararası İlişkiler Bölümü (2001-2006)
Yüksek Lisans : Pamukkale Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Kamu Yönetimi ve Kent Çalışmaları (2013-2019)

Yabancı Dil ve Düzeyi: İngilizce/76.25 (YDS-17/09/2017)

İŞ DENEYİMİ : 2008-2010 Maliye Bakanlığı-Denetmen
2010-2011 Rize/Çamlıhemşin Kaymakamı
2011-2012 University of Maryland Baltimore County, Los Angeles Baş Konsoloslugu
2012-2013 Eskişehir/Sarıcakaya Kaymakamı
2013-2016 Denizli/Babadağ Kaymakamı
2016-2018 Kastamonu/Pınarbaşı Kaymakamı
2018-2019 Elazığ/Karakoçan Belediye Başkanı
2018-Halen Elazığ/Karakoçan Kaymakamı